

LJUDSKI TEDNIK

8.-9. stran:

PRAGA 47

Naša izvirna reportaža

Leto II. - Lir 15.-, Jugolir 10.-, Din 6.-

Postalna plačana Trst 14. avgusta 1947

Spedizione in abbon. postale D. n. gruppo Stev. 80

SLOVANSKO-ITALIJANSKA ANTIFAŠISTIČNA UNIJA NADALJUJE BORBO ZA DEMOKRACIJO IN NAPREDEK

SIAU

GRČIJA V KREMPLIJH IMPERIALIZMA

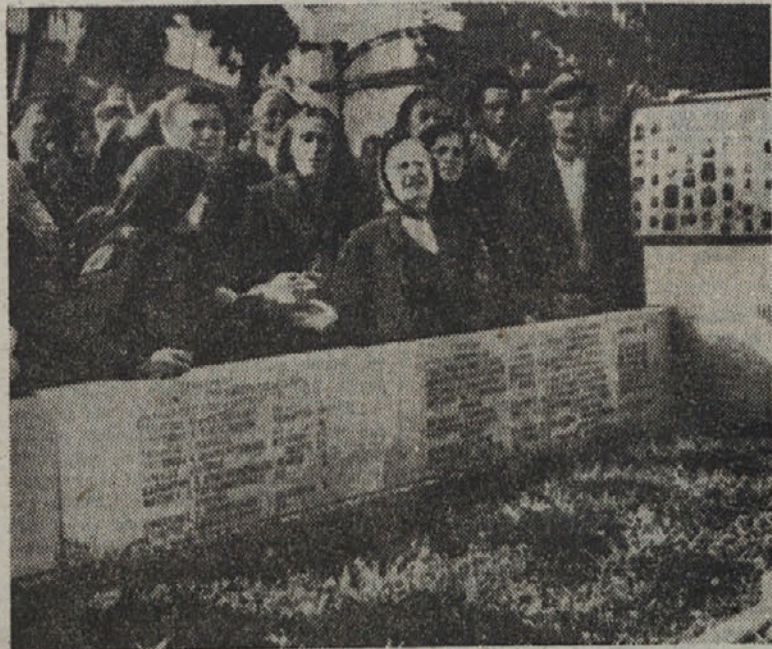
Poteka drugo leto političnega življenja Slovansko-italijanske antifašistične unije. Dejstvo, da obstoja na ozemlju, ki bi po računih mednarodnih vojnih hujskačev in raznih monopolističnih krogov moralo postati mostišče za stalno ponavljanje se napade na mirni razvoj evropske demokracije, politična organizacija, ki je v svojem progresivnem demokratičnem programu združila ogromno večino slovanskega in daleko največji del italijanskega delovnega ljudstva in postala tako najtrdnjši branik demokracije na STO-ju in nacionalnih ter socialnih interesov v njem soživečih ljudi, to dejstvo je do skrajnosti razkazalo mednarodne reakcionarne kroge in spravilo v mrzlični pogon vsa njihova orodja in stroje za borbo proti rastoči demokraciji zavesti na STO-ju živečega ljudstva.

Danes po dveh letih lahko mirno trdimo, da vsa ploha klevet, ki so jih na SIAU izlile razne italijanske in »slovenske« umeine ustvarjene agenture tujega imperializma, niso niti najmanj omajale njene moči, kot številčno najmočnejše politične organizacije STO-ja. Obratno! Doslednost njenega programa, ki zasleduje neposredne koristi in interese prebivalstva in uspešnost njene vsakodnevnih političnih akcij, je še bolj razkrinkala ideološko revščino italijanskega in tudi slovanskega šovinizma, ki si skušata vsak zase ustvariti med ljudstvom pozicije, udarjajoč na strune frazerske demokracije in zlaganega nacionalizma.

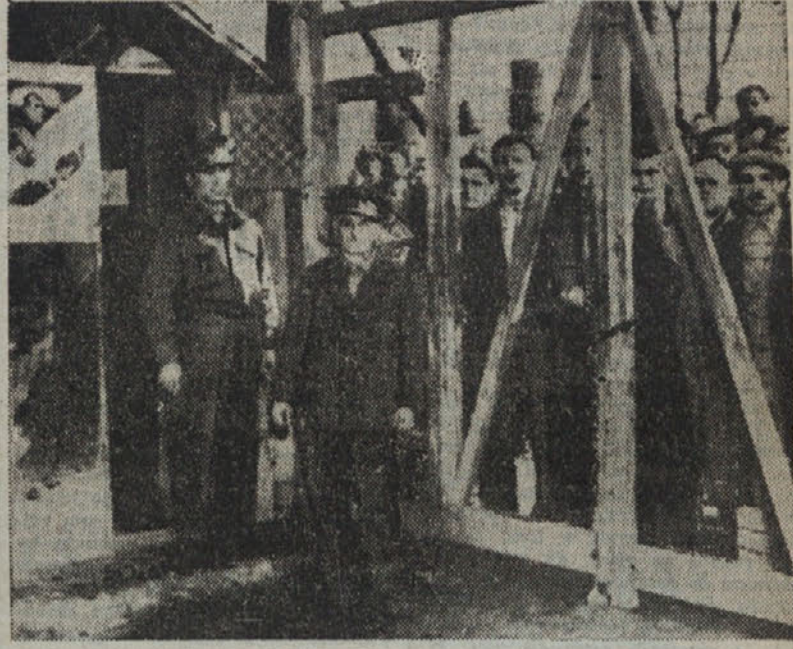
Poglejmo samo, kako vsak od teh dveh šovinističnih, ali bolje rečeno, fašističnih uradnikov mednarodne reakcije skozi svojo prizmo prikazuje vlogo in značaj SIAU: Italijanski preko svojega glasila »Voce libera« kriči, da je SIAU organ šovinizma, ki grozi popačiti »italianismo« lice Trsta in spravi s sveta vse Italijane. Izrodki slovanskega naroda, pod anglo-ameriško zaščito pribegli hitlerjevski hlapi domobranci in četniki pa preko svoje »Demokracije« tulijo, da je komunistična SIAU prodala slovanstvo italijansvu iud.

Ta dvojna taktika v eni in isti službi zaposlenih fašističnih uradnikov si nasprotuje samo na videz, v kolikor pač skuša vsak po svoji narodni pripadnosti razbijati to veliko demokracijsko zvezo, v bistvu pa jih združuje isti bes proti vsemu, kar je ljudskega in kar torej preprečuje njihove načrte, druž, jih ista bojazen pred tem mogočnim demokratičnim gibanjem, katerega vsak pripadnik je že davno, v jeku pušk in bajonetov prerasel revni nazor njihovega fašizma.

Cepprav je bila že marsikatera politična bitka za Trst po zaslugi SIAU odločena povsem drugače, kot so si to zamislile in želele razne tuje in domače imperialistične klike, čeprav so uspehi dvehletnega političnega življenja in borbe SIAU nedvomno ogromni in dalekosežni, vendar ni še čas, da bi si jemali oddih. Borba še traja in se celo stopnjuje v ostrejšo in odločilnejšo fazo. Da bodo tudi te bitke, od katerih brez dvoma zavisi naša bodočnost, izbojane tako, kot si žele najširše množice ljudstva na STO-ju, da bo z njihovo zmago za vselej odstranjena fašistična dediščina narodnostne mrznosti in socialnega izkoriščanja šibkejšega, da bo tako za vselej onemogočeno rovarjenje plačarjih vojnih hujskačev in odstranjen na nevarnost za mir v naših mejah, da bo narodnostno mešan Trst postal res most med demokratično ju-

TRAGICNA JE USODA GRŠKEGA LJUDSTVA, NAMESTO DA BIPO HUDIH PREIZKUSNJAH NEMSKE IN ITALIJANSKE OKUPACIJE ZAVLADAL V DEZELI MIR IN RED, DANES SPET GORIJO VASI IN MONARHOFASISTIČNE TOLPE NADALJUJEJO TEROR, KI NI MANJSI OD NACISTIČNEGA. TISOCE IN TISOCE GRŠKIH MATER JOKA ZA SVOJIMI SINOV IN MOZMI, KI PA DAJO DAN ZA DNEM V BOJU S SOVRAZNIKI SVOJE DOMOVINE BODISI NA PARTIZANSKIH FRONTAH ALI PA MUCILNICA IN JEČAH FASISTIČNIH GRŠKIH VLASTODRŽEV. DESNA SLIKA PRIKAŽUJE VHOV V ENO IZMED STEVILNIH KONCENTRACIJSKIH TABORISC V SOLUNU, V KATERIH GLADUJEJO IN UMIRAJO GRŠKI BORCI ZA SVOBODO.

ZGODAJ KONČANE ILUZIJE

V Evropo, porušeno in izmožgano od vojne, je nenadoma prišel iz Amerike zapeljiv in prijeten glas. Amerika, v katere blagajne se je v času vojne steklo vse zlato sveta, je pripravljena nekaj svojih zakladov odstopiti prejšnjim gospodarjem, da si bodo laže popravili rane, katere jim je brez vsake njihove krivde zadal bes nacističnega imperializma. Naravno, da so ob tem nenadnem okretu ameriške politike prisluhnili zlasti oni narodi, ki so v tej vojni največ dali in najbolj trpeli, in za katere ni ravno ameriška politika doslej kazala nobenega razumevanja. Zato so tudi vsi prihiteli v Pariz, kjer bo stric Sam odprl svoj koš in začel deliti darove. Toda razočaranje je bilo nemajhno, ko se je stric Sam sicer pokazal, toda brez koša in še bolj brez darov, pač pa z nekim muzanjem, iz katerega ni bilo takoj jasno, kaj prav za prav hoče. Toda ni trajalo dolgo in njegovi nameni so postali prozorni.

Današnja Amerika kot najbolj dograjena in najbolj razvita kapitalistična država sveta kaže tudi najnazorneje vse hibe in težave tega gospodarskega in socialnega ustroja. Če je kot dežele s kratko zgodovino in razvojno dobo niso še globoko zajele velike moderne idej-

ne struje, ki so sicer že postale skupno kulturno dobro zapadnega sveta, so ji pa vendar idejne struje z zgodovinsko nujnostjo izpodjele tla. Te izpodkopujejo temelje kapitalističnega sistema, kakor razjeda rak bolnika pa naj stoje ob njegovi bolniški postelji najboljši zdravniki. Da bi se izognili nadprodukciji in s tem v zvezi rak-rani kapitalistične družbe, brezposelnosti, hlastajo ZDA, kakor preajimi že mnoge države, ki so dosegle isto organizacijsko obliko, za svetovnimi tržišči, za »življenjskim prostorom« zlega spomina, po go-

litika, bodisi da uporabljajo za njih dosego sladko vabo kolača, ali pa da jezno dvigajo bič.

Tako pridemo nujno do tega, da so vsi motivi ameriškega zunanje-političnega udejstvovanja le politični in da pri tem gospodarstvo kot tako nima nobene vloge. Ko se je Marshall pojavil s svojim znamenitim načrtom evropske gospodarske obnove s pomočjo ameriških dolarjev, je za tem na videz tako lepim gospodarskim načrtom bilo prav malo gospodarstva; bil je lepo zakrinkan politični načrt vrtiti se s pomočjo zlatega trojanske-

Za tak svet pa bogataška Amerika nima denarja, pa tudi ne razumevanja. Zdelo se je, kakor bi vodilni krogi Amerike vzdihnili z nekim občutkom olajšanja, ko je prišel od demokratičnih držav Evrope odločilni vneš. Sedaj ni treba več nobene krinke, ko neljubi iskalci posojila niso mogli pristati na krute pogoje in oderuške obresti. In pokazal se je pravi Marshallov načrt, zadnje dete Trumanove doktrine.

O gospodarski pomoči smo slišali odslej prav malo govoriti. Nihče prav za prav ne ve, v čem obstoja, kdaj in kako se bo delila, kakšna bo. Pač pa so v izvršnem odboru, ki je izšel iz konference v Parizu in še bolj v pristojnih zunanjih uradih začeli govoriti druge manj gospodarske in zelo šušne reči, ki imajo prav malo zveze z gospodarsko pomočjo Evrope in ki so povzročile poplah v različnih glavarjih politikov, katerih domišljija je že videla v Marshallovem načrtu oni zlati studenček, ki bo kot življenjski eliksir vili novega življenja v umirajoče evropsko gospodarstvo. Začelo se je govoriti o Nemčiji in sicer oni Nemčiji, v kateri dines vladajo Anglosasi. To Nemčijo je baje nujno potrebno dvigniti na predvojno industrijsko potenco, treba je obnoviti orožarne v Porurhu in Porenju, ker je taka obnova nujno potrebna za gospodarsko ravnotežje Evrope. Razumljivo je, da niti Angleži še manj pa Francozi ne morejo razumeti dobro te argumentacije, ker je večina na svoji koži že občutila, kako so se v kratki dobi enega človeškega življenja iz teh jeklenih panjev usulj roji nemških koblic, ki so do gola požle Francijo. Obnovljena industrijska zapadna Nemčija ne bi bila ustvarjena v korist obnove Evrope, ker bi se to lahko doseglo edino če bi se tak Nemčija ni slonila na še vedno relativno industrijsko nedograjene države (Nadaljevanje na 2. strani)

spodarski in politični ekspanziji. Te težnje podpira še bolj strah raznih gospodarskih in industrijskih knezov, na katerih ušesa prihaja šum svetovnih delovnih množic kot šum naraščajočega viharja, ki grozi zrušiti njihove zlate prestole. Vsi ti krogi, ki danes tvorijo vodstvo ameriške politike, imajo srepo uprte svoje oči v en edini cilj, kako bi zadržali svoje omajane položaje na grebenih omahujočega družabnega reda. Ti cilji so začetek in konec njihove politike, ki je obenem službena ameriška po-

ga konja v trdnjavo demokratičnih evropskih držav in zrušiti jih od znotraj. Toda na oprezu so bili budni ljudje in zlati konj je ostal pred vrati. Potrebni smo in želimo podporo — sicer je vaša moralna dolžnost, da nam jo daste — je bil klic iz trdnjave, toda ne za ceno gospodarske in politične svobode; tudi hočemo svetovni mir, toda ta mir ne sme biti par americana, mir ameriških bajonetov in cekinov, marveč mir, ki bo slonel na mednarodni solidarnosti in bratstvu narodov.

PO ŠIROKEM SVETU

Zunanje-politični problemi Jugoslavije

Predsednik ministrskega sveta FL RJ maršal Jugoslavije Josip Broz Tito je v odgovorih na vprašanja direktorja Tanjuga orisal nekaj aktualnih zunanje-političnih problemov Jugoslavije.

Ko je govoril o odklonitvi udeležbe na konferenci v Parizu, je dejal: Ne zanikam, da bi nam bila pr; obnovi naše porušene države dobrodošla neka iskrena nudena pomoč. Dosedanje izkušnje z zapadnimi državami, v prvi vrsti z Ameriko, ali bolje rečeno z ameriškim vladajočimi krogi, so utrdile pri nas prepričanje, da ne moremo od teh krogov pričakovati nesebične in iskrene pomoči za obnovo naše države. Nasprotno, po Marshallovem načrtu bi si verjetno pridobili samo obveznosti na škodo naše države; naš petletni plan, naša industrializacija in elektrifikacija bi bili ogroženi. S temi obveznostmi bi bil ogrožen naš gospodarski razvoj. To je točno, pa če bi se nekateri gospodje še tako čudili našim trditvam.

V podkrepitev svojih besed je maršal Tito navedel nekatera dejstva iz obdobja osvobodilne vojne in po njej, na koncu pa je dejal: »Mislim, da bi bila ne samo za nas, marveč tudi za druge narode v Evropi najučinkovitejša pomoč v tem, če bi nas pustili na miru, da sami zase skrbimo in gradimo, kakor vemo in znamo. Pomoč bi bila tudi v tem, da ne bi ovirali izplačevanja pravičnih in obveznih reparacij tisti, ki so dolžni nadomestiti vsaj deloma prizadejano škodo.

Ne verjamem, da bi kdor koli odklonil pomoč, pa naj si bo ta v obliki posojila ali v kakšni drugi obliki, ki bi bila dana brez omenjenih namer, odnosno brez političnih koncesij, iskreno in dobronamerno. Takšno pomoč bi cenila vsaka država in sem prepričan, da bi izvrševala vsaka država vestno svoje obveznosti, ki bi bile v zvezi s tako pomočjo.

Na vprašanje, ali je kaj izgledov na skorajšnje izboljšanje odnosov z grškim sosedom in kaj bi lahko pospešilo to izboljšanje, je maršal Tito odgovoril:

»Odnos med Jugoslavijo in Grčijo niso poslabšani po krivdi narodov Jugoslavije in Grčije. Ti odnosi so poslabšani v prvi vrsti po krivdi tistih sil, ki so se vmešale v notranje zadeve Grčije, ki so pomagale pri tem, da pridejo v Grčijo na oblast protijudski reakcionarni elementi, ki so pomagale pri tem, da so vzpostavile protijudski monarhofašistični režim. Krivi so tisti vladajoči krogi v Grčiji, ki danes ne izvršujejo samo nezaslišanega terorja nad grškim narodom in posebnost nad Makedonci, marveč si prav tako izmišljajo vse mogoče klevete in izvršujejo provokacije proti sosednim državam: Jugoslaviji, Bolgariji in Albaniji.

Izmišljene in fantastične obtožbe proti sosedom Grčije pri Varnostnem svetu niso v nobenem primeru pot, da se izboljšajo ti odnosi.

Prav tako niti pristransko zadržan-

nje tako imenovane podkomisije v Grčiji ne pomaga k izboljšanju teh odnosov, marveč obratno - samo še bolj zapleta problem Grčije in veča nevarnosti za mir v tem delu Evrope. Te moje trditve ne more nihče osporavati, če upoštevamo, kako vztrajno poskuša podkomisija zbrati dokaze za obtožbe grške vlade proti Jugoslaviji, Bolgariji in Albaniji.

Vse izmišljene in fantastične zgodbe o neki mednarodni brigadi in po-

dobne so potrebne varuhom grških monarhofašistov za opravičevanje njihovega vmešavanja v mirni politični razvoj na Balkanu. Grški monarhofašisti pa hočejo s tem prikazati, da so grški sosedi krivi, ker se grški narod bori za svoje pravice.

V nadaljevanju je maršal Tito dejal, da ima Jugoslavija podobne težave tudi na nekaterih drugih mejah, kakor n. pr. na meji Avstrije in na meji cone A. »Tukaj nam nekateri vojaški krogi, zapadnih sil delajo razne težave s tem, da podpirajo četniške, ustaške in domobranske skupine, ki prehajajo s pomočjo nekaterih zavezniških oficirjev v našo

državo, da bi izvrševali teroristične akcije in sabotaže. Mnogi so bili že aretirani in sedaj jih sodijo ali pa se jim bo sodilo. Gradiva o vsem tem je toliko, da bo morala vlada podvzeti na odgovornem mestu resne korake. Vse to bo pokazalo, da primer Grčije ni osamljen, temveč da je to vse izmišljeno in povezano z določenim ciljem, javnost naj bo obveščena o tem, da krivda za tako stanje ne leži na nas, temveč na določenih imperialističnih krogih, ki želijo doseči svoje cilje. Mi želimo mir, mirni razvoj naše, v vojni težko opustošene države. Ta mir in ta razvoj bomo branili do zadnjega diha.

TEDENSKA POLITIKA

Anglija v gospodarski krizi

V minulem tednu se je v angleškem parlamentu začela debata o sedanjem gospodarskem položaju v Angliji. Svetovno javno mnenje je z zanimanjem zasleduje razvoj te debate, ki se vsa stopnjuje v malo zavijanja vredno in še manj koristno polemiko med laburisti in konservativci. Po Churchillovem napadu na sedanjo laburistično vlado Attleja, ki jo sam voin hujškal številka ena imenuje totalitaristično, je britanski ministrski predsednik Attlee podal načrt vlade za ukrepe za omilitve težke gospodarske krize. Kljub hudemu nasprotovanju konservativcev in liberalcev je večina načrt odobrila. Kljub temu pa angleško javno mnenje s tem načrtom laburistične vlade ni zadovoljna, ker se ta v njem ne odreka vsem onim vzrokom, ki so Anglijo pripeljali v tako težko ekonomsko krizo.

Po attleejevih izjavah samih je Anglija v drugi svetovni vojni izpela skoraj vse investicije v tujini. Izvozna trgovina ja padla na eno tretjino, izgubila je veliko ladij in bila bombardirana.

Delovni načrt laburistične vlade za rešitev sedanje krize obsega pospešitev proizvodnje premoga, jekla, domačih živil, povečanje izvoza, zmanjšanje uvoza luksuznega blaga in izrednih živil, pa tudi takojšnjo skrčenje življskih obrovkov po restavracijah in hotelih.

Ze samo ti ukrepi, ki obdumno zadevajo zgolj angleškega delovnega človeka, ne pa angleških trustov, kapitalistov in monopolov močno razburjajo angleško demokratično javno mnenje. Najostrejši napad večine angleškega javnega mnenja pa je ostredotočen na oni del načrta za rešitev krize, ki govori o znižanju oboroženih sil v tujini samo za 200.000 mož, tako da jih bo še vedno ostalo pod orožjem 1.700.000.

»Daily Worker« piše med drugim: »Attleejev program bo hudo zadel delavski razred, dočim na drugi strani ne prinaša ničesar novega v politiko, ki bi morala rešiti sedanjo gospodarsko krizo Velike Britanije. Od delavcev se zahteva vedno več dela

pri vedno piclejši hrani, dočim pa na drugi strani ni pričakovati, da bi na novo obdvalili kapital, dobilek in druge vrste dohodkov. V Attleejevem govoru ni prišla do izraza niti ena socialistična ideja, niti najmanjši znak, da bi nameravala vlada prevzeti lastno upravo gmotna gredstva dežele in jih uporabiti v korist ljudstva. Osnovne črte politike, ki je spravila Veliko Britanijo na rob poloma bodo ostale nespremenjene. Attlee je izrecno izjavil, da ne bo spremenil niti zunanje niti vojaške politike. Velika Britanija bo ostala vezana na ameriški imperializem in bo zvesto poslušala Marshallove želje. To pomeni oddaljevanje od Sovjetske zveze nadalje podpiranje fašizma v Španiji in Grčiji in obnovev Zapadne Nemčije v sodelovanju z bivšimi nacisti in veleindustriji Porurja. Številčno stanje britanskih oboroženih sil bo ostalo skoro nespremenjeno.

»Manchester Guardian« poudarja, da je predsednik vlade razočaral člane svoje stranke, zlasti glede zmanjšanja pretirano velikih vojaških sil. »Ewening News« navaja, da je preko 100 laburističnih poslancev podpisalo resolucijo, v kateri zahtevajo sklicane strankine seje in razpravljanje o Attleejevem govoru. »Daily Telegraph« pa poudarja, da se vlada mrzlično kesa svojih grehov, ker ni prej storila kar bi morala pri čemer pa ugotavlja, da to kesanje ni iskreno. Nekatere najvažnejše točke vladnega programa so preveč nedoločene, la bi lahko nudile kako trdno pot.

Ves čas, odkar je javnosti znan Attleejev program, se v londonskem javnem mnenju vztrajno poudarja, da potrebuje Anglija bolj kot kdajkoli na vodstvu odločnega moža, ki pa nikakor ne more biti več Attlee. Govori se o Bevinu in o Crippsu kot o novih možeh angleškega potapljačnega se imperija.

Poziv svetovne sindikalne zveze

Svetovna sindikalna zveza je naslovila delavcem vsega sveta poslanico, v kateri poziva k še odločnejšemu boju za demokratičnejšo. Med drugim pravi: pretekli sta dve leti po zmagi nad fašističnimi napadalci Hitlerjevo Nemčijo in imperialistično Japonsko, toda pravi mir še ni zagotovljen. Cilji, za katere so se borili vsi svobodoljubni narodi s tolikimi žrtvami in človeškimi izgubami, niso bili doseženi.

Fašizem je bil sicer vojaško premagan, toda njegove korenine in ideologije so v kapitalističnih monopolih, ki jim ni mar življenja in blaginje naroda. Reakcionarne sile, ki jih organizirajo in vodijo trusti in kapitalistični karteli so začele novo ofenzivo proti načinu življenja in proti demokratičnim svobodam narodov.

Neutešljiva požrešnost po dobičkih žene monopoliste za tem, da s svojo gospodarsko silo nastopajo proti demokratičnim gibanjem. S tem iztjavajo in širijo nesmiselno zamisel o novi svetovni vojni. Ta reakcionarna ofenziva lahko privede ljudske množice v še večjo bedo in pomanjkanje ter vodi do trajne in naraščajoče mednarodne napetosti.

V vseh deželah se morajo delavci katerega koli mišljenja odločno upreti tej nevarni struji. Narodi vseh dežel morajo napraviti konec delovanju te reakcionarne manjšine, ki vodi propagando za novo vojno in ki podpira vse tisto, kar je nedemokratično.

Svetovna sindikalna zveza, ki združuje delavstvo vseh demokratičnih dežel, je izdelala tale načrt za skupno borbo proti reakciji:

Aktivno braniti sindikalne pravice delavstva, kjer in kadarkoli jih kršijo.

Ojačanje borbe proti vsem oblikam fašizma in reakcije, kjerkoli se te pojavijo.

Z vztrajnimi napori ojačiti mir, zagotoviti vsem delavcem vsega sveta sporazumno s Svetovno sindikalno zvezo, ki naj bo udeležena v delu Združenih narodov, vplivno besedo pri zagotovitvi miru.

Reakcionarne sile so močne, toda delavci vsega sveta predstavljajo mnogo večjo in odločnejšo silo, ki se bo s svojim številom in s svojo voljo uveljavila. Proglas zaključuje z besedami: Če bomo trdno organizirani in odločno združeni, nam ne bo mogla nobena sila preprečiti zmage v naši borbi za mir, za demokracijo, za varnost in za boljše, častnejše življenje vseh narodov.

Stvari o je vredno

ZDA

(Nova Doba) Kapitalistični listi, ki se zavzemajo za obvezno vojaško vezhanje v ZDA, roudarijejo, da ima SZ močnejšo vojno mornarico kot vse druge države skunaj. Zakaj pozabljajo povedati drugi del te resnice, je razumljivo.

(AFP) Ameriška pomoč Evropi seveda ni namenjena vsem državam, ki jo potrebujejo, ker nač zasledujejo z njo ameriški imperialisti svoje dobro znane interese. Nekaj časa so bili pripravljeni pomagati tudi Madžarski. Ko pa je ta isto povedala, da sicer potrebuje pomoč, da na hoče pri vsem tem vendar ostati svobodna je ameriška Import-Export Bank tkoj razveljavila kredite Madžarski Nave-lla je naslednje razloce: 1. Banka je imela znanje v madžarsko »hegunsko« vlado. 2. Po »komunističnem« državnem udaru grozi dvema madžarskima bankama, katerima so bili namenjeni krediti, podraževanje. 3. Gospodarski položaj v Madžarski se je po 30 aprilu 1947. ko so se vršili razgovori za kredite, močno spremenil.

Brez komentarja

(Tass) Zakonodajna zbornica (magnatska klika) države Mos-si-pi je sprejela zakon, s katerim je čnem odzeta volilna pravica. Po tem zakonu morajo vsi oni ki niso volili v zadnjih treh volitvah, najprej izjaviti, da pristajajo na »princine« stanke in šele potem lahko volijo.

(Tass) Statistike »National City Bank« pokazuje, da so se dobički ameriških trgovskih družb več kot podvojili. Poročilo te banke pravi, da so dobički 451 takih družb v prvi polovici tega leta dosegli 1.590.000.000 dolarjev in to po že rlečjih »sah«, v nasprotju s 795.000.000 v istem razdobju lanskega leta. Kljub astronomskim dobičkom nekatere družbe še vedno dvigajo cene v pranju na nove dobičke. V zadnjem času so razne lesne in premogovne družbe ogromno zvišle cene in isto najavlja »General Motors«. (Zlata svoboda za kapitaliste.)

(AFP) Ford je naznanil, da bo odustil 55.000 delavcev zaradi stavke v podjetjih Murai, kjer izdelujejo fine avtomobilske dele. Namen je jasen: razbiti delavske sile in preprečiti usneš stavke.

AVSTRIJA

(Tanjun) Ljst »Oesterreichische Zeitung« objavlja članek o denacifikaciji Avstrije. List ugotavlja, da od časa do časa odkrijejo posamezne naciste in tako tudi ilegalne nacistične organizacije. O tem govorijo tudi avstrijski listi, toda po nekaj dnevih je vse pozabljeno. List dodaja, da izdajajo avstrijske oblasti v takih prilikah neke proglose, toda vse se ustavi pri tem. Listi se ne bavijo s tem vprašanjem in skušajo celo zmanjšati pomen nacistične aktivnosti z izgovorom, da je potrebno, da imajo sosede o Avstriji dober vtis.

Zgodaj končane iluzije

(Nadaljevanje s 1. strani) vzhodne Evrope, kar pa očitvidno ni v ameriškem načrtu, marveč naj bi s pomočjo zapadne potuše in primerntimi videološkimi hujškartjami počasi postala ona železna ovnova glava, ki bi bila kot vsa stotletja svojega obstoja uperjena proti vzhodu.

S pojavom tega vprašanja in teh ambicij ZDA danes skoraj nihče več ne govori o Marshallovem načrtu v obliki, kakor je bil v začetku zapeljivo predložen evropskim narodom. Tudi v ZDA ne govorijo več o njem. Nasprotno vedno bolj se čujejo tam priložbe, da bi ta zabava malo preveč stala, ker bi bilo treba, ako bi taka pomoč hotela biti kolikor toliko izdatna, vsaj tri milijarde dolarjev letno samo za

Evropo. In zakaj naj bi tem ne-hvaležnežem dajali denar? Ko vendar poznajo ameriški politični ukus, bi se lahko pokazali vsaj toliko hvaležni, da bi politično moč malo porinili na desno, ti pa ravno nasprotno, zlasti v Franciji, pa tudi drugod, ne le ne kažejo podobnih namenov, marveč kričijo in rohnijo pred nemško nevarnostjo. Ali ne bi bilo mnogo praktičnejše in ceneje sedaj, ko so že ZDA pokazale svoje načrte v Evropi, da se je namreč za lepo krinko pomoči skrivaj načrt zapadnega bloka v okviru obo-rožene zapadne Nemčije, da se sedaj ta načrt tudi praktično izvele brez ozira na krik levo in desno in se ta lepa slika podpre še s pospešeno proizvodnjo atomske bombe.

Tako je torej končala ena iluzija več pri onih, ki se še vdajajo

iluzijam. Vendar naj bodo načrti Trumana in Marshalla še tako premišljeni in proučeni, zgodovinskega razvoja sveta ne bosta mogla zastaviti niti preusmeriti. Človeška družba je imela v svoji zgodovini na velikih prekretnicah na vodstvu čisto velike mogočnejše, ki so tudi mislili, da se da s pritiskom in lokavostjo voditi svet po osebnem okusu in ambicijah, toda razvoj je z elementarno silo bruhnil čez po njih zgrajene okope in brez sledu odpravil delo njihovih rok. Spomnimo se le Dioklecijana, Karla V. in Napoleona. Tako kot oni so danes Truman in Marshall in za njima razni Tafti, Vandenbergi, Achesoni in ostali, ki se na zastarelih branah zamaž upirajo poplavi, ki si z zgodovinsko nujnostjo utirja svojo pot.

katerih razmišljati!

GRČIJA

(AFP) Ameriški admiral Schneckenberg je naznanil tisku, da bo ameriška mornarica odstopila Grški 6 topničark iz leta 1944. Podpisane pa so bile še druge pogodbe, s katerimi se ameriške tvrdke obvezujejo zgraditi pristanišča v Preju, Solunu, Losu in zgraditev železniškega omrežja. (Mogoče bodo pa k tem »javnim delom« v Grčiji poslali tržaške izvedence majorja Richarda & Co., ki vedo, kako se taki reči streže. Še bolj verjetno pa je, da so taki strokovnjaki že tam.)

ANGLIJA

(AFP) V pooblaščenih londonskih krogih zatrjujejo, da ni bil določen noben datum za umik angleških čet iz Grčije. Merodajni angleški organi šele proučujejo to vprašanje. (Se jim rač nikamor ne mudi kot v Trstu.)

POLJSKA

(Pap) Dolgotrajna pogaianja med angleškimi in poljskimi oblastmi za povratek Poljakov iz zapadne Nemčije v domovino so ostala brezuspešna. Gre za Poljake, ki so emigrirali v Nemčijo že mnogo let pred vojno zaradi pomanjkanja dela doma. Po kapitulaciji Nemčije so izrazili željo po povratku v domovino, vendar so pri tem naleteli na nasprotovanje angleških oblasti ki potrebujejo poljske rudarje za obnovo ruskega bazena. Poljaki v Westfaliji nočejo obnavljati Nemčije, oni žele vrniti se v domovino in delati v svojih rudnikih.

HOLANDIJA

(Tass) Holandska vlada je s svoje strani ukazala ustvariti sovražnosti v Indoneziji. List »De Waarheid« na poroča, da holandska vlada še kar naprej pošilja v Indonezijo vojaški material in čete. 3. avgusta je nrlula skozi Suez največja holandska vojna ladja s tovorom čet, pilotov, letal in drugim vojnim materialom.

ŠVICA

(AFP) V Lucernu je ljudstvo napadlo s kamenjem avto, v katerem se je vozila žena argentinskega fašističnega agitatorja Perona. Proti njej je nekdo vrgel gnil paradiznik, ki pa je slučajno zadela šefa švicarskega političnega odelka.

GRČIJA

Šef ameriške vojaške misije general Lindvay je na sestanku s šefom grškega monarhističnega generalštaba Venderisom izjavil, da so štiri velike ameriške ladje otovorjene z vojaškim materialom odplule proti Grčiji.

BRAZILIJA

(Radio) Pravosodno ministrstvo je izdelalo nov zakon za narodno varnost, ki pa je seveda naverjen proti komunistom. Nov zakon predvideva ukinitve parlamentarnih mandatov komunistov v parlamentu, v senatu in zakonodajni zbornici.

PO DOMAČI ZEMLJI

TISOCI IN TISOCI SO SE UDELEŽILI I. TABORA SIAU V BOROVEM GOZDICU PRI PADRIČAH. SLOVENCİ IN ITALIJANI SO S TO MASOVNO UDELEŽBO SE ENKRAT POTRDILI, DA JE NI SILE, KI BI MOGLA RAZBITI TO DEMOKRATICO ENOTNOST. KI JE PLOD SKUPNEGA TRPLJENJA IN SKUPNE BORBE PROTI FASIZMU. DOKAZALI SO, DA BO S TO VELIKO ORGANIZIRANO DEMOKRATICO ENOTNOSTJO IMEL KREPKO OPRAVITI VSAKDO, KI BI POSKUSAL NA NASEM OZEMLJU ZNOVA KALITI MIR IN SREČNEJSO BODOČNOST.

PRVI TABOR SIAU V PADRIČAH

Padriče, skromna in tiha kraška vas med Opčinami in Bazovico, so v nedeljo videle v svoji sredi množice ljudstva, kot že davno ne. Iz Trsta in najbolj oddaljenih kraških vasi so se zgrnile v Padriče številne množice zavednih Slovencev in Italijanov, da v okviru bratstva v Slovensko-Italijanski antifašistični uniji znova izpričajo svojo neomajno voljo v nadaljevanju borbe za demokratizacijo vsega življenja na Svobodnem tržaškem ozemlju.

Poziv za ta veliki tabor, prvi te vrste, ki ga je izdala SIAU, je popolnoma uspel in z veseljem smo gledali pisano množico, ki se je že v dopoldanskih urah pričnela zgrinjati v Padriče.

Slavja so pričela že ob deseti uri dopoldne. To so bila ljudska slavlja, na katerih ni manjkalo ne zabave ne veselja. Lepo je bilo opazovati tekme v vlečenju vrvi in razne druge športne tekme, pri katerih se je imel priliko izkazati tudi šegavi kraški humor, ki ga ni nikjer primanjkovalo.

Glavni del slavlja pa je pričel popoldne. Peš, s olesi ali pa s kamioni, se je zbralo do tedaj v Padričah okrog 30.000 ljudi, ki so do zadnjega koščka zavzeli lepo okrašen, slavnostni prostor v borovem gozdicu zunaj vasi, tik pod grebenom, ki loči Kras od Trsta. Medtem se je napolnil tudi govorniški oder, s katerega je spregovoril v imenu SIAU tov. prof. Ferlan, ki je s toplimi besedami pozdravil navzočo množico in nato razvil glavne točke programa SIAU, ki je kljub vsem napadom in klevetam ostal vedno isti: bratstvo med Slovani in Italijani in borba proti domači in tuji reakciji, ki bi rada napravila iz Trsta sporno točko med Titovo Jugoslavijo in republikansko Italijo. Za njim je spregovoril v imenu Osvobodilne Fronte tov. dr. Dekleva, ki je poudaril velike uspehe, ki jih je dosegla Slovensko-Italijanska antifašistična unija v dveletni borbi. V svojih nadaljnjih izjavah je s prodornimi besedami ožigosal delo vseh onih, ki bi hoteli z »Demokracijo« na čelu razbiti enotnost slovenskega naroda in SIAU ter tako prikazati, da SIAU ni enotna politična organizacija, ki zajema v sebi vse italijansko in slovensko demokratično prebivalstvo STO-ja. Poudaril je nujno potrebo, da pregledamo sami sebe in se prerodimo v duhu novega časa ter nove in prave demokracije, kajti le tako prerajeni bomo lahko črpali iz sebe ono moč, ki nam bo pomagala v dokončni borbi za ljudsko oblast in izkoreninjenje fašizma.

Navdušeno pozdravljen je za njim spregovoril v imenu KP tov. Vidali. Njegov govor, kakor tudi govore ostalih govornikov, so zbrani antifašisti navdušeno prekinjali z dolgotrajnim ploskanjem. Tov. Vidali je v svojem govoru orisal pomen KP, katere prvi člani so bili pred 28 leti prvi predhodniki partizanov, ki so se zbirali ravno v onem gozdicu, ki je danes kraj velikega slavlja. Danes pa je dejal govornik, nismo več manjšina ter gledamo lahko z zaupanjem v bodočnost. Svoj govor je zaključil s prisego, ki je bila obenem prisega vseh zbranih: branili bomo STO, ki mora postati most za zbliz-

žanje med demokratično Italijo in Titovo Jugoslavijo.

Z govori tov. prof. Ferlana, Dr. Dekleve in Vidali je bil politični

GOVORNIKI NA I. TABORU SIAU:
PROF. OSKAR FERLAN (SIAU)
ADV. JOZE DEKLEVA (OF)
TOV. VITTORIO VIDALI (KPJK)

del prvega tabora SIAU zaključen, nato pa je sledila kratka kulturna prireditev, pri kateri je sodelovala godba iz Camperiev, ki je zaigrala nekaj glasbenih komadov, pevska zbor »Tomažič« in »Ivan Cankar« pa sta zapela nekaj pesmi.

Slavnost se je zaključila z ljudskim rajanjem na treh plesištiših. Še pozno v noč sta glas godbe in veselje vzklik: pisane množice govorila bo-

rovim gozdovom nad Trstom o veseljju, ki vlada med zbranimi antifašisti in resničnimi demokrati in ki ga poraja zavest bratstva in edinstvi med Slovani in Italijani na Svobodnem tržaškem ozemlju, ki je edini porok, da bo v resnici napočil dan, ko bo delovno ljudstvo lahko prosto zadihalo in začelo življenje svobodnih in srečnih delovnih ljudi.

Demokratična fronta Slovencev v Italiji

Istega dne, kot smo praznovali v Padričah prvi Tabor SIAU, pa se je vršil v Gorici nič manj pomemben dogodek, prvi kongres Demokratične Fronte goriških, beneških in kanalskih Slovencev. Na ta kongres se je zbralo okrog 170 delegatov iz vseh onih slovenskih krajev, ki bodo prišli pod Italijo iz Tržiča in Slovenske Benečije. Kanalske doline, Krmina in Trbiža, Gorice in okolice.

Tov. Nanut, predsednik Slovenske prosvetne zveze za Goriško, je v izčrpnem govoru orisal zgodovino borbe za doseg naših narodnostnih pravic na tem najskrajnejšem in najbolj izpostavljenem koščku slovenske zemlje, ki je bil vedno predmet najhujšega raznarodovalnega pritiska. Nasprotniki slovenskega življa na tej zemlji, na kateri bivamo že tisoč štiri sto let, so vedno uporabljali vse mogoče pripomočke, da bi naš slovenski narod zatrli in ga potujčili. Zaman smo se do nedavnega borili za to, da se nam naše narodne pravice pripoznajo. Ze po prvi vojni smo bili goriški in kanalski Slovenci opeharjeni za naše pravice, vsa Primorska je prišla pod tuje gospodarje in z njo preko pol milijona Slovanov, Slovencev in Hrvatov. Upanja, ki jih je naš narod stavil v

novo mirovno konferenco, se niso izpolnili, kajti še vedno je ostalo preko 50.000 Slovencev pod Italijo. Vendar pa je druga svetovna vojna združila vse Jugoslovane v enotni narodni organizaciji Osvobodilne fronte, ki se je borila proti Mussolinijevemu in Hitlerjevemu imperializmu za doseg človečanskih in narodnostnih pravic. Čeprav je kljub vsem naporom in žrtvam osvobodilne borbe ostal precejšen del Slovencev onstran jugoslovanskih meja, pa jim je ostala dediščina osvobodilne borbe, to je vsenarodna organizacija OF, v katere duhu bo nadaljevala svojo borbo v bodočnost; tudi novoustanovljena Demokratična fronta, ki se bo za uspešno obrambo slovenskih narodnih interesov naslonila in sodelovala tudi z demokratičnimi narodnimi silami italijanskih množic, ki se borijo proti imperializmu in navoščizmu za neodvisnost, utrditev in obnovu republike Italije in za prijateljsko in bratsko sodelovanje z vsemi demokratičnimi narodi, za dobre prijateljske odnose med Italijo in FLRJ.

Zato pa mora biti Demokratična slovenska fronta enotna bolj kot kdaj, vsako rovarjenje proti enotnosti slovenskega naroda, čigar težnje predstavlja fronta, pa pomenja narodni odpad in izdajstvo.

Na kongresu je bil sprejet načelni program Demokratične fronte goriških, beneških in kanalskih Slovencev, ki je bistveno izražen v treh točkah. Po izčrpnih govorih raznih govornikov, ki so nazorno pokazali na potrebo enotne politične organizacije v duhu OF se je razvila diskusija, v katero so živahno posegli vsi navzoči delegati, kar je pokazalo, da je narod v resnici posla! na kongres svoje najboljšje, ki se zavedajo svojega dela in njegovih načel, od katerih ne bodo nikdar odstopili.

Tržaški Slovenci ki se bomo v bodočnosti mogoče kaj kmalu znašli pod enakim pritiskom, kot so ga deležni naši bratje onstran meje, želimo, da bi se Demokratična fronta Slovencev, ki bodo ostali pod Italijo čim uspešneje razvijala in tako izpolnila in dokončala ono poslanstvo, katerega so imeli naši najboljši sinovi, ki so padli v osvobodilni vojni za svobodo slovenskega naroda.

Delo razmejitvene komisije

Razmejitvena medzavezniška komisija je sedaj na delu v Istri, kjer povsod prebivalstvo navdušeno manifestira svojo voljo za priključitev k Jugoslaviji, obenem pa tudi izraža svoje ogorčenje nad krivico francoske meje črte.

V Truškah je potegnla mejo tako, da pride vsa vas razen ene hiše pod Jugoslavijo, nato pa je na prošnjo 11 letnega pionirkega popravila in prisodila tudi to hišo Jugoslaviji.

Lepo je izrazila mnenje prebivalstva 70 letna kajčič Ana iz Kozlovičev, ki je komisiji nasetovala, naj lepo potegne mejo dolj ob morju! V vseh, ki jih je razmejitvena komisija prisodila Jugoslaviji, je zavladalo veliko veselje, kateremu je pre-

bivalstvo dalo duška z ljudskim rajanjem in petjem partizanskih pesmi. V drugih krajih pa, ki bodo padli pod STO, je ponekod prišlo do prav dramatičnih prizorov.

V Žrnjovcih je komisija zakoljčila mejo komaj 11 metrov izven vasi, kar je povzročilo pri prebivalcih nemalo razburjenje.

Prav tako je bilo v Repentabru, kjer so prebivalci na miren in vlijuden način onemogočili komisiji, da bi potegnla mejo sredi vasi. V posebni resoluciji so vaščani predložili komisiji svoje zahteve do popravkov in na licu mesta pokazali komisiji, kje naj bi tekla meja. To so si komisarji zabeležili v svojih mapah in obljubili odgovor v treh dneh.

Iz republik Jugoslavije

Važnost odkupa žita

Kmalu bo poteklo mesec dni, odkar se je pričela v vseh republikah Jugoslavije kampanja za obvezni odkup žita. Dosedanji rezultati so pokazali, da je ta odkup žita v vseh krajih stoodstotno uspel, mnogi kraji so količine žita, za katere so bili obvezani, da jih prodajo državi, preoračili za preostalo odstotkov in le silno redki so bili oni kraji, kjer so bile ugotovljene razne nepravilnosti; pri tem je zlasti zanimivo dejstvo, da so se mali kmetje soglasno odzvali in tudi prekoračili predpisano količino. Nepravilnosti, kot smo že omenili, so se pojavile le pri nekaterih večjih kmetih, ki se vedno niso pozabili razlik med bajtariji in gruntarji in ki še vedno mislijo, da imajo kot premožnejši pravico izigravati zakon.

Velik uspeh, ki so ga ljudske oblasti v Jugoslaviji dosegle pri tej obvezni oddaji žita, je pripisati predvsem zavednosti kmečkih množic, ki so polno razumele pomen kampanje za odkup žita, ki naj zagotovi vsemu prebivalstvu zadostne količine vsakdanjega kruha. Poleg tega pa so ogromno pripomogli k uspešni izvedbi tudi predpisi o odkupu in ugodnosti, ki so jih pri tem imeli kmetje. Zato hočemo v tem članku tudi našim kmetovalcem opisati, kako skrbi ljudska oblast v Jugoslaviji za prehrano in preskrbo prebivalstva.

Predvsem moramo poudariti, da je bila odredba o odkupu žita izdelana takorekoč na terenu s sodelovanjem vseh ljudskih odborov in ni bila dirgirana od zgoraj, kot je to v navadi pri nas v coni »A«. Ministrstvo za trgovino je napravilo osnovni načrt, nato pa je vsake okrajni ljudski odbor načrt preučil in se porazgovoril na množičnih sestankih ob sodelovanju vsega ljudstva. Zato je tudi sleherni ljudski odbor stavil svoje pripombe in predloge na krajevne prilike in potrebe ter je ministrstvo te predloge upoštevalo in ponekod celo znizalo prvotno določene količine. Pri tem sta bila upoštevana predvsem dve načeli in sicer: prvo, da je treba zagotoviti nujno potrebne količine za industrijsko delavstvo, mestno prebivalstvo in sploh vse one, ki sami hrane ne proizvajajo; drugo pa, da naj kmet z večino svojih pridelkov prosto razpolaga. Tako n. pr. uredba o obvezni oddaji krompirja določa odkup 2.500 vagonov krompirja, čeprav bo po sedanjem stanju sodeč znašal pridelek v Sloveniji okrog 50.000 vagonov in je torej zajetih le 5 odstotkov. Isto velja tudi za mleko, za katerega je določena odkupna količina, ki znaša le 40 odstotkov one, ki je pred vojno prihajala na trg.

Seveda se je mogel izvesti obvezni odkup žita le ob dobri in točni evidenci vseh posejanih zemljišč. Lansko leto in predlansko leto so bile stvari slabše organizirane, toda ob enem so napake teh dveh let prikazale, kje so najbolj potrebna izboljšanja in tako je bila letos dosežena res vzorna evidenca. Prav zaradi tega pa je tudi bilo mogoče, da je država določila obvezni odkup le za 5 do 6 odstotkov količine, ki jo je kmet pridelal. Točni pregled posejanih površin pa je tudi omogočil kontrolo, kakšna je bila letina v posameznih poljedelskih predelih in ali je padla ali pa se dvignila nad povprečje. Tako so lahko določili minimalno količino žita, ki jo je moral, odnosno jo bo še moral do konca letne kmet prodati državi, ki si hoče na ta način ustvariti potrebni žitni fond za vse one, ki žita ne pridelujejo. Količine, ki jih je treba oddati, niso preračunane na neko izredno ali pa vsaj dobro letino, temveč na povprečno ne dobro in ne slabo letino. Z uredbo pa je ob enem vsem kmetom zagotovljeno, da bodo lahko s prostimi presežki razpolagali na prostem trgu, prav tako pa je zagotovljeno vsakemu kmetovalcu, ki bo

v redu zadostil uredbi o obvezni oddaji, oziroma prodaji žita državi, da mu ne bo treba pozneje odpirati kaš in da velja obvezno prodana količina za edino, ki jo bo treba oddati do prihodnje letve.

Slovenski kmetje so pomen te uredb razumeli in ji tudi zadostili. Ne samo to. Premnogi kmetje so oddali veliko več žita, kot pa jim je bilo predpisano in presegli normo za 100 in tudi več odstotkov. Posamezni kraji pa so enostavno kar napovedali drugim okrajem tekmovalje o tem, kdo bo oddal več žita preko predpisane mere.

Tako vidimo, da ljudska oblast v Jugoslaviji sporazumno z ljudstvom ščiti njegove interese kot vedno in skrbi za to, da bo hrana v bodoči zimi zagotovljena vsem, zlasti pa neproduktivnim slojem prebivalstva, to je meščanstvu in delavstvu.

NAROD JE SODIL...

12. t. m. je Vrhovno sodišče Ljudske republike Slovenije izreklo obsodbo proti članom vohunske skupine, katere vođa inž. Ortomir Nagode ter odvetnik Ljubo Sirc ter vseučilišni profesor Boris Furlan so bili obsojeni na smrt. Ostali člani te vohunske skupine pa so bili obsojeni na različne kazni od 20 do 7 let zapora in izgubo državljanskih pravic.

Gotovo se bodo sedaj po obsodbi spet znašli ljudje, ki bodo skušali prikazati »zakonitost« delovanja te skupine in ki bodo strogo obsodbo izrabili za novo gonjo in povodenj klevet proti Jugoslaviji. Prepričani smo lahko, da bodo taki in podobni

manevri izšli edinole iz vrst onih ljudi, ki se ne sramujejo svojega narodnega odpadništva in ki so daleč od resnega in dejanskega stika z narodom ki je žrtvoval za svojo svobodo vse in jo zato skrbno in ljubosumno čuva pred spletkami in temnimi naklepi domačih in tujih vohunov.

Delovanje obsojene skupine ni za devalo samo splošne jugoslovanske varnosti, temveč je zlasti škodovalo prav nam primorskim Slovencem, ki smo radevolje in z navdušenjem ne samo stopili v osvobodilno borbo, temveč tudi prenesli in pretrpeli vse njene težave in napore za to, da bi se izpolnila naša stoletna

želja in bi bili vsi Slovenci združeni pod eno streho, to je v svobodni Sloveniji v sklopu zvezne Jugoslavije. Zato nam danes bolj kot kdaj postaja razumljiva nepopustljivost zapadnih zaveznikov do naših narodnih zahtev, saj ni bila podprta samo od mednarodne reakcije, temveč celo od domačih političnih spekulativ, ki so žrtvovali narodne interese za svoje osebne strankarske. V tej luči gledano izdajstvo obsojenih vohunov v Ljubljani; nam priča, kako globoko lahko padejo ljudje, ki se nočejo povezati z ljudstvom in delati za njegov dobrobit in napredek.

Zato pa je sodba v Ljubljani stroga in pravična.

Prekop med Donavo in Tiso

Jugoslovanska Vojvodina spada v eno izmed štirih toplotnih oaz v Evropi, kjer doseže temperatura v juliju približno isto stopnjo kakor v Severni Afriki. Takšne temperature imajo ob tem času samo še Makedonija, Južna Italija in Španija. To dejstvo povzroča, da trpi Vojvodina, ki spada po drugi strani med kraje, ki so na vodi najbogatejši v državi, veliko pomanjkanje vlage in posledice suše so zavoljo tega lahko zelo velike, da, naravnost usodne.

Da bi se odpravilo temu pojavu, je bilo sklenjeno zgraditi prekop med Donavo in Tiso, ki bo s postranskimi kanali dovajal zadostno količino vode za namakanje polj. V suhih letih bo ta postopek omogočil dobro žitno letino, ker bo imela setev na vojvodinskih poljih dovolj potrebne toplote in vlage.

Prekop bo meril v dolžino 260 km, širok bo 60 do 100 m, globok pa 3 do 5 m. Načrti predvidevajo, da bo odtekalo po njem več vode kakor po strugi reke Tise. Prekop bo imel tudi velik pomen pri odvajanju vode iz vojvodinskih polj od zgodnje jeseni do spomladi, ko ležijo na vojvodinskih poljih ogromne količine vode, ki ne morejo nikamor odteči. Ta polja so čisto pod vodo in jih zaradi tega ni mogoče v redu obdelati. Tako postaja nemogoča jesenska setev, ki zahteva temeljite priprave za obdelovanje zemlje. Ko bodo izpeljani poleg glavnega prekopa tudi stranski kanali, se bo stanje iz temeljev spremenilo. Vsa odvišna voda bo odtekala s pomočjo stranskih prekopov v Donavo.

Tudi glede zaščite pred poplavlami bo imel prekop med Donavo in Tiso velikanski pomen. Spomladi namreč silno narasejo reke Donava, Tisa, Sava in Drava, ki oplavijo na stotine hektarjev plodne zemlje. Tako se je zgodilo že v letih 1924, 1926 in 1940. Ko bo dovršen prekop z omrežjem, bodo donavski nasipi, ki ščitijo kraje pred poplavlami, dovolj razbremenjeni, da bodo lahko vzdržali pritisk voda, kar bo imelo za posledico, da se bo voda v strugi reke znižala.

Na Ohridskem jezeru, na ribah najbogatejšem jezeru v Jugoslaviji, se že delj časa muči skupina učenjakov, ki so zaposleni v ondotni hidrobiološki postaji pri odgajanju mladih postrvi. Tem možem je naloženo, naj vsestransko in tudi temeljito proučijo vse značilne živalske zvrsti, ki živijo v Ohridskem jezeru, zlasti pa naj preučijo dinamiko in sestav celokupne jezerske skupnosti.

Ohridsko jezero je eno največjih jezer v južnem delu Evrope in Balkanskega polotoka ter predstavlja v znanstvenem pogledu eno najzanimivejših jezer v Evropi. Je zelo staro jezero — iz časa pred ledeno dobo — ter naseljeno z zelo starimi živalskimi vrstami. V njem živijo vse polno živali, ki so drugod že davno izumrle, a so za živalski svet Balkanskega polotoka zelo važne in zanimive. Posebnost jezera pri Ohridu je v tem, da hrani primerke iz živalskega sveta, ki pričajo o njih

Dela za kopanje prekopa so že v teku. Gradnja tega prekopa spada med največja dela v jugoslovanski petletki in ko bo končana, bosta jugoslovanski žitnici Bačka in Banat res rodovitni pokrajini ne samo za žitarice, ampak tudi za oljarske in druge za industrijsko proizvodnjo važne rastline. Kljub temu da se Vojvodina omenja med najbolj žitorodnimi kraji v Jugoslaviji, ne smemo prezreti, da je imela v zadnjih sto letih 52 suhih let, oziroma letin, ko ni bilo dovolj vlage za pšenico, ki bi lahko dala mnogo večji pridelek kakor je bil v resnici. Tudi prvi dve leti po osvobojenju sta bili suhi in prav to je tisto, kar je dalo misliti vladi

FLRJ ter jo napotilo k temu, da je proučila ta problem z vsemi njegovimi dobrimi in slabimi stranmi. Pomen prekopa med Donavo in Tiso pa ne bo samo v tem, da bo onemogočil pojave suše, ampak tudi v tem, da bo dobil svojo vlogo tudi kot vodna pot. Po njem bodo lahko dovažali blago iz držav, skozi katere teče reka Donava, z drugo besedo v pravem črnomojskih pristanišč in obratno. Vodna pot se bo pri tem skrajšala za celih 90 km in ker so prevozi z rečno plovbo mnogo cenejši od prevozov z železnico, je na dani, da bo imela Jugoslavija od prekopa med Donavo in Tiso vsetranske ogromne koristi.

Od Triglava do Kajmakčalana

Nekdanja Podgorica v Črni Gori je bila v vojni skoro popolnoma porušena, sedaj pa je eno samo veliko stavbišče, kjer gradijo številna javna poslopja in stanovanjske hiše. Samo za letošnjo gradbeno dela v Titovgradu je bilo odobrenih 200 milijonov dinarjev, kar bi odgovarjalo več kot eni milijardi lir. V kratkem bodo pričeli graditi vodovod, v delu pa je med drugim tudi velik železobetonski most čez Ribnico, ki je bil med vojno docela porušen.

Razmeroma dobro vreme v Hercegovini je omogočilo, da je letošnji pridelek tobaka prav dober, tako po količini, kakor tudi po kakovosti. Ker pridelovalci niso več predmet izkoriščanja in ker so uvideli ugodnosti, ki jih imajo od pridelovanja, so letos posadili za 60 odstotkov več kot pa lansko leto in so takoj ob saditvi prejeli predujem 200 dinarjev za vsake tisoč tobaknihih sadik.

Makedonija je bila v predvojni Jugoslaviji zaradi nezanimanja in nesposobnosti režima ena najbolj zaostalih jugoslovanskih pokrajin. Sedaj pa, ko je dobilo ljudstvo oblast v roke, je ena najbolj delavnih v Makedoniji je bilo zlasti zanemarjeno šolstvo in zato je bil tudi odstotek nepismenih izredno visok. Sedaj pa grade dve šoli za šiptarsko manjšino, v okolici Bitolja pa tri osnovne šole za makedonsko mladino. V gradnji pa so še tri šole, ki bodo zgrajene po vseh zahtevah higijene in moderne stavbarstva.

Na področju industrializacije in elektrifikacije, ki sta predvideni po petletnem gospodarskem načrtu, so pričeli v Srbiji z gradnjo treh modernih žag, ki bodo omogočile racionalnejše izkoriščanje gozdnih bogastev, pri Sarajevu pa nadaljujejo z gradnjo tovarne porcelana, ki bo izdelovala predvsem

BOGASTVO OHRIDSKEGA JEZERA

v drugih deželah le še fosilni ostanke. Podoben primer najdemo samo še pri Bajkalskem jezeru v Sibiriji, kjer so se prav tako ohranili mnogi primerki živalskih bitij, kakršnih ni najti drugje na našem planetu.

Raziskovanje živih fosilov na Ohridskem jezeru se je začelo že takoj po prvi svetovni vojni in je dalo odlične rezultate. Ugotovili so že tedaj, da vsebuje Ohridsko jezero nad šestdeset odstotkov organizmov, ki jih ni najti v živi obliki nikjer drugje na svetu. Tudi mnoge ribe Ohridskega jezera so prastarega izvora in se nahajajo samo v njegovih vodah.

V zvezi s starim poreklom Ohridskega jezera so mnoge vrste živih bitij v njem imele priložnost, da se razvijajo dalje. Zaradi tega je prou-

čevanje tega jezera nenavadno važno za teorijo evolucije sploh. Da bi se proučevanje vršilo organizirano in sistematično, so že 1934. osnovali posebno hidrobiološko opazovalnico z laboratorjem. Tam so delali mnogi naši učenjaki, zlasti dr. Siniša Stanković, pa tudi učenjaki iz vseh drugih civiliziranih dežel. Hidrobiološka postaja je danes v polni aktivnosti in nadaljuje raziskovanja na podlagi dognanj in doseženih uspehov v preteklosti.

Poleg znanstvenega pomena pa ima Ohridsko jezero velik pomen tudi kot gospodarski objekt, in sicer zaradi obilnega ribjega bogastva. Ribe, ki živijo v Ohridskem jezeru, so namreč izredno plemenite vrste. To so po vsem svetu znane postrvi. Da bi se

to bogastvo lahko gospodarsko izkoristilo, so tu gojili ribe, pospeševali njih plemenitenje in rasto ter umetno vzgajali mlade postrvi. Zato ima Ohrid poleg hidrobiološke postaje tudi gojišče za ikre in mlade postrvi. Gojišče je eno največjih ne le na Balkanu, ampak sploh na evropskih tleh. Obsega namreč 7 milijonov mladih postrvi.

Zaradi velikega gospodarskega pomena je bilo Ohridsko jezero vključeno v petletni načrt Jugoslavije. Temeljna naloga hidrobiološke postaje je v tem, da z intenzivnim proučevanjem jezera kolikor mogoče poveča letni pridelek ohridskih postrvi. Z Ohridskim jezerom, ki — mimogrede omenjeno — daje tudi bisere, so torej zvezani veliki računi in praktične koristi. Tu je znanstveno in gospodarsko velika zakladnica, ki se bo, smotrno upravljana, narodom Jugoslavije nekoč še bogato obrestovala.

električne izolatorje, katere je morala doslej Jugoslavija večinoma uvažati iz inozemstva, tako bo storjen nov korak h gospodarski osamosvojitvi.

»OK

Rudnik kromove rude, izredno važne v moderni industriji, katerega je med vojno okupator do temeljev porušil in onesposobil za nadaljnjo produkcijo, so po dolgi in težavni delih očistili ruševin in ga popolnoma obnovili, tako da je že pred mesecem dni pričel s proizvodnjo.

»OK

Reško-sušaško pristanišče postaja zdaj enoten pristaniški kompleks, ker ni med obema krajema nenaravnih meja. Do leta 1951 bo to pristanišče popolnoma preurejeno in bo imelo 20% večjo zmogljivost, kot pa pred vojno. Ob umiku Nemcev iz Reke je bilo reško pristanišče do 95% uničeno in tudi žerjavi na električni pogon so bili skoraj popolnoma razdejani skupno z ogromnimi skladišči. Enaka usoda je doletela tudi ladjedelnice in druge industrijske objekte. Zato je bila obnova pristanišča zelo težavna naloga, ki pa je ob podpori ljudske oblasti že sedaj toliko napredovala, da sedaj reško-sušaško pristanišče lahko sprejme naenkrat 11 največjih prekocean-skih tovornih ladij in je promet že sedaj znatno večji, kot pa je bil leta 1939.

Potniki, ki potujejo po Jugoslaviji, bodo v kratkem imeli priložnost videti tudi na železnica žensko osobeje. Pred kratkim je bil namreč zaključen v Sarajevu tečaj prvih 23 deklet, ki so se prijavila za službo na železnicah. Ena izmed teh se je v tečaju tako dobro izkazala, da bo v kratkem napredovala v strojevodjo. Seveda pa je bila to le prva skupina tečajnic, kateri bodo kmalu sledile še druge skupine.

MILKO MAIČETOV

PRIMORSKI LJUDSKI NAPISI

Slovenski napisi so se pojavili pri nas na Primorskem razmeroma kasno. To ni nič čudnega. Od tujega plemstva, ki se je v obdobju s podložniki tu in tam vendarle posluževalo njihove govornice, pač ne moremo pričakovati pisanih spomenikov takrat še neuglajenega jezika. Romanski meščanski stoj, posebno v Trstu in Gorici, je ljubosumno varoval svoje pridobitve gospodarskega in političnega značaja, a prav tako tudi kulturne. Naš kmečki predači pa so se morali medtem potegovati za najosnovnejše socialne pravice (spominimo se n. pr. tolminskih punov), nikar, da bi utegnili misliti na pisanje in podobne stvari. Jasno, da take razmere niso bile ugodne za razvoj ne za nastajanje epigrafskih spomenikov, ki so bolj na redko posejani, vsaj do konca 18. stoletja.

Kljub temu pa si je slovenska beseda, nekdanj samo občevalno sredstvo preprostega, nekega ljudstva, polagoma pričela utirati pot — v pisani obliki — tudi na javne zgradbe, tako da je v drugi polovici prejšnjega stoletja lahko skoro docela izpodrinila latinščino, nemščino in italijanščino. Slovenske napise srečujemo na hišah, "kolonah", vodnjakih, mostovih, znamenjih, pokopališčih in cerkvah našega podeželja. Ti napisi — slikani na platno, tes, kovino, omet (na votivnih podobah, pohištvu, itd.), vrezani ali vžgani v les (na skrinjah, na predmetih cerkvene inventarja, itd.), vklesani v kamen, kjerkoli so se ohranili — imajo vselej neko določeno vrednost: kulturno-zgodovinsko, etnografsko, dialektološko, ip. Njihova dokumentarna vrednost je sicer v precejšnji meri odvisna od starosti, vendar bi bilo napak in krivice, če bi zanemarjali novejša in sodobna napise.

Velikokrat naletimo na star napisi, ki nas pritegne, da ga preberemo ter se ob njem morda zamislimo. A potem kmalu spet pozabimo nanj in nihče nima nič od tega, niti mi sami ne. Mar ne bi bilo mnogo pametneje in koristnejše, če bi si napis dobredno prepisali ter ga nekam spravili, da bi bil dostopen znanosti in tudi širši javnosti? Prepričan sem, da bo svojim starim ali novim do pisnikom "LJUDSKI TEDNIK" od časa do časa rad dal na razpolago kak koticček za objavljanje napisov, ki jih bomo nabirali v domačih vaseh ali na popotovanjih ter jih pošiljali uredništvu v Trst. Vsak dopis bo dobil lepo svojo številko in upam, da bomo z združenimi močmi brez hušjih naporov še letos prišli do sto števil in čez.

Za dober začetek oglejmo si to pot tri napise. Po vsebini, po času in kraju nastanka so kaj različni, vendar je vsak zase po svoje prav mi-kaven.

1.

Na Vrhah med Krasom in Vipavo, v vasi Griže (tudi: Grižane) pri Vrabčah je bil cerkveni strop lesen in poslikan. Na njem si lahko bral:

"V TIM 1619-SEMO MI STURILI TA-POT S. MARTINA V TIM-ZA-SU TIGA GOSPU DA. ANSHA KOGA C. S. TUGAKU STARASINI S.-B. BASSTILA MAHNICHT-INU PETIR VOKISTURIENU S. HON. GODINA."

Deloma nejasni napis pripoveduje, da je strop ali "pod" nastal leta 1619, da je bil takrat duhovni upravitelj (gospud) D. Anže Kok, starešina pa sta Bahtjan Mahnič in Peter Vouk.

Prvi je ta napis prepisal (že l. 1913) in menda tudi posnel univ. prof. dr. France Stele. Objavil ga je kurdos Etnografskega muzeja v Ljubljani dr. Fr. K. Kos leta 1941. v "Zborniku za umetnostno zgodovino" XVII, str. 87.

Leta 1803, so Slapenci s pomočjo sosedov Ložanov in Trčanov srečno dogradili čez Močilnik most, ki še danes veže Slap s vipavskim Trgom. Ob tej priložnosti so dali vzidati ploščo, ki je po vipavsko gostobesedna in dovpična, da spravi človeka v dobro voljo:

IMENITNI MOJSTER MNT: TROST
JE STURU TA TERDNI MOST
SKUSI SHPESHE KOM: SLAP-
SKIGA
JENU POMUZH. GR: IPAUSKIGA
GOSPODA TADEUSA LANTHRIA

DE USAK BRES SKRBI ZHES DIRA
TUDI GR: COBENZEL JE DAU
H TEMO DELO EN DOBER MAU
GOSPUD SCARIA JEN TERSHANI
POSEBNU IS DELLAM LOSHANI

POGREBNO POČIVALISCE MED
OPCINAMI IN BANI NA BAZO-
VISKI CESTI, IZ L. 1893

SO POMAGALI H TEMU MOSTI
BUCH GA OBDERSH LEIT DOSTI
1 8 0 3

V današnje pisavo bi to lahko pre-
nesli približno takole:

"Imenitni mojster Mnt (?) Trošt
— Je sturu ta trdni most — Skuzi
špeže kom (una) slapnskega — Jenu
pomuč gr(oga) ipavskega — Gospoda
Tadeusa Lantirja — De vsak bres
skrbi čes dirja — Tudi gr(og) Koben-
celj je dau — H temu delu en dober
mau — Gospud Škarja jen Tržani —
Posebnu (sez) delam Ložani — So
pomagali h temu mosti — Buh ga
obdrš lejt dosti."

Napis sem prebral s posnetka (Veno-
Pilon?) v arhivu Etnografskega mu-
zeja v Ljubljani, razen zadnje vrste,
katero mi je iz prijaznosti razrešil
na kraju samem stud. arh. Svetozar
Križaj iz Ajdovščine letos spomladi.
Verifikacija razodeva precej ruti-
niranega prigradnega pesnika, ki je
pa skromno zamolčal svoje ime. Če
se ne motim, ta napis še ni bil objav-
ljen.

3.

Pozimi 1892. je kamnosek Anton
Guljič, po domače Lahov iz Koprive
na Krasu, delal v Nabrežini. Med
časopisnimi vestmi so nekega dne
našli tudi to, da je neka žena v Ko-
privi rodila trojčke. Ko so Tonetu
to povedali, je brž pomislil na svojo
ženo in pohitel domov. Ni se zmotil.

V: Take smuol! Pej kaj se čije-
mua pamageti? Se ubet? Kaj be
rijeke ti, Miče, aa? Budej!

M: Budej Vane! Kaj se je zgo-
dilo, Vane?

V: Eeej, neč taga Miče! Samo
praven, de nismua use glih na
svete...

M: Za, de ne, Vane...! Ane
suo lepe...! Ane smuo grde...!
Al ni res, Vane? Ha, ha!

V: Jemeš se zmijeren morbin,
ti... Ale jest sen teu riječ tu,
Miče: De usake jema suajua frej
ucua... De usake lehke dela kr
mije ušiječ — Miče...

M: — Usaka glava, suaja pa-
met! Taku se riječe, Vane...!

V: Ja, ja! Ku je rijeke une, ke
je zijeke zvrno dual pa stare ce-
ste...

M: Paštijeno je muoš rijeke...
Samo ti me še nise pavelo...
Kaj te leske glave skrbijua? Kaj
je blo, Vane?

V: Teve naše z Odbora suo,
viš, unua — le tevršica paslale
tje guar h tuajen stričaven... ze
jeh uprašet, Miče, če be se upisa-
le al ne u: SIAU...

M: Ja, jen kaj suo je rijeke?
V: De uane, de suo Slaven-
ce... Ma, de nismo komuniste, ku
mi družu... Miče! De uane, de
niječjuo čet za nobijen parti-
to...! Jen, de jen ni mare za
nobijenua stvar...!

M: Kašen partito, Vane? Jemen
aneh petnajst tešer jen prou ti-
ste juo nemen, no! Nej me vele
te Buh štrafa če ni res, Vane!

V: Kaj te čije štrafat, Miče...
Sej ze bet u SIAU ni treba bet
komunist, samo duobr antifasist
jen paštijen čuavek, Miče...!
Je taku?

M: Taku je, Vane, taku...!
Buode pej Slavenč al Teljan, Va-
ne... Glaujo je, da se zatu, de se
fasiste ne pavrnejuu nekuole več!

V: No, puale ni treba ku pa-
štenje, Miče! Jen jest prou ne
znan, Miče, zakaj juo jemajua
trko, prou s komuniste, s tuo na-
šua Jugosloujua jen sez Rusjua?
Znaš, de sen še uotruake ču kri-
čet pa ceste, an dan ke suo šle
uod nauka: Bomua use komuniste
pabile...! Smrt Tito!

M: Je vre bijeu »duobr« nauk,
Vane...! Ne buojse ne, dende-
nes se pasijebno skrbi za tašen —
»nauk«... Nej se buo u cijer-
kve... U šule... u cajtengah...

Na ceste... Pousood, kamr se
uobrneš, Vane, ni ku sovraštvo
ne samo prute komunisten, ma
prute useme kr deš pa našen...!

V: Pavaj ti mene, kaj je tega
treba na svete? Sej jeh mi pesti-
mua primijere, Miče, ku drijek na
cedile... Uane pej...

M: ...Be nes padešile, če be
le mogle, Vane!

V: Jen vndr, viš, se naše ledi-
je ne dajua tega dapavedet...!
Suo taku nazaj s kartame ane,
de ga prov ne videjua režuoa-
na...!

M: Zatu ke suo trmaste, Vane!
Jen niječjuu zastuopet...! Ane,
zatu ke ne tendejua... Ane, za-
tu ke jen ne torna kuont... Ane,
zetu, ke suo lačne česti, Vane...

V: Za anua prglihua, Miče, viš
ku je ta Nine daciuar, uan ne
tende... Za tiste štijere flike, dr-
ži suajua sležbecua taku, de je
zajn jen za držincua jen Boh te
bode... Kaj juo jutre še zvej se
ne...! Za druge me ni mare...
Jen za stara leta, de buo vre pi-
jenso — Derecijun, — prave...

M: Se lahko truošta muoš, de
bou živo uod pelezijuoa... Viš,
Vane, uan je tašen... Je pej
dual aden pr Domjate — komer-
čijante — ke mije še denes žou ze
tisteh sijedendesjet lir ke je pla-
čeo za tešerua uod U A I S-a...

V: Ja, jen še na fanta u betege zmi-
jern rijeusa čiješ: Kaj je treba,
de huode h unen vajen uviječer,
ke druge dan de ne ku spi za
banken...

V: Eeh, nijeme je tu, ke zna,
de ne buo več taku lato jen gra-
bo če pride neš governo...! Za
fanta... Se mar me ni, samo, de
gara jen guobe...

M: Če riječes — komerčijante,
se rijeke use, Vane...! Ja, jen
puale, viš, suo ane take, Vane,
ke je treba žnjime počasen, ku
ses svijeten uolen... Ke be ra-
de ble pousood u čijeste, Pou-
sood te prve... Neč delele...

Samo be njurle jen kritezirale...
Taken, viš, če jen stuopeš na ri-
jep al de jeh ne pašaceš — suo
vele use križe dual! Je vele za-
mijera velika. Te ne pride več
zraven jen če je prou uod teh
praveh prstuope še u tuo novua:

»SDS«, magare za predsedneka al
tajneka, kamr skrbi, da se pa de-
žijele šire jen pridno bijere —

vendar pa je bil nesrečen oče, saj
so mu vse trije malčki izdihnili še
v istem mesecu. Očetovsko srce in
kamnoseška žilica pa mu nista dali
miru, dokler ni izklesal nagrobnika,
s katerega še sedaj govori njegova
zadržana bolj:

V — me:u

Tukaj počivajo 3.
Dojčki Rojeni na
10. marče 1882. v-
merli marče 1882
GREGOR GULJIČ n-
a 13. JOŽEF na 16. Jo-
žefa na 19.

Tu je lepo razvidno prizadevanje
preprostega Kraševca, da bi bil na-
pis stiliziran kolikor močji pravilno,
književno. V tem svojem prizadeva-
nju je n. pr. domačo obliko »dujčki«
(dvojčki) izboljšal v »dojčki«, ostal je
torej na pol pota. Drugikrat je v
svoji vnemi šel korak predaleč s tem,
da je namesto »v miru« zapisal
»v meru« (po vzorcu vira-vera). Oblika
marče pa se mu ni zdela spotakljiva,
zato ni dal »marca«. Najlepše je
seveda to, da ni zapisal »trojčki«,
kar se mu je zdelo preveč po domače,
ampak trije dvojčki.

Napis je neobjavljen. Prepisal sem
ga na domačem pokopališču v Ko-
privi na Krasu 24. nov. 1946. Opozoril
pa me je nanj sovaščan Jože Jurca,
uradnik Min. za industrijo in pre-
skrobo v Ljubljani.

Kam pa
na Veliki Šmaren?

Za letošnje romanje na Repentabo-
na Veliki Šmaren je veliko zaniman-
je in to ne samo v Repentabru. To
zanimanje je popolnoma upravičeno,
saj bo ta dan razen stari, lepi na-
vadi posvečen tudi spominu našim
najboljšim sinovom, ki so padli zato,
da bi tudi ta kos naše lepe slovenske
zemlje bil svoboden. Na tabornem
prostoru bo postavljen na ogled na-
črt spomenika, ki bo stal na hribu,
tako da bo viden daleč naokrog, da
bo vsem že od daleč naznanil krivico,
ki so nam jo storili, ko so našo zem-
ljo razrezali na dvoje. Spomenik bo
v glavnem zgrajen s prostovoljnimi
delom predvsem repentaborske mla-
dine.

Preskrbljeno bo tudi za zabavo. Te-
ga dne bo velika tombola s dobitki
v skupni vrednosti 25 tisoč lir in
srečolov s skupnimi dobitki v vred-
nosti 50 tisoč lir. Delovale bodo osmi-
ce s kraškimi teranom, ovčimi sirom
in drugimi dobrotami. Čisti dobiček
vse prireditve je namenjen za spome-
nik padlim in umrlim za svobodo.

IZPITI

na Tolminski gimnaziji

Na drž. niž. gimnaziji v Tolmi-
nu se bodo vršili 1. in 2. septem-
bra popravni izpiti za vse razrede;
3. in 4. pa vsi razredni, privatni
in naknadni (sprejemni) izpiti. Za
vse izpite mora vsak dijak vložiti
do 25. avgusta pri ravnateljstvu
kolkovano (30 lir) prošnjo. Pri-
ložit mora tudi zadnje spričevalo.

Redno vpisovanje za vse razre-
de bo 8., 9. in 10. septembra.

Vsak dijak mora pri vpisu pred-
ložiti zadnje šol. spričevalo in od-
dati izpolnjeno in kolkovano z Lir
30 »Prijava«. (Prijava dobi pri šol-
služitelju).

Redni pouk se bo pričel 15. sep-
tembra.

Na železniški progi London-Leeds
je v bližini mesta Doncaster prišlo
do hude železniške nesreče, v kateri
je našlo smrt 15 oseb, trideset potni-
kov pa je težko ranjenih. Treh po-
nesrečencev sploh ne bodo mogli po-
tegniti izpod ruševin, dokler ne bo-
do odstranjene.

Držnim tatovom je uspelo, da so
ukradli zaklad katedrale v Chartreu-
su (Francija). Zaklad predstavlja
težka zlata krona, zlato srce, razni
dragulji in druge dragocenosti, kate-
rih umetniška vrednost je neprecen-
ljiva.

V West Endu v Angliji pa so tatovi
pred dnevi izropali neko draguljarno
in odnesli s seboj plen v vrednosti
30.000 funtov, t. j. okrog 15 milijonov
lir. Tatvina je bila tako spretno iz-
vršena, da jo celo londonska policija
smatra za mojstrovino...

V velikih tovarnih strojev v Novo-
sibirsku (ZSSR) so pred kratkim
zgradili pravo hidroavlično stikalnico
na parni pogon, ki tehta osem sto
ton in bo lahko obdelovala kovinske
bloke do petnajstih ton teže. Preiz-
kusi so pokazali, da je te vrste st-
skalnica boljše od vseh doslej obsto-
ječih v inozemstvu. Obnovljene so
tudi bile velike železarne v Novokra-
matorsku, katere so Nemci med voj-
no porušili do tal in so sedaj dosegle
že predvojno višino produkcije.

Neko letalo ameriške letalske druž-
be »American Airlines« se je raz-
bilo ob pristanku na letališču v New
Yorku. Usoda pilota in njegovega
spremljevalca, ki sta edina bila v le-
talu, še ni znana.

V zalivu Flushing v ZDA se je
pripetila huda letalska nesreča; ne-
kemu preizkusnemu pilotu je med
vožnjo odpovedal prvi motor, drugi
pa je bil preslab, da bi lahko pri-
vedel do letališča letalo, ki je zato
treščilo v morje. Reševalna ladja, ki
je takoj prihitala ponesrečencem na
pomoč, je utegnila rešiti le dva ra-
njena, ostali trije člani posadke pa
so se potopili s truplom letala, ker
je tam morje zelo globoko.

(Nadaljevanje na 12. strani)

Razstava dela v Tolminu

Od 16. do 24. avgusta

Tolmin je živahno gorško mesto, obdano od vrhov Julijskih Alp. Leži ob reki Tolminki v S. o. Sedaj je v Tolminu zelo živahno, ker se vse ljudstvo pripravlja na razstavo in ureja Tolmin, da bo kot biser naših Alp dostojno sprejel goste iz Slovenije, Primorja in ostalih delov Jugoslavije.

Srečal sem zvečer na razstavnem prostoru starega znanca, z obvezano roko — pravijo, da je prva žrtev razstave — ki je vneto razpravljal z drugim tovarišem — ki ga hvalijo, da zelo pridno dela za razstavo — o arhitektonsko učinkovitem postavljanju planinske koče. Vroči diskusiji sem napravil konec s tem, da sem jih prosil, naj mi nekaj povedo o razstavi, njenem pomenu in namenu. Moj stari znanec je zamahnil z obvezano roko v smeri razstavne zgradbe in me peljal v notranjost. Kmalu je bilo okoli nas mnogo tovarišev, ki urejujejo posamezne oddelke razstave.

Stavil sem razna vprašanja, na katere sem dobival jasne odgovore. Na vprašanje, kakšen je namen celotne razstave, mi je odgovoril tovariš takole: »Danes pristopamo k izvedbi nalog, postavljenih v našem petletnem načrtu. Mi moramo ljudstvu pokazati orožje, s katerim bomo premagali ovire in težave, pokazati moramo ljudstvu neučinkovitost zastarelih načinov obdelovanja zemlje, reje živine, izdelovanja predmetov in uspešnost sodobnih načinov. Mi hočemo s to razstavo dvigniti znanje našega ljudstva, ker je to osnova za pravilno pristopanje k petletnemu načrtu. Vlagamo veliko truda v to razstavo. Vhod v razstavo po mostu pomeni vstop v novo razdobje tehničnega vzpona in s tem dvig kulturne in življenjske ravni našega ljudstva. Prihraniti delovno silo in jo vlagati tam, kjer jo rabimo, je načelo, ki ga moramo uresničiti. Industrializacija proizvodnje bo omogočila prihranek na delovni sili in njeno preusmeritev v novo nastajajočo industrijo. Sodobno obdelovanje zemlje mora sprostiti kmetičko delovno silo, kakor pretvarjamo neugnan vodno silo z regulacijo rek v smotno silo, ki jo v elektrarnah spreminjamo v električno energijo, ki potem žene motorje naših tovarn. Končal je z besedami: »Razstava traja samo en teden, njeni učinki morajo biti trajni.«

Zanimalo me je še, kaj mislijo vse razstaviti. Vprašal sem in izvedel, da bodo na razstavi razni oddelki in sicer kmetijsko-sadlarski, živinorejski, mlekarški in gozdarški, ki tvorijo osnovo gospodarske dejavnosti tolminskega okraja. Govoril sem z vsakim posameznim vodjem teh oddelkov in dobil vtis, da bo razstava res pokazala, kaj lahko naredimo, kar je najvažnejše za kmetovalce, živinorejce in gozdarje.

V posebni razstavni sobi bo prikazan uspeh dosedanje elektrifikacije in kaj mislijo doseči v petletju.

Cepprav je to osnova razstave, so vendar še drugi oddelki, in sicer gradbeni in obrtniški, ki ne bodo nič manj zanimivi. Gradbeni oddelke je v glavnem posvečen uporabi kamna, lahkih konstrukcij, ki ga kopirajo v bližini Tolmina in katerega se laže obdelovati kakor opeko in ki ima neprimerno večjo odpornost. Obrtniški oddelke bo zrcalila pridnosti in iznajdljivosti domačih obrtnikov.

Važen je tudi zdravstveni oddelke, na katerem bodo prikazali higieno vsakdanjega življenja in kako se očuva telo pred okuženjem. Potrebujemo zdrav ljudstvo, ako hočemo, da bomo kos nalogam, ki nas čakajo.

Prosvetni in turistični oddelke bosta tudi zastopana na tej razstavi.

Vprašal sem, če je razstava na dan otvoritve še kaj v programu? Vsi so naenkrat odgovorili: gotovo, jasno. Igra na prostem — saj že pripravljajo oder in se teže — fizikalni nastop, pevski nastopi in na ljudsko rajanje niso pozabili.

Tedaj je moj stari znanec in prijatelj spet dvignil svojo obvezano

roko in rekel: »Ne izdajte vsega, saj veste, da ti pisuni vse napišejo.« Saj deloma ima prav, vendar ne popolnoma. Mi sicer že pišemo vse, ampak škarje urednika...

Odšel sem, zamislil sem se, odmaknil se od razstavne zgradbe in videl sem v duhu dan otvoritve 16. avgust.

Vlaki drdajo po železnih tirih, ki vozijo delovno ljudstvo iz vseh krajev Slovenije v Tolmin. Avtobusi drivajo po cestah Primorske, ki peljejo ljudi iz teh krajev v Tolmin. Mislim, čemu? Ali samo zato, da vidijo razstavo? Ne, ne, ni samo razstava, ne more biti samo razstava — to je več, veliko več. Zbor delovnega ljudstva, manifestacija za združitev vseh delovnih ljudi, kmeta, delavca, inteligenta v skupnem bratskem objemu žuljavih rok zato, da bodo pretrgane verige, ki ponekod še zasajajo delovno ljudstvo.

Vlagamo vse naše sile za pravo svobodo in boljšo bodočnost vsega človeštva.

Dr. K. Č.

POMEN VINSKE RAZSTAVE V KOMNU

Na željo mnogih vinogradnikov, tako s Krasa kakor tudi z Vipavske, objavljamo tudi v našem tedniku kratko poročilo o vtisih z vinske razstave, ki je bila v Komnu dne 13. preteklega meseca in prinašamo tudi na kratko izid ocenjevanja vin na tej razstavi.

Komenska razstava vina je bila prirejena v razmeroma omejenem obsegu, ker se je tam razstavljala le kraška teran in pa vipavska bela vina. Pa tudi ta vina so prišla le iz krajev, ki spadajo sedaj pod cono A. Lahko rečemo torej, da je bila razstava le bolj krajevnega pomena, kar se tiče porenja razstavljenih vin.

Istočasno pa moramo odkriti priznati, da je imela ta razstava iz politično gospodarskega vidika mnogo, mnogo širši pomen. Še pred prvo svetovno vojno sta uživala »kraški teran« in prav tako tudi »vipavec« svoj posebni sloves v prvi vrsti pri tržaškem potrošniku in tudi na tržiščih primorskega zaledja. Kraški in vipavski vinogradnik nista poznala pod Avstrijo posebnih težav, da bi oddajala svojega vina. Drugače pa je bilo to pod Italijo. Naši trtorejci se gotovo še z ogorčenjem spominjajo na oni odlok italijanske fašistične vlade, ki je stopil v veljavo okrog leta 1932. In je pomenil smrtni udarec na alkoholno šibkim vinom, kakor sta po navadi prav kraški teran in pa vipavsko vino. Kakor da primorski vinogradnik ni bil dovolj težko prizadet že z močno konkurenco na alkoholu bogatih vin, posebno iz južne Italije, ki so zaradi svojih zelo nizkih cen vedno bolj izpodbijala njegove domače prideleke. Prišel je še omenjeni odlok, ki je prepovedoval točiti vino, ki ni imelo dovolj stopinj alkohola (črno najmanj 10 in belo najmanj 9), neglede na druge lastnosti te poživiljoče pijače.

Ogromna gospodarska škoda

Ta odlok je povzročil Kraševcem in Vipavcem ogromno gospodarsko škodo, čeprav so ga smatrali italijanski strokovnjaki za zaščito vinogradnikom. Sodili so pač le po razmerah, ki so veljale za notranjost, oziroma predvsem za južno Italijo, neglede na posledice, ki jih je imel ta odlok za poštene kraške in vipavske trtorejce. Dogajal se je nesmisel za vinarstvo! Dobra, zdrava vina je moral naš kmet mešati z močnim italijanskim vinom, da je doseglo predpisano stopnjo alkohola. Kdor pa ni imel dovolj denarja za nakup na alkoholu bogatega italijanskega vina, pa je moral prodati svoje dobro vino po zelo nizki ceni, ali ga sam prekuhati v žganje, da je vsaj nekaj izkupil zanj.

Odlok pa je mogel dobiti vinogradnik denar za nakup italijanskega vina ali za stroške — pristojbine — za kuhanje žganja še preden je vnovič svoj pridelek? Zateči se je moral k posojilu v banko, oziroma primoran je bil podpisati merice ali pa kuhati žganje skrivaj — kontraband.

V veliki meri je še razširjeno mnenje, da je za prašiča vse dobro. Napačno mnenje! Če hočemo, da se nam svinjereja dobro obnese, moramo brezpogojno urediti pri tem naše postopanje, kot nas uči umna svinjereja. Glavni predpogoj da nam bodo prašiči uspevali, so suhi, suhi, svetli, zračni in v zimni ne premrzli hlevi. Red in snaga pri pokladanju hrane sta sama ob sebi razumljiva. Čim več pažnje obračamo na negovanje in hranjenje pri plemenskih svinjah in puiških, na toliko več donosa lahko računamo. Plemenske svinje ne potrebujejo tako obilnega živeža; hranijo naj se srednje dobro, nikakor pa se jim ne sme dajati močna hrana, ki bi povzročala njihovo odebelelost. Debele svinje skotijo potem majhne in šibke mladiče. Prepričala hrana naravno tudi ni pravilna, ker bi v takem primeru imele svinje po skotitvi premoč mleka.

Dobrih 14 dni pred skotitvijo naj se svinja spravi v poseben hlev, kjer dobi ločeno od drugih živali, mirno in ugodno bivališče, ki ga v tem času prav posebno potrebuje. Hrana naj ji bo v tej dobi tečna in lahko prebavljiva ter primerna za proizvodnjo mleka. V ta namen so posebno priporočljivi vsi mlečni ostanki, katerim naj se primeša kuhan krompir in ječmenov zдроб. Hrana naj se poklada večkrat in

Naša pujsa bo skotila

v manjših množinah, da se tako prepreči morebitno slabo prebavljanje, ki neugodno vpliva na razvoj mladičev. Ako je blato kljub temu trdo in suho, naj se svinji da kisló mleko. Ako tudi to ne pomaga, naj se primeša hrani nekoliko Glauberjeve soli.

Neposredno pred skotitvijo naj se hlev zadostno postelje s kratko slamo. Dolga slama je neprimerna, ker se pujski v njo lahko zamotajo, kar povzroča nevarnost, da se pomekajo. Prednji seski so bogati na mleku, oni proti zadnjim nogam pa so vedno manj mlečni. Zaradi tega naj se spravijo najmanjši pujski k prednjim seskom. Če pa hočemo dobiti krepkih mladičev za odrejo dobrih plemenjakov, moramo poskrbeti, da pridejo najčistejši pujski k prednjim seskom, ker na ta način jim je zagotovljena krepka rašča.

V prvih tednih po skotitvi naj dobiva svinja kolikor mogoče preprosto in lahko prebavljivo, toda tečno in redilno hrano, ki ugodno

vpliva na množino mleka. Opusti naj se vsaka kisló krma in pa pitanje z raznimi odpadki, poklada pa naj se kuhan krompir, repa in razrezana zelenjava čemur naj bo primešana ovsena ali ječmenova moka. Dobro vpliva tudi sladko, posneto ali stolčeno mleko. Hrana naj se daje večkrat kot navadno v manjših količinah, praviloma štirikrat ali petkrat dnevno, da si žival ne prenapolni želodca; to bi imelo za posledico težko prebavljanje, ki bi zopet neugodno vplivalo na mleko, zaradi česar bi mladiči trpeli škodo. Strogo naj se pazi na snago korit in posod. Skisani ostanki pokvarijo tudi novo položeno hrano. Težka in močno dušičasta hrana naj se izključijo, preveč redilno mleko povzroča lahko pri pujskih ohromelost. Če se to opazi, naj se začne takoj dajati le lahka hrana; najbolje kisló mleko, ali pa naj se prida hrani nekaj Glauberjeve soli za odvajanje.

Ko postanejo pujski večji, naj se izboljša hrana z ovseno ali ječmenovo moko in s posnetim mlekom; fiziola in graha tudi sedaj še ne pokladajmo, ker povzročata napenjanje. Ko pričnejo mladiči sami jesti, jim ponudi v nizkem, posebnem koritu ječmena, kateremu pozneje lahko primešaš skuhan in zmečkan krompir. Kravjega mleka ne dajajmo, dokler sesajo pri materi, ker bi pujski lahko dobili grižo. Tako se živalce brez težave navadijo, da same jedo, ne da bi nastale sitnosti pri odstavljanju.

Reja prašičev — in to velja za živinorejski sploh — se le potem izplača, ako je prehranjevanje primerno in hlev udoben. Da pujski ne uspevajo, je večkrat kriva preobilica hrane, kakor pa pomanjkanje. Zanimivo si, da brez pravilnega ravnanja z mladiči ne pride mo do uspeha. Glavno pa to, da imamo za to svetel, prostoren hlev, ki ga lahko pregledamo, in da je ta snazen. Čistojeni morajo biti vsi delci kmetijskega, ako imamo, da je za prašiče vsaka hrana dobra in da je vsaka luknja primerna za hlev.

Dr. Ivan Baša

Ocena razstavljenih vin

Vseh razstavnikov je bilo 110. Razstavili so 52 vzorcev belega in 58 vzorcev črnega vina. Na razstavo je bilo povabljenih vsega 50 vasi, od ka-

MLADA KRASKA DEKLETA SO SKOPO TOČILA KOZARČKE TERANA IN VIPAVCA ZA POKUSNJO

ga odjemalca. Tega je najlaže dobiti prav s takimi prireditvami, kakor je bila razstava z istočasnim poskusanjem vina v Komnu.

Razstava vina

Priznati je treba, da je razstava na splošno dobro uspela in gre v tem oziru gotovo v prvi vrsti pohvala poštivovalnosti odbora za razstavo s tov. Tavčarjem iz Komna na čelu. Seveda bi se dalo marsikaj še izpopolniti, posebno kar se tiče predložitve posameznih vzorcev. Zelo važno je, kako kako blago kupcu nudimo; to velja še posebno za vino.

Steklenice razstavljenega vina morajo biti predvsem čiste in prozorne in ne preveč velike, od pol litra do 1 litra. Za črna vina temne barve in po možnosti oblike »bordo« ali pa nizke, valjaste. Za bela vina pa naj bi bile steklenice svetle barve, »renanske« oblike ali visoke z dolgim grlom. Nikakor ne spada na razstavo naših vin dvolitrska steklenica s slamo, ker je ta značilna za vina »Chianti«. Mnogo več pozornosti, kakor na zadnji komenski razstavi, za-

terih se je odzvalo 30, in sicer: Komenski razstavljencev, Sveto 9, Škrbina 5, Volčigrad 2, Gabrovica 2, Dutovlje 4, Tomaj 4, Skopo 5, Krajna vas 4, Lokve 1, Šepulje 2, Žirje, Kopriva 2, Dobravljica 1, Godnje 4, Kobdij 5, Hruševica 4, Tupelče 1, Kopjeglava 2, Temenica 3, Štanjel 1, Salež 5, Praprot 2, Bajta 1, Kromberg 1, Lipa 1, Dornberg 12, Rihemberk 10, Sp. Braniča 5, Pliskovica 4.

Vinska razstava je bila otvorjena ob 11 uri. Zbrali so se odposlanci vasi, ko so zastopali vina sovaščanov. Iz svoje srede so si izbrali devetčlansko komisijo za ocenjevanje vina, ki ji je načeloval agronom inž. Čok.

Vino je ocenjevalo osem članov komisije, ker se nek član ni javil k poskusanju. Vzorcev vin so nosili samo zaporedno številko, tako, da ocenjevalci niso vedeli, čigavo vino poskusajo. Seznan imen s številkami odgovarjajočih vzorcev je imel odbor razstave.

Ocena je bila zaračunana s točkami posameznega člana komisije, ki je

ocenjeval vina po vonju, barvi in okusu. Predvideno je bilo za: 1. izvrstno vino — 5 točk; 2. prav dobro vino — 4 točke; 3. dobro vino — 3 točke; navadno pitno vino — 2 točki; 5. komaj pitno vino — 1 točko. Na ta način je dobilo vino pri najboljši oceni vseh 8 ocenjevalcev kvečjemu 40 točk. Zaradi pomanjkanja sredstev in časa ni bilo mogoče izmeriti stopnje alkohola poskusanih vzorcev. Najprej so se ocenila bela in potem črna vina.

Vinski vzorci so dosegli naslednje število točk, oziroma klasifikacijo:

I. Vipavsko belo vino: Poberaj Tolm. Kromberg 30 točk — 1. ocena; Cotič Beto, Dornberg 35 — 2; Lupino Alojz, Praprot 34 — 3; Mravljje Lado, Dornberg 34 — 3; Zorž Bogdan, Dornberg 33 — 4; Benko Milan, Sp. Braniča 32 — 5; Harej Ivan, Dornberg 31 — 6; Pelicon Janko, Dornberg 31 — 6; Trobec Alojz, Sp. Braniča 31 — 6; Švigelj Alojz, Štanjel 30 — 7; Mihelj Alojz, Rihemberk 29 — 8; Tavčar Franc, Komenski 29 — 8; Milč Marja, Praprot 28 — 9; Stokelj Ivan, Sv. Martin 28 — 9; Lisjak Kristjan, Rihemberk 27 — 10; Berce Franc, Rihemberk 27 — 10.

II. Kraški teran: Stofa Alojz Volčigrad 36 točk, 1. ocena; Štubelj Franc, Godnje 34 — 2; Turk Anton, Šepulje 33 — 3; Rupnik, Krajna vas 33 — 3; Jazbec Franc, Sveto 32 — 4; Škrilj Rudolf, Tomaj 32 — 4; Banelj Franc, Komenski 31 — 1; Pipan Vladimir, Komenski 30 — 6; Tavčar Edvard, Dutovlje 30 — 6; Vrabec Viktor, 29 — 7; Fabjan Karel, Tomaj 29 — 7; Škrilj Josip 28 — 8; Živec Marjka, Dutovlje 28 — 8; Jazbec Oskar, Sveto 28 — 8; Jazbec Vinko, Sveto 27 — 9; Rogelja Josip, Sveto 27 — 9; Jazbec David, Sveto 27 — 9; Ulmar, Dutovlje 27 — 9; Obersnel, Lokve 26 — 10; Sue Ciril, Pliskovica 25 — 10; Žiberna Evgen, Tomaj 26 — 10.

III. Rulandec: Kocijan, Žirje 29 točk, Anton Turk, Šepulje 28 točk (izven natečaja, ker je posebno vino za naše kraje).

Ing. Andrej Čok

SPOMINU SLIKARJA MATIJE JAME

Na Veliko noč, 6. aprila tega leta je za vedno prenehalo biti srce velikega slovenskega umetnika-slikarja Matije Jame. Z njim je legel v grob izredno pomemben slikar nove impresionistične generacije, generacije, ki je v razvoju naše likovne umetnosti izvršila ogromno kulturno zgodovinsko nalogo. Danes ko nam je umetnost postala skoraj vsakdanja potreba, danes, ko se v novi Jugoslaviji vloga toliko napora in poudarja za čim večji in boljši razvoj naše umetnosti, si skoraj ne moremo predstavljati vzdušja iz malomeščanske sredine takratne Ljubljane. Ljubljane, kjer si je sita buržoazija urejala lagodno življenje in je gledala na kulturno življenje kot na nekako potrebno zlo. To je bil čas Cankarjevih »rodoljubov«, kot jih ta veliki pisatelj opisuje z žgočo ironijo. O likovni umetnosti je imel mešan tudi svoje pojme. Takole malce lasecven ali še bidermajerski barvast tisk mu je v glavnem čisto zadostoval. Zato pa so naši umetniki zapuščali domovino in trtili svoje sile v tujini za tuje ljudi. Z nastopom impresionistov pa so se stvari obrnile. Ta močna umetnostna generacija je z revolucionarno gesto pričela borbo za našo moderno umetnost. Opraviti je morala dvojno delo. Najprej je šele morala organizirati umetniško življenje pri nas. Pričela je z razstavami, postavila je bilo treba umetnostni dom (Jakopičev paviljon), organizirati propagando v časopisju in revijah. Druga naloga ki je bila tesno povezana s prvo, pa je bila borba za napredno obliko v naši umetnosti. Tu so impresionisti našli, na zagrižen odpor. Najbolje Jame Jakopičeve, Sierne nove itd. slike so doživele nerazumevanje. Kje je bila za našega buržuja oblika ki jo je bil privajen? Kje so bili ganljivi, osladni družinski prizori, lepa s tančico zavita dekleta ali pa celo mogočne patetične zgodovinske ilustracije? Namesto vsega tega pa krajine, ki se kopijejo v sončni svetlobi. Impresionisti so postali naenkrat »kozolčari«, »spinačari« kakor so jih tedaj imenovali nazadnjaški »borci« za staro umetnost. Prva slovenska umetnostna razstava 1. 1901 v Ljubljani nato druga 1902, nista prinesli uspeha. Šele ko je tujina (Dunaj 1903) priznala njihovo umetnost, so se pri nas pričeli boljši časi za našo Moderno. Matija Jama se je v teh letih borbe udeleževal tudi kot publicist pod psevdonimom »Artifex«.

Nekoliko podatkov iz življenjske poti našega slikarja. Rojen je bil 1. 1872. v Ljubljani. Obiskoval je gimnazijo v Ljubljani in Zagrebu. Najprej se je posvetil študiju prava, toda ker ga je gnala želja, da bi postal slikar, je ta študij opustil in se napotil v Monakovo (1. 1892.). Tu je v glavnem študiral slikarstvo pri našem Ažbetu, ki je tedaj imel znanostno in cenjeno slikarsko šolo. Ažbet je bil odličen pedagog in je s svojim svobodoljubnim vplivom na mlade slikarje odločilno sodeloval pri njihovem nadaljnjem razvoju. Leta 1900 se je Jama vrnil v Ljubljano,

Posmrtna maska slikarja Jame. Delo akad. kiparja St. Dremlja.

kjer sva z Jakopičem pol leta slikala v Stranski vasi v bližini Ljubljane. To je bila trda toda odlična šola za mlada slikarja. Ob vsakem dnevnem času in vrenju sta se poglabljala v lepote naše krajine, študirala svetlobne pojave, atmosfero itd. Kasneje je Jama potoval na Bavarsko, kjer je slikarsko dozorel in se razvil. Od leta 1915 do 1922 je živel na Holandskem, potem se je vrnil v domovino.

Prve Jameve slike se ne razodevajo impresionističnega slikarja. Barvno so nekam umirjene, realistične. V prvih impresionističnih poizkusih je presenetljivo podoben Jakopiču in obratno nato pa se hitro razvije v samostojnega umetnika. Ogromno je njegovo delo. Njegovo samotarsko življenje je bilo res do zadnje meje posvečeno le umetnosti. Ob vsakem vremenu, spomladi, pozimi; ob času, ko se je pripravljalo k nevihti, smo videli slikarja na njegovem priljubljenem kolesu, ko se je peljal ven v krajino, da bi delal. Njegove razstave so bile vedno prava doživetja. Ljubil je mehak rumenkast ton, ki ga daje toplo spomladno sonce. Ljubil je polno, zahtevno sončno luč in toplote pa mirno, monumentalno Kolpo, močno poletno zelenje, samotna drevesa, zasenčene nišice ob rekah. Kadar je prišla kraljica jesen vsa bogata z barvami, je Jama neutrudno slikal. Zajemal je s palete žareče rdeče tone, temnozeleno senco po dolinah, toplo modrino tezer med čudovitimi toni umirajočega listja gozdov. Zimo je upodabjal na Bledu, kjer se je jezero izgubljalo

pod snežno odejo in so se preko rumenkastega snega plazile modrikaste sence z gora. Rad je imel Jama hrvaška dekleta v belih narodnih nošah, kjer je mogel študirati nežne odtenke refleksov belega blaga v krajini in sončni luči. Kadar pa ni mogel iz ateljeja je slikal priljubljene mu rože, vrtnice v vijoličasto rdečem tonu, vrtnice, kakršne smo srečali sedaj na njegovih mrliških vencih. Znani so njegovi avtoportreti kjer se srečamo z obrazom umetnika in modreca. Jama je veliko razgledal o življenju in kadar smo

Matija Jama: »Kolo«

redkobesednega slikarja pripravili do razgovora, smo videli, da imamo pred seboj izobraženega in razgledanega moža. Jamaova dela se odlikujejo tudi po solidni tehniki; sam je podelagal izredno važnost na dobro rokodelsko širan slikarja.

Slovenski narod ga je že za življenja počastil s tem, da je postal akademik, član slovenske Akademije znanosti in umetnosti. Danes pa moremo mirno trditi da spadajo njegova dela med klasične umetnostne ustvaritve naše umetnosti. Slava Jamovemu spomenu! Dr. Stane Mikuš

O violini in ostalih godalnih

(Nadaljujemo z opisom orkestralnih glasbil)

Godala, med katere štejemo violino, violo, violončelo in kontrabas so v orkestru najvažnejši instrumenti. Pri vseh teh instrumentih, ki so si tudi na zunaj zelo podobni, dasi so po velikosti različni, je skupno in bistveno to, da pri vseh proizvajamo zvok s pomočjo loka, ki ga vlečemo preko napetih strun. Ker je ton strune sam po sebi prešibak, so strune napete preko votlega lesenega trupa; ta vsebuje zrak ki obenem s struno valovi in tako ojača ton. Razlika med posameznimi godali je ravno v velikosti tega resonančnega trupa in v različno uglasjenih strunah.

Glavni instrument med godali je violina, temeljni instrument, iz katerega so se vsa godala razvijala, pa je viola. Viola je nastala v Italiji nekako v 16. stoletju. V začetku je bilo več vrst viol, ki pa so se v glavnem delile na dve skupini. V prvo so spadale viole da gamba, ki so jih držali med koleno in igrali nanje podobno kot danes violončelo; v drugo pa viole da braccio, na katere so igrali kot danes na violino. Iz viole šele se je kot pomajšana viola razvila violina, ki pa je kmalu prevladala in postala zaradi svoje barve glasu in prikladnosti vodilen instrument. Tudi violina je nastala konec 16. stoletja v Italiji in je tako sorazmerno še mlado glasbilo. Kot prvi izdelovalec violin se omenja Bartolotti iz Brescie. Kmalu pa najdemo izdelovalce tudi v drugih italijanskim mestih, kj se v tem naravnost tekmovala med seboj. Med najznamenitejše izdelovalce violin štejemo Stradivarija, čigar izdelki se odlikujejo po izredno precizni izdelavi in zvočnosti. Ta mojster je izdelal preko 1000 violin od katerih jih je ohranjenih okoli 500, ki pa so še danes najboljše na svetu in milijonske vrednosti. Neznana pa je postanek loka, ki ga uporabljamo pri vseh godalih. Brez dvoma so ga spoznali že stari narodi, udomačili pa se je najbolj pri Slovanih. Vendar je tak lok kot ga uporabljamo pri violini nastal šele po violini in to na podlagi iskustev

in preiskujenj slavni violinistov.

Violino pozna menda vsakdo od nas, — vsaj na zunan, — saj je po vsem kulturnem svetu gotovo najbolj razširjen instrument. Bistven pri violini je trup, ki je za jakost tona, barvo in sploh za lepoto melodije najvažnejši. Napravljeno mora biti posebno natančno in to iz različnega lesa. Zgornji del, z značilnimi odprtini v obliki črke f je navađeno iz smrekovega lesa, dočim je dno iz javorovega. Vse pa je prevlečeno s posebnimi vrste lakom, katerega so zlasti stari mojstri znali posebno dobro pripraviti. Iz trupa sega vrat, nad katerim so napete strune in ki se končava v polžasto zaviti glavi. Strune, ki segajo skoro od začetka trupa pa do glave ter so napete preko mostička, ob katerem vlečemo z lokom, so pri violini kot pri vseh godalih štiri. Izdelane so iz kovine ali so črevnate ter so uglasene na tone: e, a, d in g. Ostale tone pa proizvajamo na ta način, da prste leve roke, s katero violino držimo, polagamo na strune, jih s tem krajsamo in ustvarjamo tako poljuben ton. Da pa seveda iz instrumenta izvahimo ton, je potrebno, da po strunah povlečemo z lokom, ki ga držimo v desni roki. Lok obstoji iz palice iz posebnega lesa, preko katerega je napeta žina. To žimo pri vseh godalih mažemo s posebno smolo, kolofonijo, ki napravi žimo lepljivo, da lahko ob trzanju po struni to potegne za seboj in to pripravi do nihanja.

Ni pa seveda igranje na violino tako enostavno kot je videti in je za dobro obvladovanje instrumenta potrebno dosti učenja in vaje. Kljub temu pa je število slavni violinistov virtuosov zelo veliko. Vsem še vedno načeljuje neprekosljivi Paganini (1744—1840), ki je naravnost na demonski način obvladal svoj instrument.

Viola je oni instrument, iz katerega so se razvila vsa ostala godala. Je pa že mnogo izgubila na svojem pomenu in jo danes uporabljamo le v orkestru in še to le za spremljavo. Uglasena je nižje kot violina in ima, ker je tudi po

velikosti malce večja od violine, nekoliko bolj zamolkel ton.

Mnogo pomembnejši je violončelo, kajti uporabljamo ga kot solističen in spremljevalen instrument. Nastal je tudi iz viole kot spremljevalen instrument, boriti pa se je moral skozi vse 18. stoletje za obstoj in prvenstvo z violo da gamba. Šele ko se je dokaj pozno razvila posebna tehnika za igranje na violončelo, je dokončno prodrl in se povzpel na tisto odlično mesto, ki ga danes zavzema med instrumenti. — Po obliki je popolnoma enak violini in so po njej prevzeti tudi vsi sestavni deli. Je pa najmanj dvakrat večji od nje in ima priroten nastavek, ki služi za pridritev instrumenta v tla, kajti za igranje je treba držati violončelo med koleno. Strune so tudi štiri in uglasene enako kot pri violi, le za oktavo (t. j. za 8 tonov) nižje. Tako ima violončelo bolj nizek glas, je pa kljub temu in navzlic svoji navidezni okornosti, zelo uporabljiv instrument, ki se odlikuje po svoji lepi barvi tona. Število umetnikov na violončelo je zato tudi precej veliko, dasi ne dosega števila violinistov.

Četrto godalo je kontrabas, ki je skoraj še enkrat večji od violončela, dasi so v različnih delah njega mere različne. Tudi njegova oblika je posneta po violini, so pa seveda vsi njega deli mnogo večji. Dandanes obstoji majhna različica v obliki med basom, ki ga uporabljajo v romanskih državah in med našim ali nemškim basom. V romanskih državah, kjer je igranje basa sploh bolj kutivirano, ga igrajo sede na visokih stolčkih, pri nas pa igralec ob instrumentu stoji. Tudi bas ima štiri strune, ki so uglasene enako kot violiniske, seveda nižje. Tudi lok je bolj kraten in tehnika igranja je okornejša. Proizvedeni toni so tako bolj kratki in sploh manj zvočni; bas uporabljamo zato pretežno kot spremljevalen instrument v orkestru, je pa kljub temu število solističnih virtuosov precejšnje.

Naše nove knjige

Dasi smo sredi poletja in nekako izven »glavne kulturne sezone«, je knjižna žetev zadnjega časa kljub temu obilna in bogata. Slovenske založbe skoro kar tekmujejo v izdajanju knjig in v izpolnjevanju programa, ki so si ga zastavile. Knjige zadnjega časa so zato raznovrstne, z vseh področij in od različnih pisateljev, domačih in tujih.

V zbirki slovenskih klasikov je izšel prvi zvezek zbranega dela Janeza Trdine. Knjiga obsega pisateljeve spomine do konca gimnazijskih let in doslej še neobjavljene spise. Ker opisuje pisateljevo življenje v dobi absolutizma do leta 1848., je knjiga tembolj zanimiva in poleg literarnega tudi politično-zgodovinskega pomena.

Državna založba je pričela izdajati posebno zbirko knjig pod naslovom: Klasje. V tej zbirki, ki je prava ljudska zbirka, namenjena učeči se mladini in sploh najširšim ljudskim krogom, bodo vsak mesec izhajala pomembnejša in krajša dela slovenskega slovstva, klasičnih in novejših pisateljev. Dosedaj so izšle prve tri knjige: Jurčičeva povest Hči mestnega sodnika, Tavčarjeve novele: Med gorami in Kersnikova povest: Jara gospoda. Celotna zbirka je predvidena kakih 100 knjig. Že izišle knjige so opremljene z opombami in izredno poceni (10-12 din) in so tako dostopne in razumljive vsakomur.

Ob stoletnici nastanka je izšla v slovenskem prevodu pesnitev črnogorske vladike in pesnika Njegoša, Gorski venec. Pesnitev je prevedel pesnik Gradnik in je izšla v lepo opremljeni knjigi z ilustracijami, obširnimi uvodom in opombami, ki nam pesnitev močno približajo in pomagajo pri nje razumevanju.

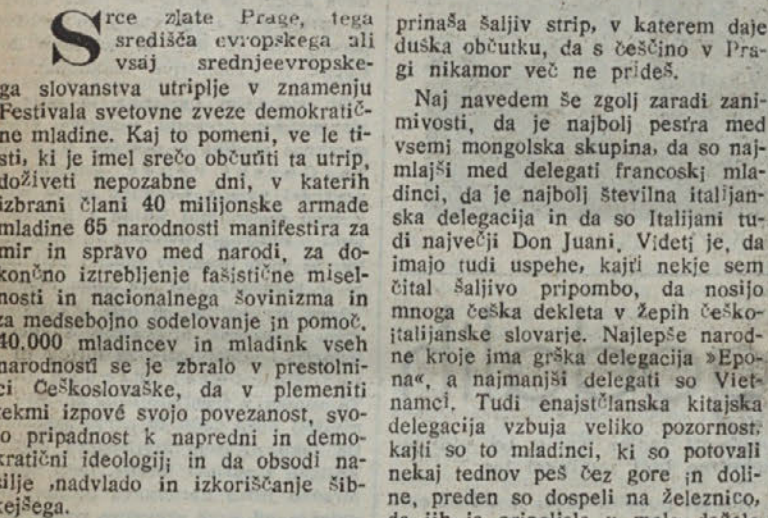
Med prevodi, ki so izšli v zadnjem času, zavzema najodličnejše mesto trilogija sovjetskega pisatelja Alekseja Tolstoj: Trnova pot. Ta roman v treh obširnih knjigah je pisatelj pisal celih 20 let in predstavlja tako njegovo življenjsko delo. V knjigah z naslovi: Sestri, Leto 1918 in Mračno jutro obravnava pisatelj dogajanja od prve svetovne vojne, preko revolucije do zmage socializma in prikazuje življenje sovjetske inteligence, ki je v revoluciji zavzela pravilno mesto, se v njej občistila in prekalila ter se združila s svojim ljudstvom v borbi za izgradnjo države. Pripovedovanje pisatelja, ki obravnava najbolj zanimivo dobo je veskroz napeto in zanimivo in tako sodi Trnova pot med najboljše in najzanimivejše romane zadnjega časa.

Drug pomemben prevod je tudi slovenska izdaja romana Cement, ki ga je napisal sovjetski pisatelj Gladkov. To je roman iz prvih let po prvi svetovni vojni, v katerem nam pisatelj slika življenje mladega delavca, ki se vrne s fronte domov in se z vsemi silami trudi pri obnovi tovarne, v kateri je nekoč delal. Po dolgotrajnem naporu ter borbi z notranjimi in zunanji sovražniki mu to uspe in tako reši delavstvo stiske, državi pa pripomore pri obnovi. Razen tega pa slika roman še življenje drugih delovnih slojev sovjetske države. Roman je napisan realistično in je zlasti za nas, ki se danes nahajamo v podobnem položaju in v borbi za izgradnjo države, posebnega pomena. Priporočamo ga vsem.

KULTURNE DROBTINE

3. avgusta 1832. se je rodil hrvaški skladatelj Ivan Zajc. Delal je na področju hrvaške narodne glasbe, vendar je Zajc predvsem operni skladatelj. Njegovo glavno delo je opera »Nikola Šubić Zrinski«, v kateri je znani zbor »U boj!«, ki je bil prva prvo svetovno vojno dobro poznani, tudi primorskim pevskim društvom.

V Moskvo je prispel ameriški pisatelj John Steinbeck (Ljudski tednik je pred kratkim pisal o njem), čigar deli »Sadovi jeze« in »Ljudje in miši« sta bili prevedeni in objavljeni v Sovjetski zvezi. Steinbeck namerava ostati v Sovjetski zvezi čez mesec dni.

Mladina na festivalu

Naj navedemo še zgolj zaradi zanimivosti, da je najbolj pestrima med vsem mongolsko skupino, da so najmlajši med delegati francoski mladinci, da je najbolj številna italijanska delegacija in da so Italijani tudi največji Don Juanji. Videti je, da imajo tudi uspehi, kajti neke sem čitali, da imajo pripombo, da nosijo mnogo teskega telesa, kar pa je v italijanskih slovarjih. Najbolje narodne kroje ima grška delegacija »Epona«, a najmanjši delegati so Vietnamci. Tudi enaistinska kitajska delegacija zbujala veliko pozornost: kajti so to mladinci, ki so potovali nekaj tednov peš čez gore in doline, preden so dospeli na železnico, da ih je pripeljala v malo deželo zdeli Evrope, kjer si ljudstvo kroji svojo usodo, kot sami pripovedujejo. Zelo veliko pozornost je vzbujala in Pragi jugoslovanska delegacija »Lola Ribars«, katero tvori folkloristična skupina mladincev in mladink in katero so sprejeli Čehi kot ostale delegacije z velikim navdušenjem.

A large black and white photograph of a crowd of young people, mostly men in military uniforms, cheering and raising their hands. The image is split vertically down the middle, with the left side showing a dense crowd and the right side showing a more focused group of men in uniform.

PRAGA 47

Organizacija festivala

plavanja itd. Velika palača praškega mesta je sprejela vse razstavne predmete, ki sodelujejo na Festivalu in ki pričajo o delavnosti, kulturi in narodno-osvobodilnih borbah mladine vsega sveta.

Festival svetovne organizacije demokratske mladine je največji zbor mladincev in mladink, ki so prišli v Prago, zato da se medseboj spoznajo in da v plemeniti misli strmojše svoje vrste in da na svojem močnem zboru manifestirajo za demokracijo in za mir. Na zastavi svetovne mladine je napisano: "Vedno mladina je moč naroda na Festivalu pa sem imel občutek, da je v vedno mladina vsega sveta" — moč sveta, ki ima svojo najmočnejši odmev v srčnosti in solidarnosti narodov in kot nujni posledici demokracije, ideologije — v miru!

Na številnih konferencah v okviru programa Festivala, razpravljala mladina o lastnih potrebah, o nujnih pravnih socialne in politične narave, o položaju mladine v najrazličnejših državah na vseh kontinentih, o razpravi, katerim sem udeležil sle-

Praga 194

velike iz bogate prestolnice pridrža-
va in delovnega ter kulturnega pe-
škega naroda. Kar me je pa še
posebej presenetilo, je velika snaga
in smisel za umeniško obdelavo
tudi posameznih kotikov ali celo
pločnikov, ki so pogosto tlakovani s
pravimi mozaiki. Iz tega je raz-
vidno, da imajo vseh vrst umetnosti
in v umeniškem čutju gojijo Pra-
žani lastno prestolnico, čes češke
dejele. Kot priden in trezen nara-
d imajo Čehi tudi veliko smisla za di-
sciplino in red in nam južnjakom se
bo morda čudno zdelo, da so gleda-
telje skrajno dosledni in neizprojni.
Promet stolnice tramvajskih prog
avtomobilov in pešcev je vso
pazno in neizhitično in kadar stopi
na pravo prometnem križišču, kjer le-
vati avtomatične signalne naprave upravl-
jajo vs promet, se čudiš disciplini
in naravnemu smislu za red češkega
ljudstva. Lepoto nočne Prage, ki

lahko občasno iz restavracije Nebožih na Strahovskem griču izpopolnjuje številni neonski reklamni napisi. Posebno središča sta: »Vavčavské náměstí« (Prikop) in »Narodní trida« s neonskimi napisi: »naravnost«, »Tudí«, »beležje obilnosti, okusa in trgovske podjedenosti«.

Ob Festivalu je Praga bogato okrašena z dravninami in tujnimi zastavami. Pred kolodvorji, na Smetanovem trgu na sedežu Festivala, Stralinovi tridi in na mnogih mestih palopajo zastave vseh držav, iz katere so bili izločeni mladin na svoji veliki zbor.

Pražan; so resni, a sino goste ljubni in prijazni ljudje. Članovi vseh delegacij izkazujejo nenavadno no vlnudnost in ne vem; če je to le moja domišljaja ali če je res; da izkazujejo še posebno naklonjenost

delegatim iz slovačskimi úradníkmi. Každý z nich má svoje úlohy, ktoré sú rozdelené podľa oblastí, ktoré majú na starosti. Každý z nich má svoje úlohy, ktoré sú rozdelené podľa oblastí, ktoré majú na starosti. Každý z nich má svoje úlohy, ktoré sú rozdelené podľa oblastí, ktoré majú na starosti.

Českoslovaška država in mesta Praga sta storili vse, da bi vsaj ne gostov v Pragi kar najprijetneje. Mladinsko armado so nastanili v modernih, značilnih in svetlih sobah stiskih stavbah. Za prehrano so skrbeli velike menze Masarykovega kolegija, pravne fakultete, Carlske, in stavracije v Riegrovijski palači. Spaleni ulici in druge, izkaznice udeležbe na Festivalu je dajala le štutku pravico do brezplačnega obzora vseh festivalskih prireditev, polovico cene za transportni prevoz najh. In kar je bilo najboljše, je kak mladinca ali mladinka iz drugih dežel ostal brez k'ar (českoslovaških kurzov) zaradi prehrane neugodnih krize ali zaradi težavne izmenjave denarja in bi bilo tako redko – je uvidev sprevidnik na tramvaju zarislil eno in tudi obe česti. Največja nerazumnost je bila seveda prehrana, kaj menim, da ni bilo mogoče tudi najboljši vojni ustreči okusom Zlodecev iz vsega sveta. Hrana je bila pa česka in nikoli ni manjkala kruhovih svaljkov in kumaric, seveda ni manjkalo tudi piva in mošt natih jedi, s čimer se Čehi posebej ne ponajajo in v čemer se posebej odlikujejo. Sicer pa ni bilo za življenje in utrjenega mladince vprisanje prehrane glavno in edino vprašanje. Za naravnost vznemirno točnost je vsak tvoj preiel Zvolno naka

nico, ki mu je poleg prehrane da-
la pravico do nakupa mesnih izdel-
kov, sladkorja in močnatih jedi. Tu
di v Pragi je namreč prehrana or-
ganizirana z živilskimi nakaznicam
brez katerih je nemogoče kupiti ra-
cionirana živila.

Politický polořaj v ĆSR

Českoslovačka živi in utrjuje znamenju Gotwaldovega dvletnega obnovenega načrta. Na vseh korakih v javnih prostorih je lekal »Dvoletni načrt – dve stopnici blagostanju českoslovaške ljudstva. Na uredu št. »Mlade fronte«, kjer sila mladine CSR, so nam zagotavljali, kaj si češko in slovaško ljudstvo prizadeva obnoviti lastno državo, ki ji bila za dolgo dobo 7 let predmet ropanja in izžemanja osvobajenega tulca. Obnova je v poteku in v mnogih strokah ga spodbarja in industrije je češko in slovaško ljudstvo daleč preklozilo za 10 let nazaj. Vrednotimo, da je vsak ber del zaslug ravno českoslovaške mladine, ki je z vso požrtovalnostjo je pomagala pri posravljanju lastne šole in žetve in pri obnovi porušenih vasi, mostov, tovarn in rudnikov. Tudi najmlajše seznanja

na najmlajše državljane in jih s
znanja z dvoletnim načrtom. Ime
se priloži videti umetniško izdel
ne propagandne brošure, v kater
nabi češkoslovaška vlada mladim
ka naj se posveti specialno češki ind
striji porcelana. »Kdo pomuže n
Semu porcelanu - kdo obnovi j
ku češkou tradici«.

Z dokončno rešitvijo nemške vprašanja v Češkoslovaški, z izj

A black and white photograph of a man in a dark vest and light shirt, smiling and looking down at a woman whose arm is visible in the foreground.

nom treh milijonov Nemcev, je u
pela Češka industrija, posebno ra
katere specialne stroke, kakor ste
larska in tekstilna, obiturno zve
ki je država hiri maštri z izobra
vanjem lastnih kadrov. Po vsem
da sklepata, da bodo po vojni nast
na kratkem. Tudi Češka odprla
Tjeni in da bo Češkoslovaško do
ono blagostanje, ki ga je ušiva
nred nemško zasledbo. Tudi zara
povega svetovnega in evropskega
položaja nastale spremembe gos
darskih tržijš, ki silijo danes Češk
slovaško, da mora uvažati vnu
Francije in različno blago iz drug
držav, bo po dvoletnem narču
zaradi gospodarske povezave z vžho
no Evropo izboljšalo gospodars
bilanco Češkoslovaške.

Českoslovačko ljudstvo ima polu-
županje u svojega prezidenta H.
neša in u predsednika vlade G.
tvalda, ki je kot predstavnik v
ske komunistične stranke zavr-
pot gospodarske obnove v drža-
Ravno dvoletnemu načrtu, s ka-
rim je šla komunistična stranka
volitve, je pripisati, da je na zad-
volitvah dobila 45% vseh odda-
glasov. Pribiti je treba, da je pri-
sati politični zrelosti Čehov in S-
vakov, da vlada v Českoslova-
polna sprinost med strankami, ka-
rih širši so zastopane v parlamen-
tarni, komunistična, narodnosocialisti-

socialdemokratska in slovaška desna
kratična stranka. Blagor države
najvišji blagor slehernega Čeha
Slovaka je tisto, kar je stnilo čes-
ni in slovaško ljudstvo po tako težki
preizkušnji zadnjega desetlet-
ja. Občutek, da je odstranjena stal-
nevarnost nemškega požrešnega
napadalnega sosedja daje sleherni
Čehu in Slovaku oni mir in gotovost

ki je potrebna za to, da se posve-
tijo izgradnji tretje republike. Seve-
da pa se po zaslugi najbolj demo-
katičnih elementov v državi Čeh-
u, in Slovaki ne puste uspraviti v tem
občutku varnosti, posebno ker sam-
zasledujejo namere svetovne reak-
cije, ki hoče zopet postaviti na no-
ve nemški industrijski militarizem

Iz vsega tega se da sklepati, da je
Češkoslovaška res na najboljši po-
ti, da v kratkem času doseže za-
črtane cilje.

Stalni pritisk, katerega je izjavljal nevarni in dobro organizirani sosedni narodi, nemško-poljski, avstrijski cesarji in v kulturni tradiciji češkega naroda še iz začetkov srednjega veka, ki so bili pod njegov modrega in učenega kralja Karla IV. ter iz časa husitskih časov, kljub temu, da češki narod v prvi polovici preteklega stoletja zbudila revolucionarni pokret narodnega prebujanja in v kratkem času enega svojih letanj ustvarila močeno in zavidano vredno kulturno raven češkega ljudstva. Če pomislimo, da je Dobrovsky že v začetku preteklega stoletja izprosil češki jezik za mrtvej samo v študijske namene ter zgled iz zgodovinskih razlogov spisal slovnico češkega jezika in če pogledamo danasnjo visoko kulturno raven češkega naroda, potem stojimo pred najboljšimi govornimi dokazom, kaj lahko zmoglo trdni v boju za lastni oblikovan narod. Praga je danes prestolnica češkega naroda, ki ima svojo kulturo, pričajo štešeri mnogi gledališča, umetniške galerije knjižnice, trg, solstvo in prosneta ter splošno zunanji izgled Prage ter temeljni in v vsestranska kulturna raven češkega naroda.

Češkoslovaci

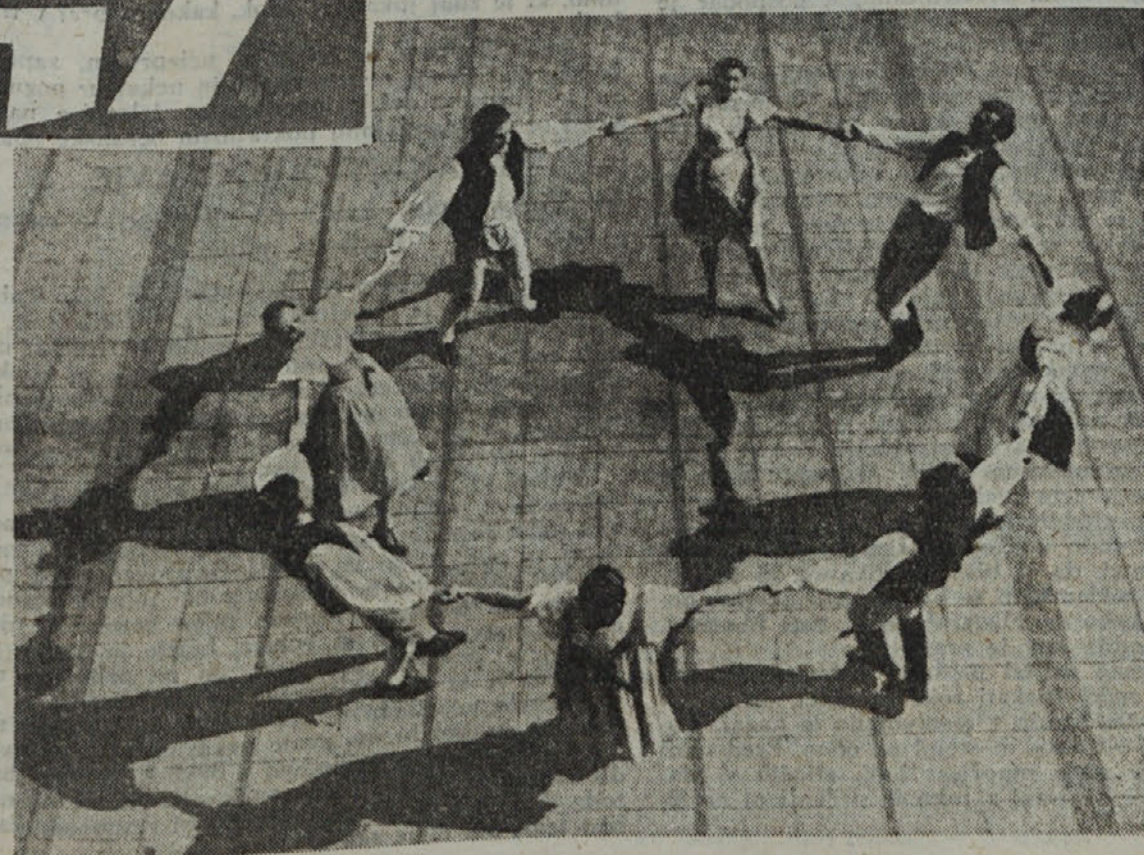
ka umetnost zavrema za francosko eno prvih mest. Razstavni paviljon Manesa, Umelecke besede, Jednoty vytvarni umelcu in mnoge drugi pričajo, kako goji češki narod umetnost, glasbene dvorane, konservatorij in gledališča pa so hrami eren največjih glasbenih kultur sveta. O čisti dnevnj in politični tisk, češki strokovne in umetniške revije in prena čeških knjig zadivlja tudi na strokovnjaki in vzbuja pri slehernem obiskovalcu Prage največje občudovanje, pri Čehih samih pa upravičeno pomols, imel sem priliko seznaniti se s mnogimi javnimi delavci iz sveta umetnosti, ki so v Pragi visoka kulturna razvija, in odprnosta, pridnost in smisel za disciplino na lastnosti, ki dvigajo češkoslovski narod nad svetovno povprečje.

si narod nad druge narode in j postavljali v položaj, ki zagotavlja škemku in slovaškemu narodu čvoto in blagostanja polno bodočnost. In če se potem iz takšne Pravnice v Trst, obžaluje, da n; danonim malenkostnim v zastareli mosenosti živimo narodnim nestrpnostim priložila, da vidijo res demokracije, sprojenje češkoslovske prstolnice. Ki mi zgolj samo enkrat obišči blagodejni vpliv napredne in demokratičnega vzdušja, vsemlemta, potem bi se verjetno ne d njih ožkosniti in zgrešena miselnost vzdubila k višjim, človeškim idealom.

Naj se tudi s tega mesta zahvali
dragim znancem ing. Pari, tov. K.
kalju. Dr. Novakovi, slikarjema M.
zerovi in Grossu, profesorici Halo-
in vsem, ki so nam izkazovali
posebno naklonjenost in gostolju-
nost.

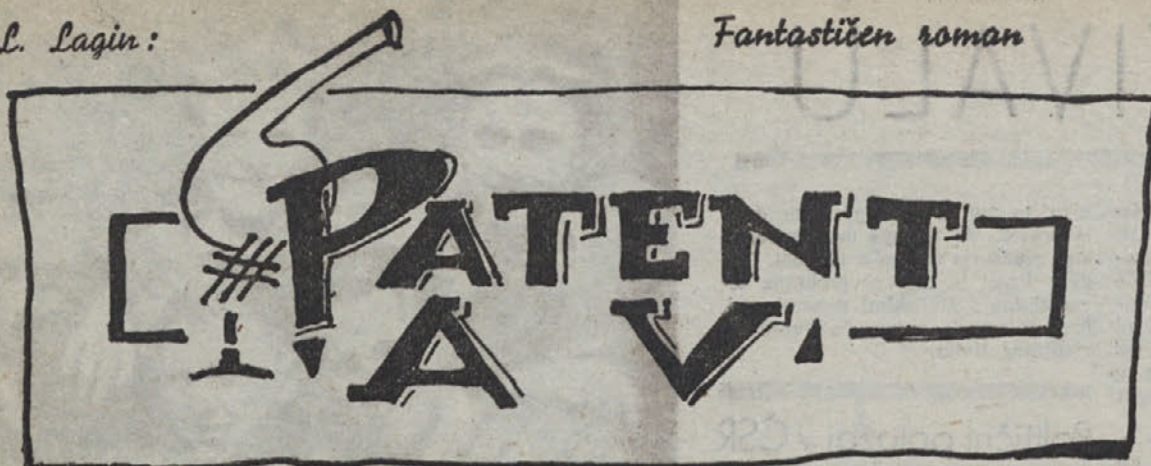
Zdravo, zlata slovanska Praga!

Dr. Hlana

L. Lagin:

Fantastičen roman

Dejanje se dogaja v bogati industrijski deželi Aržanteji. Mlad zdravnik Stifen Popf pride s svojo ženo Bereniko v Bakkuk, kjer upa iznajti preparat za pospeševanje rasti organizma. Svojo iznajdbo je Popf preizkusil na cirkuškem pritlikavcu Magarafu, ki je res postal vedno daljši in daljši. To pa ni šlo v račune cirkuškemu ravnatelju; vložil je proti Mararafu tožbo o prekršenju pogodbe in sodišče je obsodilo pritlikavca na globo pet tisoč kentavrov. Denar za globo je Magaraf ponudil Padrele, lastnik neke tvrdke, če mu izda skrivnost, kako je začel rasti.

— Ne počenjajte neumnostil! — je začel znova kričati Padrele. — Tako hkrati se to ni zgodilo. Nisem otrok, da bi me pitali s takimi pripovedkami! Prebral sem kup knjig o tem vprašanju. Ni bilo še nevisokega človeka (izogibal se je besede »pritlikavec«), ki bi zrastle v zreli starosti. Razen vas, kajpak. In če resnično potrebujete teh pet tisoč kentavrov, tedaj mi morate povedati, kako ste to dosegli. Ako ne, boste sedeli v ječi.

— Težko mi je odgovoriti na to vprašanje, — je obotavljaje se izpregovoril nato Tomazo Magaraf in namignil na tajnika, ki je takoj šinil iz kabineta! To je bil izvrstno izšolan tajnik.

Tomazo Magaraf pa je prisedel blizu h gospodu Padreleju in vprašal prav tiho, da ga ne bi kdo slišal v drugi sobi: ali obljubi gospod Padrele, da bo čuval tajnost? Padrele je prisegel na spomin svojega očeta in svoje matere in na svojo srečo. Tedaj je Magaraf pomislil in zahteval, naj Padrele tudi obljubi, da ne bo delal nikakih težav, ako mu doktor, ki mu ga bo imenoval, ne bo hotel pomagati zrasti.

Padrele je znova prisegel, in šele tedaj mu je Magaraf dal naslov doktorja Popfa, in ko je prejel ček za pet tisoč kentavrov, je odšel.

Padrele očitno ni rad odlagal opravkov na dolg rok. Poklical je tajnika in mu velel, naj pripravi vse potrebno za odhod.

— Samo glejte, da ne zinite nikomur besede, kam grem in po kaj, — je rekel tajniku. — Niti mojemu bratu Moja vrnitev naj bo iznenađenje zanj. Upam, da boste toliko pametni in se boste ravnali po moji želji.

Zadnji stavek je izgovoril s takšnim poudarkom, ki ni dopuščal nikakega dvoma, da bi tajnika prav drago stalo, ako bi kaj izbrbljal.

Gospod Primo Padrele je bil tedaj na seji ravnateljev neke družbe, ki bomo o njej podrobneje pripovedovali pozneje. Avrelj je poklical brata na telefon, mu sporočil, da odpotuje za tri tedne na izprehod po oceanem nabrežju, ter mu voščil zdravje in uspeh.

Čudno je bilo slišati v piskajočem glasku Padreleja mlajšega nepričakovano tople note. Njegov zlovoljni, rumenkasti obrazek je postal hkrati priazen in ginjaivo dobrodušen. Primo Padrele je bil edini človek, ki ga je ljubil ta naduti in histerični izrodek.

— Dobro, prijateljček, — mu je odgovoril Primo Padrele. — le pojdi, prevetri se in ne varčuj z denarjem. Kadar se boš peljal na vlak, pridi k meni po slovo.

Slabo uro pozneje se je gospod Padrele mlajši pomudil pri bratu nekaj minut, nato pa se je v posebnem vagonu odpeljal v mesto Bakkuk svoji sreči naproti.

ENAJSTO POGLAVJE.

ki govori o tem, kako se je Tomazo Magaraf prepričal, da je mogoče živeti.

Tomazo Magaraf je rekel gospodu Suukeju: »Tu imate svoje umazane kentavre! — prejel pobotnico in odšel, ne da bi se poslovil, in nalašč ni zaprl vrat za seboj, da bi vsi videli, kako se požvižga na takega pohlepneža in krivičnega človeka.

Ko pa je stopil na ulico, mu je bilo vendar zelo hudo, ker ni vedel, ali bo dobil kje delo, kam naj gre po denar za preživljanje in kje naj dobi jutri denar za obleko in čevlje. V treh dnevih procesa je dobršno zrastle, čevlji so ga neusmiljeno stiskali, a obleka mu je bila tesna in kratka, da ni bil več spodoben v njej. Da bi se šel v njej ponujat za delo, ni bilo mogoče.

Ko pa se je spomnil, da ni več pritlikavec, da je prav tak kakor drugi ljudje, celo čednejši kakor mnogi drugi, (o tem je sam bral v nekem časopisu), se mu je življenje zazdelo zelo lepo. Rekel je sam pri sebi: »Kar bo, bo! — in ker je bil že davno čas obeda, je vstopil v prvo gostilnico, ki je prišel

mimo nje, s sklepom, da se bo dobro najedel z denarjem, ki mu je še ostal.

Natakar, ki je poslušal njegovo naročilo, je rekel:

— Vse bo v redu, gospod Magaraf. Zadovoljni boste.

Tomazo se je začudil, odkod ga natakar pozna. V tej gostilnici ni bil še nikoli, toda natakar je že izginil skozi neka vrata in se koj nato vrnil v spremstvu nekega debeluha na čezmerno tankih nožicah. To je bil gospodar gostilnice. Prišel je iz svoje sobe s časopisom v rokah. Najprej je pogledal Magarafa, potem na njegov veliki posnetek v časopisu, se široko nasmehnil, nekaj rekel natakarju, a sam stopil k mizi našega junaka:

— Dovolite, gospod Magaraf, da vam priporočim purana z jabolki in čudovit francoski šampanjec.

— Hvala, — je rekel Tomazo Magaraf v zadregi, — hvala, no, nisem kdo ve kako lačen.

Gospod je očitno takoj razumel:

— Nikar se ne branite, gospod Magaraf! Zelo bi me užalilo. To vam ponujam iz vsega srca ... Kakšna čast: Tomazo Magaraf v moji restavraciji! Kakšna čast!

Tedaj je Magaraf rekel:

— Dobro, ako tako želite, — in v nekaj minutah je bila njegova mizica obložena s slastnimi jedmi in z različnimi steklenicami, a gospodar je prisedel, zabaval Tomaza s svojim govorom ter mu nalival vina, srečen in hvaležen.

Naposled se je Tomazo blaženost naslonil s hrbtom na naslonjalo stola in šele tedaj videl, da je restavracija nabito polna gostov, ki so vsi strmeli vanj brez vsakršnega prikrivanja. To ga ni nikakor spravilo v zadrego, celo všeč mu je bilo. Vedel je, da ga gledajo ne zato, ker je nakazen pritlikavec, ampak zato, ker je tak kakor drugi in poleg tega znamenit mož. In ker se je prvič v življenju napil dobrega vina, je bil prav dobre volje. Pomignil je gospodariju, in sta skupaj zapela: »Kako si velik, moj mali Tomi!« — gospodar s tenorčkom, a Tomazo s precej prijetnim baritonom. Potem je Tomazo pomignil natakarjem, ki so se tudi pridružili pesmici, Tomazo pa je stal in dirigiral tako, da so bili gostje prav zadovoljni in rekli, da niso še nikoli tako veselo prebili časa v restavraciji. Potem je gospodar dolgo in pristrano stiskal Magarafa roko in govoril, da mu je zelo hvaležen, naj prihaja k njemu v restavracijo zajtrkovat, obedovat in večerjati, in da to ne bo nič stalo gospoda Magarafa. Magaraf je kajpada razumel, da je bivši pritlikavec, ki je zrastle, izvrstna reklama, in se bo kar trlo gostov, hotečih videti, kako se Magaraf gosti, tisti Magaraf, ki so ga obsodili, ker je zrastle.

Ko je Tomazo uslišal prošnjo restavraterja, mu je ta vnovič začel stiskati roke in rekel, da ga bo sam vozil iz stanovanja v restavracijo in nazaj. Tomazo je rekel »dobro« in stopil na ulico. Pred okni restavracije je stala množica ljudi, zijočih v plakate, ki so bili napisani z roko in prilepljeni na šipe oken:

V tej restavraciji vsak dan zajtrkuje, obeduje in večerja znameniti Tomazo Magaraf!

Ljudje so navdušeno zijali v Magarafa, on pa jim je dobrodušno pomežiknil, kakor kdo, ki ga ima nekoliko polj kapo, in šel naprej po svoji poti, zijala pa so se usula za njim. Da bi se jih otresel, je stopil v prvo trgovino, ki mu je bila pri roki.

Tu so prodajali obleke, in gospodar se ni nič manj razveselil Magarafa kakor poprej restavrater.

— Ah, gospod Magaraf! Kolikšna sreča, gospod Magaraf! Takoj sem vas spoznal, gospod Magaraf! — je navdušeno jecjal in ni vedel, kam bi posadil dragega gosta. To je izredno lepo, da ste prišli! Hotel sem vam pokloniti majhen dar, toda nisem vas hotel vznemirjati, in glej, sami ste prišli!

Približno uro pozneje je Tomazo Magaraf stopil iz trgovine v novi, dragi obleki in odličnem površniku.

— Ostalo vam pošljemo jutri zjutraj, gospod Magaraf! Da ste mi zdravi, gospod Magaraf! Srečno, gospod Magaraf! — je kričal za njim gospodar trgovine.

»Ostalo« — sta bili še dve obleki, polsezonski in zimski plašč. Za vse te darove je Tomazo pustil v trgovini prejšnjo obleko, ki so jo takoj dali v izložbeno okno z naslednjim plakatom:

V naši trgovini je pustil znameniti Tomazo Magaraf to obleko, ki jo je prerastel v treh dnevih in pol, kolikor je trajal usodni proces! V naši trgovini se je oblekel ves na novo in izbrano!

Prodajalne perila, klobukov in obutve je Tomazo obiskal tako rekoč z vnaprej premišljenim načrtom, in povsod se mu je namera obnesla.

Naslednjega jutra je prišel restavrater ponj z vozom, in Magaraf je izvrstno zajtrkoval v restavraciji, ki je bila nabito polna gostov. Tam je tudi obedoval in večerjal, a v presledkih med temi prijetnimi opravili se je izprehajal po ulicah v spremstvu radovednežev, ali na počival v ogromni sobi elegantnega hotela, kamor se je preselil še tisti večer na povabilo ravnatelstva.

— Ni slabot! — si je dejal in zadovoljno mel roke. — Znosno življenje!

Tako je preživel približno tri tedne, ko mu je prišlo na misel, da bi šel na obalo v svojo zabavo. Denarja mu ni bilo treba. Samo paziti mora, da ne zajde pomotoma v kakšen drugovrsten hotel. Zelo neprijetno je, če te prosijo, da ostani, medtem ko te drugi vabijo v zares prvovrsten hotel.

Magaraf je spoznal, kako težavno je to, ko je po dolgem obotavljanju naposled povedal svojemu restavraterju, da odpotuje na obalo. Bil je to srce trgajoč prizor! Spričo nepričakovane vesti, ki ga je zadela, se je nesrečni debelih zamažal na svojih tankih nožicah kakor bilka pod sunkom vetra.

— Ali me nameravate uničiti, gospod? — je vzkliknil z glasom, ki je izražal prstno gorje. — Zdaj me hočete zapustiti, ko je moja restavracija na tem, da postane najbolj v modi v mestu! O, vi nimate srca! Recite, da ste se samo pošalili! Da ostanete! Moj Bog! Moj Bog! Še ob pamet bom!

Začel je drveti po svojem kabinetu in tako obupno vil roke, da se je Tomazo odločil: »Vrag vzemi notovanje, ostanem.«

Medtem pa, ko je razmišljal, kako bi mu to povedal, da bi poudaril svojo dobrotljivost, se je restavrater razjezil ter začel kričati nanj in cepetati z nogami:

— Dobro! ... Odpeljite se! ... Živina! Izrodek! Škoda, da te niso takrat vtaknili v ječo! Ven! — je zavreščal nenadoma in zgrabil osuplega Magarafa za zaslence suknjiča.

Magaraf je kajpak takoj šel ven, a restavrater, ki se je zgrozil spričo tega, kar je storil, je stekel za njim ter ga prosil, naj mu odpusti in se vrne. Obliubil je Magarafa plačo, kolikršno si naj sam določi, da bi le čebodval v njegovi restavraciji. Skušal je celo poljubiti roko Tomazu, zakaj v treh tednih je restavracija toliko prinesla temu debeluhi, ki je zdaj jokal kot otrok, kakor poprej v treh letih.

Toda Tomazo je bil zdaj neizprosno, zapodil je neutolažljivega restavraterja, in nekaj ur pozneje ga je ekspresni vlak jugozapadne železnice našlo vozil proti blagodejnim pokrajinam oceanske obale.

DVANAJSTO POGLAVJE,

ki pripoveduje, kako premišljeno je ravnal Padrele mlajši.

Zadnja postaja pred Bakkukom je bila Tuberoza. Vlak, ki je odpeljal iz mesta Velikih Zab, je prispel v Tuberozo zvečer ob šestih in trideset minut. Sonce je stalo še visoko na nebesnem oboku. Obsevalo je mesto, ki navzlic poetičnemu in blagodišečemu imenu še daleč ni bilo videti poetično. Bilo je tudi nasičeno z izpuhtevanji klavnice in treh izredno smrdečih tovarn usnja.

Tujec, ki pride v katero koli majhno mesto za belega dne, težko ostane neopažen. Če pa ima prišlec vrhu tega še posebne znake, ki bodejo v oči, tedaj ni sile, ki bi ga mogla zavarovati pred pohlepno radovednostjo izpremembe željnih stanovalcev. Za takim se usujejo tolpe otrok. A njih očetje, matere, dedi in babice, bratje in sestre se iztegujejo iz oken, izza vrat, ali pa pritečejo na ulico, da bi se do sita naužili redkega prizora.

Padrele mlajši, ki je preko trideset let nosil na ramenih bridko breme svoje nakaznosti, je pač vedel, da bi s svojim prihodom v Bakkuk za dne zbudil senzacijo. To je bilo poniževalno in neznosno, toda, kar je bilo glavno, utegnilo bi resno ogroziti izid tega, kar si je zamislil.

GOSPA Z NAGELJNI

ROMAN CRONINA

Katarina Lorimer, 35-letna lastnica prodajalne umetniških starin je kupila Holbeinovo miniaturo slike »Gospa z nageljni«. Namepravala jo je prodati, da opomore svojemu omanjanemu gnotnemu položaju. Katarina, ki se je s svojo sposobnostjo povzpela do lastnega podjetja, je z vso nežnostjo skrbela za svojo nečakinjo Nancy, zaročeno z Američanom Chrisom Maddenom. Spočetka ni imela Katarina do njega zaupanja, toda pozneje ji je čedalje bolj ugajal.

Katarina, Nancy in Madden so se vkrcali na ladjo za Ameriko. Spoznanje, da ljubi Maddena, je Katarini povzročilo veliko bolečino. Sklenila pa je, da raje umre, kot bi skalila srečo svoji nečakinji. Maddenovo vabilo za ples je sprejela šele na Nancino trdovratno prigovarjanje.

»Prestara sem za to.«

»Kakšna neumnost!« se je protivil z mirnim nasnehom. »Meni se nasprotno zdi, da si šele sedaj pričela živeti.«

»Oh! Morda mislim preveč na druge stvari: na izkrcanje, ki nas čaka jutri, na svoje posle, na vso bodočnost.«

Za hip sta molčala: glasba jih je s svojim ritmom zibala, medtem ko je Katarina čutila na sebi Maddenov pogled.

»In moji načrti te ne zanimajo več?«

»Da!« Skušala je, da bi njen glas ohranil naraven ton. »Ostaneš kaj časa v New Yorku?«

»Da. Namenil sem se ostati nekaj dni z Nancy in s teboj ter vaju povesti nekoliko po mestu. Upam tudi, da bosta šli z menoj v Vermont, da spoznata mojo mater in nekatere prijatelje iz Graysville.«

Katarina je napravila kretnjo, ki je pomenila obžalovanje in zamrmrala: »Bojim se, da ne bom mogla iti.«

»Toda jaz sem obiskal tvojo mater«, je zgovorno in prepričevalno odgovoril Chris.

Nastal je odmor. Katarina je razumela in končno razorožena dejala: »Dobro, storila bom vse mogoče, da pridem.«

»Kako si draga! Moraš spoznati vermontsko pokrajino, ki sem jo tako ljubil, ko sem kot študent zahajal tja na počitnice in mi je zato še danes tako priljubljena.«

Po kratkem presledku je Chris naglo pripomnil: »Kaj se je zgodilo, Katarina, med nama? Prej je bilo tako lepo, sedaj pa se je vse menjalo. Ti se me izogiblješ. Drugi se tega ne zavedajo, toda jaz se.

Vse, kar ti morem povedati, je to, Katarina, da si krasno bitje. Prijateljstvo s teboj ima zame neprecenljivo vrednost, ne samo zato, ker bom Nancin soprog, ampak tudi zaradi mene samega. Ali ne bi mogla zopet složno živeti?«

Kljub vsemu obvladovanju same sebe, je osuplo Katarino spreletela groza. In ona, ki se je izogibala Maddenu Nancy na ljubo! Sedaj je naenkrat uvidela, da je bil ta njen popolni preobrat očitna neumnost. Ni več vedela, na katerega svetnika naj se obrne. Loteval se je je obup. Uspelo ji je samo jecljati:

»Ti se popolnoma varaš. Saj sem ti rekla, da se te dni nisem dobro počutila. Toda vse to nima nobene zveze z najinim prijateljstvom.«

»Reči hočeš s tem, da nisi opazila nobene spremembe?«

Pritrdila je.

»A, tako je!« In po trenutku molka se je Madden nasmehnil kot da je v zadregi in dodal: »Če je tako, se res ne da pomagati.«

Glasba je umolknila in vrnila sta se k svoji mizi. Nekdo je bil napolnil Katarinin kozarec in ona ga je v eni sapi izpraznila: peneči se šampanjec jo je nekoliko poživil. Ko je pogledala okoli sebe, je Madden zopet plesal z Nancy in parniški zdravnik se je približal, da povabi njo. Nato je plesala še z gospodom Pymom, ki jo je na vsakem plesu enkrat povabil, nato zopet s kapitanom.

Naposled je izkoristila priliko, ko so se nekatere osebe začele poslavljati. Opravičila se je, se tudi ona poslovila in se umaknila v svojo kabino. Ni mogla čitati in tudi ni pričakovala, da bo spala. Ulegla se je in se začela boriti z lastnimi mislimi, ki so jo napadale.

Obročala se je z ene strani na drugo in šele proti jutru se je potopila v globok sen. Ko jo je sobarica zbudila, je bil parnik že pred pristaniščem in pred njo se je počasi razvijala newyorška panorama. Ta prizor in misel, da se je le končalo to potovanje in da bo skoraj stopila na kopno ter tako uspela ubežati morečim mislim, vse to je vrnilo Katarini njeno nepriljenost.

Ko se je naglo oblekla, se je odpravila na zgornji krov, trdno odločena, da ne bo dopustila, da pride njena skrivnost na dan. Nikakor ne sme popustiti in svojemu sklepu mora ostati zvesta do zadnjega.

Na zgornjem krovu se je sestala s Nancy in Maddenom, ki sta opazovala trdo izklesan profil mesta, ki se je očrtavalo visoko na nebu kot moderna akropola. Ker je zopet zadobila zaupanje v samo sebe, se je lahko popolnoma mirno obnašala. Po neodločnem pozdravu, ki je lahko veljal toliko dekletu kot Maddenu, je vprašala:

»Ni čudovito? Srečna sem, da ima Nancy priliko videti New-York v tako ugodni luči.«

»Da,« je dejala Nancy, »veličastno mesto!« Njen obraz je izražal nenavadno zanimanje. »Videti prve Ameriko je velik dogodek.«

»Reklo bi se, da si Kristof Kolumb,« je veselo vzkliknila Katarina.

»Prav zares,« je odvrnila Nancy, samo da bi morala tokrat Amerika mene odkriti.«

Približal se je gospod Pym in uslužneje kot kadarkoli se je obrnil proti Katarini in zasepetal:

»Reporterji so na krovu, gospodična Lorimer; vam bi ne bilo drago, da jim posvetite nekaj minut, kot je navada?«

Katarina je dobro razumela njegov prijazen namen. Hotel ji je dati možnost, da se v trgovske namene razglasi njen prihod z miniaturo.

Nihče ni tako dobro spoznal važnosti reklame kot molččji gospod Pym. Katarina se je obrnila in zagledala skupino reporterjev, ki so se počasi bližali. Z navzor zavihanimi ovrtniki na plaščih in s potlačeni krajci klobukov so se vsi zdeli podjetni mladenci z nepriljenim vedenjem.

»Morning, gospodična Lorimer,« je dejal tisti, ki je bil na čelu skupine in se dotaknil krajca klobuka. Katarina je spoznala Kellyja, predstavnika enega izmed najvažnejših večernih listov.

»Srečen sem, da vas zopet vidim. Kako z vami? Ali je ljubka tista mala slika, ki ste jo prinesli s seboj čez ocean?«

Katarina je pritrdila in že je namenila opisati miniaturo v najzapeljivejših barvah, ko je njen pogled padel na Nancy, ki je molče sledila temu prizoru. Tedaj si ji je v hipu porodila misel, da bi prezrla lastne skrbi in namene in brez domisleka je izjavila: »Pripeljala sem s seboj nekaj, kar je še mnogo bolj zanimivo. Miniaturo ni važna, ali vsaj lahko počaka. Predstavljam vam pa svojo nečakinjo Nancy Shervood: ona bo sodelovala v prihodnji Bertramovi turneji. Če se hočete okoristiti in jo slikati, imate sedaj lepo priložnost. Zagotavljam vas namreč, da bo dekle dalo mnogo o sebi govoriti.«

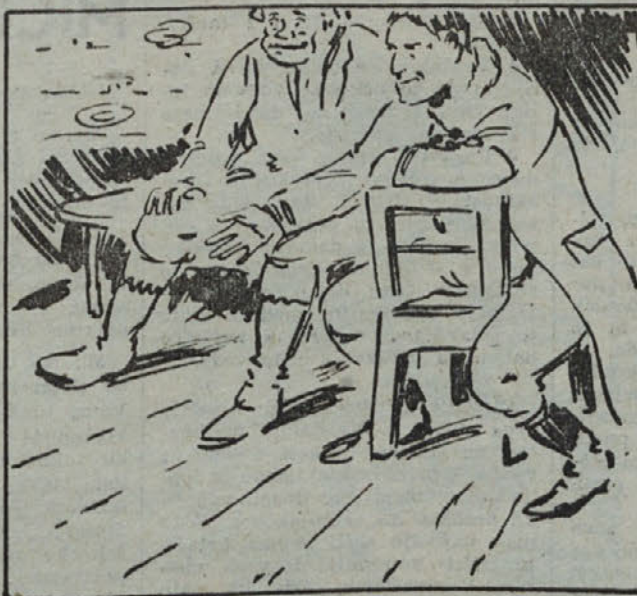
V trenutku se je devet parov oči obrnilo od Katarine in se zagledalo v Nancy in devet klobukov je naredilo majhen skok v zrak.

Sledil je kratek molk.

»Dobro ste povedali, gospodična Lorimer,« je prepričevalno razsodil Kelly. »Zdi se mi, da imate prav. Kaj mislite fantje?«

JACK LONDON: KRIŠTOF DIMAČ

PRIREDIR IN NARISAL: MILKO BAMBIČ

»Dobro,« je tedaj pristal Dimač. »Pa ustanovimo »Stavbiščno družbo mesta Trarara«. Toda jaz in Čok zahtevava zase večinski paket akcij bodočega mesta.«

Kmalu so se sporazumeli, da naj vsak prisotni dobi po eno akcijo in zanjo takoj plača 10 dolarjev, lastnikoma zemljišča. Ta dva pa si lastita pravico, da imata 1/6 več akcij kot ostali. Da se ne bi natepli še novi Dawsončani, so brez odlašanja začeli popisovati prisotne. Zlasti prah so tehtali vse tja do večera ob velikem ognju. Polagoma se je 4874 delničarjev razšlo v upanju, da so postali solastniki nečarjavbišča, ampak bogatega rudnika. Le Wild in Salty se nista dala odpraviti.

Naposled sta se vrnila še v koč, kjer sta koj opazila skrbno zakrit vitel.

»Če prodate 1000 akcij,« je začel Salty, »bosta imela še vedno prvo besedo v družbi s pol šestinsko večino.«

»Kaj pa vama bo toliko stavbišč,« se je branil Dimač.

»Veš, saj Salty bi kupil samo 100,« se je vmešal Wild, »ostalnih 900 pa jaz.«

»Wild, če ne bi bila tako dobra znanca, bi ti ne prodal niti ene. A ker si ti, ti jih odstopim 500, a še te po 50 dolarjev komad. Če nisi zadovoljen, lahko noč!«

Naslednje jutro se je Dawson začel smejati, kaj ti na občinski deski je bil pribit naslednji razglas:

»Stavbiščna družba Trarara podaja svoj prvi in poslednji obračun. Delničarjem, ki nočejo darovati 10 dolarjev naši bolnici, se ti vrnejo.

Prejemki in izdatki	
Za 4874 delnic po 10 dol. prejeli	48.740
Sandersenu za stavbišče plačali	10.000
Za smodnik, vitel svedre, vknjižbo itd.	1.000
Dawsonski bolnici preostanek	37.740
skupaj	48.740
Mr. Salty plačal za 100 delnic	5.000
Mr. Wild plačal za 400 delnic	20.000
skupaj	25.000
Mr. Saltiju za provizijo in agitacijo	5.000
Dawsonski bolnici poklonili	3.000
Dimaču in Čoku za izgubo pri jajčni kupčiji in duševne bolečine	17.000
skupaj	25.000

Ostalih 7.826 delnic je gratis na razpolago vsakomur, ki hrepeni po miru mesta Trarara. Kristof Dimač, predsednik Jack Čok, tajnik

O anemiji ali slabokrvnosti

Beseda slabokrvnost ali anemija je na splošno zelo dobro znana tudi najširšim slojem ljudi. Saj je resnično tudi zelo razširjena in redno se zgo, di, da se pri pregledu na pr. šolskih otrok ali pri pregledu otrok za po- čitniške kolonije, visoki odstotek diagnoz glasi: slabokrvnost. Ker si pa ljudje pod imenom slabokrvnost predstavljajo le splošno slabotnost in ker imajo o slabokrvnosti ali anemiji najrazličnejše predstave, bo koristno, če se danes nekoliko izčrpnjeje pome- nimo o tej posebnosti med mladino raz- širjeni bolezn.

Anemija ali slabokrvnost je prava krvna bolezen. Spada torej v skup- no številnih obolenj krvi. Da nam bo pa slika obolenja jasna, je potrebno, da smo poučeni vsaj o najosnovnej- šem znanju o sestavi krvi.

Kri, ki kroži v človeškem telesu, in ki jo ima vsak odrasel človek pri- bližno 4-5 litrov; torej 1/8 do 1/10 telesne teže, o kateri pravijo po pra- vici, da je najdragocenejša tekočina na svetu, kroži v žilah po celem te- lesu in vdrže tako v tesni zvezi med seboj vse organe človeškega te- lesa. Sestoji se iz oblikovanih teles in krvne sirotke. Oblikovana krvna telesa so rdeča krvna telesa, ki jih v zdravstvu nazivamo, eritrociti, bela krvna telesa ali leukociti in krvne ploščice. Tekočini, v kateri pla- vajo omenjena krvna telesa, pa pra- vimo krvna sirotka ali krvna plazma.

Krvna telesa se ves čas življenja prenavljajo, to se pravi nastajajo in propadajo. Nastajajo pri zdravem odraslem človeku v kostnem mozgu, bela krvna telesa v žlezem tkivu in tudi v vranici. Krvnih teles je v krvi ogromna množina; tako je rdečih krvnih teles ali eritrocitov v enem samem kubičnem milimetru torej 4 do 5 milijonov, belih krvnih teles pa veliko manj, in sicer od 600-800.000, krvnih ploščic pa komaj 250.000. Če seštejemo vsa krvna te- lesa in če vemo na osnovi štetja pod drobnogledom, da so vsi ti mi- lijoni v tako majhnem prostoru, po- tem si tako ustvarimo sliko, kako so majhna.

Vsaka vrsta krvnih teles ima svo- jo od narave določeno nalogo. Tako prenašajo rdeča krvna telesa v plju- čih nabrani kisik po hemoglobinu po vsem telesu. Torej jim je pover- jena važna naloga, če upoštevamo, da je zdravstvena veda ugotovila, da je vprav od kisika odvisna delovna sposobnost slehernega organa in to- rej celoga telesa. Imajo pa rdeča krvna telesa kratko življenjsko dobo in njih pokopališča so vranica, kjer se zbira tudi železo, ki ga vsebuje hemoglobin, ena glavnih sestavin rdečih krvnih teles in katero služi telesu za stalno obnavljanje krvi.

Naloga belih krvnih teles je po ugotovitvah ruskega učenjaka Me- čnikova boj proti telesu škodljivim bakterijam, ki jih bela krvna telesa pogoltnejo in prebavijo. Krvne plo- ščice pa imajo važno nalogo v zvezi z zasirjenjem krvi pri krvavitvah.

V zdravem stanju sta razmerje krvnih teles in kemična sestava krvi tako stanovita, da že najmanj- še spremembe pomenijo, da gre za bolezen krvi same ali pa da se v te- lesu vršijo bolezenske spremembe, ki jih v mnogih primerih spoznamo ravno po krvni sliki.

Anemija ali slabokrvnost je bole- zen, za katero je značilna sprememba sicer stanovitve krvne slike ter krv- ne kemične sestave in ki se odraža v mnogih drugih telesnih ocvarah, ki jih bomo pozneje še podrobneje opisali.

Pod anemijo ali slabokrvnostjo ra- zumemo predvsem zmanjšanje he- moglobina, nosilca železa in kisika v krvi, ki je sicer vezan na rdeča krv- na telesa obenem pa zmanjšanje števila rdečih krvnih teles.

Kako pa pride do teh bolezensk- i sprememb krvi? Lahko a več na- činov. Bodisi zaradi uničenja večje količine krvi na pr. pri krvavitvah ali zaradi povečanega razpada rdečih krvnih teles, bodisi zaradi zmanj- šane produkcije krvi kot posledice okvar v kostnem mozgu, kjer se obli- kujejo rdeča krvna telesa. Okvare krvnega mozga pa lahko povzročijo večje rane ali gniljta kosti in še dru- gi vzroki.

Glede na vzroke govorimo o pri- marnih ali prvotnih anemijah, o se- kundarnih anemijah ali slabokrv- nosti, ki je posledica obolenj na pr. po krvavitvah in končno o takih ane- mijah, ki jih povzročajo določene strupene snovi.

Če opustimo razmišljanje bolj red- kih pojavov, kakor so slabokrvnost, ki je nastala zaradi izgube večje ko- ličine krvi ali anemije, ki predstav-

ljajo težke krvne bolezni, se bomo zadržali nekoliko podrobneje pri otroških anemijah, ki so pogoste in katerih spoznanje ima praktično vrednost.

Vzrok slabokrvnostim, ki se kot re- čeno pogosto pojavljajo deloma pri malih otrocih, deloma pri otrocih predšolske ali pubertetne dobe je iskati v prvotnem nedostatku krvne proizvodnje, ki je posledica okvare krvnih proizvajalnih organov. Od teh so glavne slabokrvnosti zaradi pomanj- kanja hrane in takolimenovana pro- letarska ali šolska anemija, ki na- stopa zaradi pomanjkanja zdravega zraka. Prva se javlja ne toliko za- radi pomanjkanja hrane kolikor za- radi enostranske hrane, pri dojenč- kih ali malih otrocih, ke ne uživajo dovoljne količine železa; pozdraviti se da kmalu z raznoliko, predvsem zelenjadno prehrano.

Slabokrvnosti zaradi pomanjkanja zdravega zraka pa zapadejo otroci v preoblikovanih mestnih četrtih, v vlaž- nih, slabo zračenih stanovanjih brez svetlobe in sonca in ki nimajo prilike, da se na zdravem zraku razgib- ljejo. Takim gre vsa naša pozornost in, iz vsakoletne prakse vidimo, da zadošča nekaj tednov bivanja na de- želi, da tak otroci temeljito pri- dobijo na težji in na zdravi barvi in sploh da izginejo vsi znaki, značilni

za slabokrvnost: glavobol, nespečnost, slab tek, pojačano srčno utripanje, splošna slabost in pomanjkanje volje do dela. Zato zbolj dosti slabokrvnih otrok na rahitisu in tuberkulozi.

Nač omenim še slabokrvnost, tako imenovano klorotično anemijo, ki ji dostikrat zapadejo otroci v 13-16 le- tu starosti; je v zvezi s puberteto in pri njej trpijo dečki in deklice na glavobolu, omedlevicah, splošni utrujenosti, šumenju v ušesih, poja- čanem srčnem utripanju, prebavnih motnjah, slabem teku in podobno. Vse oblike slabokrvnosti so hvalež- no polje dela za starše, socialno skrb- stvene organizacije in zdravnika, v kolikor se lahko dosežejo krasni zdravilni rezultati. Otroke pri katerih je vzrok slabokrvnosti enostranska hrana, predvsem mleko, moramo hraniti z zelenjadno hrano, bogato na železu, kakor n. pr. špinača in korenje.

Pri obsevanju šolskih otrok, ki so slabokrvni, bo naša skrb, da jim omo- gočimo veliko gibanje na prostem veliko zraka, sonca in da jih v polet- nih mesecih pošljemo v višinske kli- matično suhe kraje. Igre na prostem, spanje v zračnih sobah z odprtimi okni, kopanje, sprehodi v gozdu in poleg tega zdrava, priprosta hrana so najboljša zdravila za slabokrvne do mestne tesnobe uklenjene otroke.

Dr. Robert Hlavaty

Praktični nasveti

Umivanje kozarcev — Kozarci za vino in vodo postanejo čisti, če jih splakujemo z vodo, kateri smo dodali nekoliko kisa.

Kako preprečimo razpokanje kozarcev? Novi kozarci zelo radi razpokajo, če vlijemo vanje kaj vročega ali če jih umivamo z vro- čo vodo. Pred tem jih obvaruje- mo, če jih pred uporabo postavi- mo v večji lonec, katerega nato napolnimo z vodo, pristavimo k ognju in vodo segrevamo, dokler ne zavre. Kozarci naj ostanejo v tej vodi, dokler se ne shladijo, nato jih vzamemo iz nje in osu- šimo. Odslej jih lahko izpostavi- mo kateri koli vročini.

Da nam kozarci za vlaganje sadja ali mezge ne razpokajo, jih položimo na mokro cunjino in jih na to še zavijemo vanjo.

Pri nalivanju vroče tekočine v kozarce jih postavimo na lesen podstavek.

Preden vlijemo v kozarce vro- čo tekočino, vtaknemo vanje žli- co, ki pritegne vročino nase in prepreči popokanje.

Zatesnenje gumijastih obrocev na kozarcih za vlaganje.

Gumijaste obrobe namažemo z beljakom, s čimer dosežemo, da tesno zapro pokrov.

Čiščenje steklenic za vodo. 1. Steklenice za vodo čistimo z mr- zlo vodo in drobno natrganim ča- sopisnim papirjem, katerega pu- stimo nekoliko ur v steklenici. Nato izpraznimo steklenico in jo dobro splaknemo s čisto vodo.

2. V steklenico damo nekoliko olupljenih, surovih krompirjevih rezin, nekoliko žganja ali sodavi- ce, pretresemo večkrat in pusti- mo nato več ur stati. Potem ste- klenice dobro splaknemo in posu- šimo.

3. Narezan surov krompir zme- šamo s kisom in soljo in damo vse skupaj za več ur v steklenico; večkrat pretresemo in nazadnje splaknemo s čisto vodo.

4. V steklenico nalijemo močno razredčeno solno kislino, dobro pretresemo in pustimo četr- ure stati. Nato steklenico dobro spla- knemo s čisto vodo. Pri tem postop- ku moramo zelo paziti, ker je solna kislina jedka tekočina.

5. Uspeh dosežemo tudi dosti- krat, če umivamo steklenice z zdrobljenimi jajčnimi lupinami ali v mleku namočenim časopisnim papirjem.

Snaženje mastnih steklenic. Mast- ne steklenice očistimo z milnico in peskom tako, da to v njih mo- čno in dalj časa pretresamo. Nato jih splaknemo z vročo vodo.

Kako odstranimo neprijeten duh iz steklenic? Zmešamo enaka de-

la kavine usedline in vode, nali- jemo v steklenico in postavimo vse skupaj za več ur na tople kraj. Nato steklenice temeljito splaknemo.

Tudi mlečna voda s primešano gorčično moko je dobro sredstvo za tako čiščenje.

Kako potegnemo zamaške, ki so nam padli v steklenico, iz nje? Vrvico, katera oba konca držimo v roki, vtaknemo v steklenico. Za- mašek ujamemo v zanko in ga potegnemo iz steklenice. Paziti moramo, da bo vrvica dovolj močna.

Čiščenje steklenic od olja. 1. Steklenice od olja najbolje očis- timo s sodavico, kateri smo pri- mešali mnogo otrobov ali žagovi- ne.

2. Steklenice napolnimo s toplo vodo, kateri smo primešali zdrob- ljeno seno, večkrat pretresemo in pustimo nekoliko časa stati; nato splakujemo steklenice s toplo vo- do.

3. Steklenice čistimo z močno milnico.

4. V steklenice damo travo, nali- jemo na to nekoliko vode in to- liko časa pretresamo, da izginejo vsi madeži maščobe.

5. Če vsi ti načini niso uspešni, moramo seči po solni kislini (pre- vidnost — strup!). Razredimo ča- sopisni papir, ga pokapamo s sol- no kislino in ga damo z nekoliko vode v steklenico. Sedaj stresamo steklenico tako dolgo, dokler ne izginejo vsi mastni madeži. Nato jo splakujemo najprej s sodavico potem pa večkrat s čisto vodo.

Čiščenje predmetov iz kristal- nega stekla. 1. Kristalnih predme- tov ne smemo nikoli umivati z vročo, temveč vselej samo s top- lo vodo, kateri smo dodali nekol- iko boraksa ali salmijakovea. V to nam najbolj služi mehka krtačka, ki izišti umazanijo iz vseh vdol- bin. Priporočamo, da jih nato splakujete z vodo, kateri ste do- dali nekoliko kapljic pralnega modrila. Predmet ne sme nikdar stati moker, temveč ga moramo takoj obrisati z gladko tkanino.

Čiščenje porcelanovine. Porcela- novino umivamo vedno v vroči milnici, splakujemo nato v vroči vodi in obrišimo. Če je posoda mastna, moramo dodati voli ne- koliko sode. Če pa je posoda pre- slikana ali ima zlat rob, potem ne smemo v nobenem slučaju do- dati sode, ker ta škoduje barvi. Dragoceno posodo smemo umiva- ti le previdno s toplo vodo.

Ohranitev posode iz porcelana. Pri dragoceni posodi iz porcelana moramo položiti med dva krožni- ka vedno papirnate servete ali kos belega papirja.

IZ BARVANE SLAME (RAFIJE) SPLETEMO LAHKO MARSIKAJ LE- PEGA IN KORISTNEGA ZA DOM. TAKO VIDIMO N. PR. NA SLIKI CVETLIČNI LONČEK, KI SMO MU NAREDILI PESTROBARVEN OVOJ. ZA PRIJETNO DARILLO ALI TUDI ZA LASTNO UPORABO SPLETEMO PISANE PODSTAVKE RAZNIH VE-LIKOSTI. V ŽIVAHNO VEZENI PLETENI KOŠARICI SPRAVLJAMO SVOJE PL- TENJE, NI SAMO PRAKTIČNA, PAČ PA TUDI DEKORATIVNA.

MIČE jen VANE

(Nadaljevanje s 5. strani)

M.: Se ne spouneš kaj suo use, samo na račun Ruso pisale, mala- le pa zideh jen trouble, še u caj- te uojske?

V.: Ja, ja! De je čuavek mislo, de niso nanka pa buazje padu- be ustvarjene... puale smuo le vidle, de suo duabre, snažne jen prjazne ledije...

M.: No viš! Denes suo lih tist- ke pesarejua jen lajejua... Ale, Vane, tu te riječen, de suo tude komuniste ledije jen tude bul- se ku midrže, Vane, zakaj nejdeš tude take, de sijen je vredno uodkret jen še plačet ze jeh pa- šlšet... Zatu drše, Vane, na- šeh, ke suo muože pravane jen pašijene...

V.: Se zna de...! Ma, glih ke suo taku šrajale, Miče, kaku je tiješko našne ljudstve uguadet jen kaku usake ulejče na suo- krej... Viš, de za dveh nismuo glih pavedale... pr terko ke smuo jeh drijegenle...

M.: Eej, sej bijeh še, Vane — anga pa anen... Samo ne ma- ren ledi jemenavet... Zatu viš sen rajše lijet sijenjo tri števil- ke: 82953, 75745 jen 81712... tu- de tije be te znale kej pavedet...

V.: Kej sijen sanjo, Miče? Bš jegro?

M.: Ne! Tu suo, Vane, viš — tri jemijena... Suo tri trplenja... Suo trejen. — Krašouken u živo mesu užgane, tri številke...

V.: Ja, de be ble samo njen trejen, Miče! Ma Buh ve krko

jeh je še taku senjaneh jen ke sruate jeh ne buo nekuole več na- zaj...!

M.: Na stu jen stu taužente neš je Vane pej takeh, ke smuo pr- le nazaj jen ke ne bomua nihdr- več zable, kaj suo znae dele- le... Nej le piše »DEMOKRA- CIJA« kr čije...

V.: Nej še taku lažejua, Miče, ale mene le ne bojua sproule u njihou kuaš! Ben rijeko prou ku ta stare Karole: Znamua tude mi neke bret...!

M.: Samo sluožne, Vane muo- remua bet viš, usej taku ku smuo se pokazale u nedelua guar u Padričeh... Ten se ja čeu, muo- že uod režiona jen se tude lahko vido, de nismuo same...!

V.: A ne! Zakaj nes je blo, Miče, ku listja jen trave... Šrajale suo pej res muško, teve naše, taku de te je mogla prijet koraza tu- de pres pejače... Nej jeh une spravejua trko ukijep, če suo u stane!?

M.: Se, še, se bouma zbrale, Va- ne: na Tabre, u Skrbine jen še u Drage pr Uorleke du nedele, če bouma žive jen zdrave!

V.: Use buo, Miče, samo če bo- muo use, ku praveš ti — dekordo! Use ku aden, be mogle, Miče, bet ku u cajte borbe jen touč pur- njih ku svieta strela de be se ja zvele ankret, de je zestuonj se truošet de nes bojua še vrtele taku ku be uane tele...

M.: Taku je! Jen: Smrt fašiz- me...! Nej buo pej čeren al beu, Vane...! Zdrave!

V.: Zdrave, Miče! Zdrave! Na! Uod tega Boumana te nouga me ni neč pavedo... Ne smem zabet drugua rajjua...

Okolica, 12 guošta 1947.

Isti ku lane

»Prav ináš, Makan. Z ljudstvom se bom boril za ljudstvo.« Brez najmanjšega suma je zapustil šah s svojimi najzvestejšimi dvor. Sobeida je bežala z dvorjankami.

»Vojska je naša, dvor je v naših rokah. Proslavimo zmago!« je vzkliknil novi šah. Dostojanstveniki so sedli okoli nizkih in dolgih miz in pričela se je gostija.

Ko je bilo slavljenje v dvoru na višku, je pretreslo vzklikanje ozračje. »V boj za naše pravice!« Ljudstvo, ki mu je stal na čelu šah, je vdrlo na dvor med zarotnike.

Komaj je šah s spremstvom utonil v temni noči, že so zarotniki vdrli v grad. Bili so razočarani, ker niso našli šaha in princese. Veliki vezir se je usedel na prestol.

Medtem pa se je šah pripravil na odpor. Kamorkoli so prišli njegovi sli, povsod se je ljudstvo odzvalo šahovemu pozivu. In tako je kmalu zbral močno vojsko.

Vnela se je huda in vroča borba, v kateri je preprosto ljudstvo pokazalo, kako zvesto zna biti zvestemu vladarju in se boriti proti sovražnikom ljudstva.

Trst 14. avgusta 1947

Priloga Ljud. tednika

26

Povest partizanske zvestobe

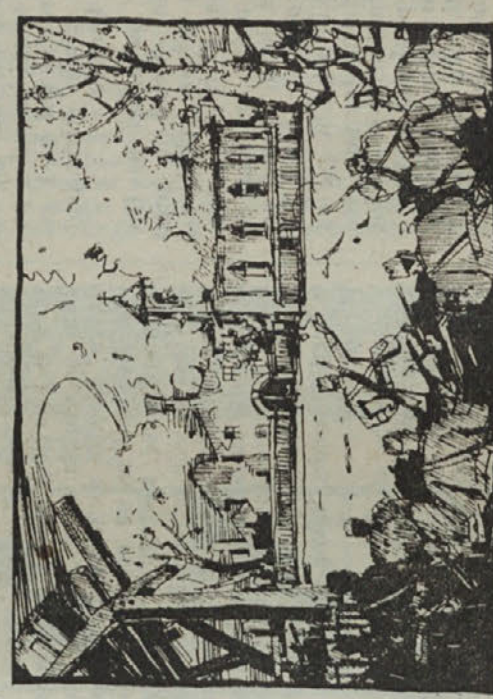
Po povesti Seliskarje
Ilustrira Albert Sirk

Partizanske edinice so se po hudih ofenzivah spet združevale in tvorile prve slovenske brigade. Manjkalo jim je pa orožja, municije in obleke, zato so šli v napad.

Hodili so vso noč in ves dan. Drugi večer so obkolili sovražnikov bunker, kjer je poveljeval Ožboltov, ki je zakrivil smrt Pavlovega očeta in mnogo drugih.

Vnela se je grozna bitka. Beli so streljali iz cerkve, a fašisti iz farovža. Partizanske mine so zažgale župnišče. Iz cerkve pa je še vedno kosila sovražna strojnica.

Tedaj pa si je Pavlek napolnil krušniak z bombami in zlezel po žici streljavnice v cerkveni stolp. Za njim sta splezala še Črt in Sonja. Prišli so belim za hrbet.

Zakaj imajo zajci kratek rep

(Sloga M. VALJAVEC)

Volk, lisica in zajec so se pogodili s knutom, da mu za lonce med du izkopljejo jamo. Dobili so med in šli na delo. Volk je rekel, da prvi ne bodo jedli, dokler ne izkopljejo.

Lisici se je dolgo zdelo in slaba je postala, da je mislila, kako bi jo mogla priti do meda. Kar se odlašalo: »Čeki, čeki!«

Volk ji pravi, naj gre. Pa odide da se elasiže.

Odgovori mu, da jo kličejo za botro.

Volk ji pravi, naj le gre.

Ko pride do lonca tako, da je onadva nista videla, poje četrtino. Nato se vrne k tovarišema in ta jo vprašata, kako se botrijačk imenuje.

Odgovori jim, da se zove Počitek.

Kopileto dalje, dokler se lisica nazadnje zopet ne utruji in postane glasna in se oglasi: »Čeki, čeki!«

Volk jo zopet povpraša, zakaj se glasi, a ona odgovori, da jo zopet kličejo v botrino.

Volk ji pravi, naj gre. Pa odide nazaj k loncu, poje sredino in se vrne. Volk jo vpraša, kako se botrijačk imenuje. Odgovori mu, da se zove Srednjaček.

Tako kopileto dalje, dokler ni v tretje odšla med test, a ko se je vrnila, je rekla, da se botrijačk zove Dokoneček.

Zajec in volk sta že bila lačna in trudna, ipak nista dela pustila, dokler niso izkopali. Takrat gredo med test, a lonce je prazen.

Volk pravi: »Lisica, ti si med pojedla.«

Ta odvrne, da ga ni, na pravi zajcu: »Ti si ga pojedel.«

Ta pravi, da nikamor niti ni šel, kajor je volk sam videl.

Zopet pravi: »Lisica, ti si pojedla.«

»Nisem, nisem pojedla! Pa veš kaj? Pojdim spat! Iz kogaar se bo med cedil, tisti ga je pojedel.«

Tedaj pravi volk: »Veš kaj, zajec? Pojdi na deteljo in se najej, vem, da si lačen; a ti lisica pojdi, in ako moreš, ukradi v vasi, da kaj pojše, sam pa nekako pretrpim.«

A lisica je rekla, da tudi ona potrpi in da mora zajec priti pred sončnim vzhodom k njima na brdo, kjer bosta ležala obrnena od sonca.

Zajec je prišel še pred polnočjo in tako so bili do sončnega vzhoda. Tedaj se je začel iz lisice med cediti. Boječ se, da volk ne zavazi tega, se počasi spravi odzadaj k zajcu, da je tam med pustila. Splači se nazaj na svoje mesto in zbur di volka: »Vstani, zajcu se med cedi.«

Zajec je slišal, kaj je rekla lisica volku, pa vstane in beži, a volk, misleč zares, da je zajec pojedel med, beži za njim, da ga ulovi. A zajec je bežal, dokler ga na nekem platu ne ulovi volk za rep in mu ga odtrga.

In zato zajec še dandanes nima celega repa in se od takrat imenuje kurtac. Lisica pa je vedno sleparila in bo, dokler bo na svetu.

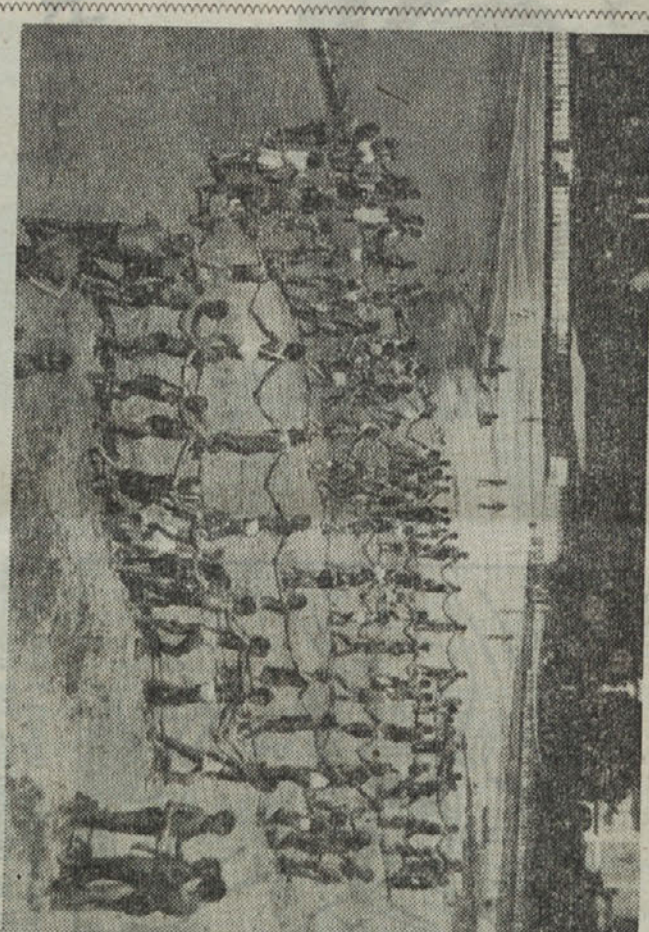
HUDI KLJUKEC

Pravijo, da je bil Kljukec rojen v Hruševju, kake dve uri od Postojne, drugi pa trdijo, da je bil iz neke vasi nad Kranjem. Bil je sinjo zvit tat, ki je kradel graščakom in dal ubožcem, zato pripovedujejo se dandanes, da je bogatine seževal in ubožce obupal. Imel je takega konja, da je narelel z njim v enem dnevu od Benetk do Dunaja. Položil je klobuk na morje, zasedel konjica, stobil z njim vred v klobuk in plaval po vodi do Trsta. V Trstu je stobil na suho, pogrnal konjica in zdrčal kot blisk napred. Preden je minilo štirindvajset ur, je bil na Dunaju.

Prav tedaj je pa prišel na Dunaj silen Turčin. Stobil je pred svetlega cesarja in mu rekel, naj pošlje po junaka, ki bi se z njim potkusil. Cesar pošlje brž iskati na vse kraje junaka, ki bi si upal igrati se s Turčinom.

To zve tudi Kljukec in gre naravnost pred cesarja ter mu reče, da je pripravljen boriti se s Turčinom. Cesar ga pogleda, in ker je bil Kljukec zelo majhne postave, mu reče: »Kaj, ti, tako majhno človeče, si upaš potkusiti se s Turčinom, takim silnim hrustom?«

Kljukec odgovori: »Gospod, res me ni veliko v hlačah, ali Turka

SLIKA PREDSTAVLJA VAŠE ZADOLŽNOSTI IN VESELE TOVARISJE V POČITNIŠKI KOLONIJI V PORTOROŽU. PIONIRJI UŽIVAJO VESELE POČITNICE OB MORJU, KJER SE VSAK DAN LAHKO SONČILO IN KOPLJEJO. SEVEDA JIM PRI TEM NE MANJKA ZABAVE IN NAŠA SLIKA VAM PRIKAZUJE VESELO RANJANJE OB MORSKI OBALI.

se ne ustrašim, pa naj bo, kakršen boče.«

Pokličejo Turčina in oba odditela na odkazano borišče zunaj mesta. Jahala sta na konjih in videti ju je bilo kakor konja in muho. Napieta si in skočita si nasproti. Dva-krat se zgrabitava brez uspeha, v tretje pa odleti Turčinu glava in se zvrne s konja. Kljukec natakne glavo na meč in odjaha v mesto naravnost na cesarsko dvorišče. Neizmerna množica ga sprejmi z velikim navdušenjem do dvora. Tam ga vpraša cesar, kaj ni mu da za plačilo, a Kljukec odkloni vse. Ker mu je pa cesar obljubil, da mu na vse, kar koli si izvoli, reče Kljukec: »Če je pa taka, gospod, ti gospodo, kadar in kakor bom hotel.« Cesar mu dovoli, kakor je obljubil, in Kljukec je šel domov ter peharil gospodo, kakor in kadat se mu je zdelo.

Znal se je storiti nevidnega, in ker mu sok ter druga kmečka jedila niso nič kaj dišala, se je večkrat povabil kar sam h gospodi na kosilo. Tu je sedel z gospodo vred pri mizi in jedel, ne da bi ga kdo videl, pač pa so ga čutili, ker so se zlasti one sklode, v katerih je bilo

kaj boljšega, posebno hitro praznile.

Druge sreča Kljukec staro ženo in jo pobara: »Mati, kam pa?« Ko mu pove, kam je namenjena, vpraša dalje: »Ali poznate Kljukeca?« Ženica odvrne: »Kako naj ga poznam, ko ga na nistem še nikoli videl.« Nato zopet on: »Kaj pa vendarle mislite o njem?« Kaj menite, kakšen človek je Kljukec?« Ženica reče: »Tega ne vem, vendar mislim, da je dober človek.« Nato ji da Kljukec mošnjo cekinov, ji pove, kdo je, in izide.

Vse drugače je pa naletela neka druga ženska, ki mu je pripovedovala na taka in enaka vprašanja najrazličnejše hudobije o njem. Njo je za kazen podkopal.

Neki kmet je dolgoval svojemu graščaku precejšno vsoto denarja. Sicer mu jo je že plačal, a graščak ni hotel o tem nič vedeti, temveč pokliče kmeta predse in ga terja vnovič. Kmet trdi, da je plačal, a graščak, da ne. Kmet se roti in zaklinja, a vse zaman, nič mu ne pomaga in graščak mu grozi, da ga bo tožil. Kmet je vedel, da bo do graščaku bolj verjeti in da bo pravdo izubli, zato žalosten zapusti grad. Na poti ga sreča Kljukec in ga vpraša: »Priatelj, zakaj si tako žalosten?« Kmet odvrne:

»Eh, kaj bi ne bil! Graščaku sem bil toliko in toliko dolžan, in pošte- no sem mu vrnil, danes me pa pokliče predse in zahteva, naj mu plačam še enkrat. Zatrjeval sem, da sem že plačal, a vse zaman — plačati mu moram še enkrat, sicer me da zapreti.« Kljukec mu pa reče: »Ne bodi žalosten! Na, vzemi, pa poidi v grad in plačaj!« Ter mu na šteje denar. Kljukec se pa stori nevidnega in ga spremlja. Kmet odšteje denar in graščak odpre miznico, da bi stresel vanjo novce, a ne vidi kljukec podstavi svoj tuji nevidni klobuk in ujame denar. Nato odide in zunaj grada vrne kmetu denar, mu pove, kdo je, ter izide.

Nekoč pride v mlino. Tu vidi mlinarja vsega žalostnega pa ga pobara kakor navadno: »Priatelj, zakaj si tako žalosten?« Mlinar odvrne: »Kaj bi ne bil žalosten, ko mi pa graščak grozi, kar sem dolžan.« Kljukec vpraša zopet: »Koliko si mu pa dolžan?« Mlinar: »Tri sto.« Kljukec seže v žep, privleče mošnjo na dan ter našteje mlinarju tri stotake, rekoč: »Na, vzemi pa poidi in plačaj! Če te graščak vpraša, kdo ti je dal denar, reči, da Kljukec, in mu povej, da sem pri vas ter da se grem za pečjo.« Mlinar se mu zahvaljuje ves vesel:

S. JENKO: Ga Triglavu da Balkana

Od Balkana do Triglava
južni veter piše,
svoje sine mati Slava
v kolo skupaj išče,
kličče jih nas glas:
Kar je, bratje, vas
od Bilkana do Triglava,
vsi edini,
ene majke sini,
ena vam je očehjava,
ena misel naj vas vlada
od Trsta do Carigrada!
Sloga, sloga,
dar od Boga,
varuj nam slovenski dom!
Naj da širi
v strani štiri,
nigda vraga udari groni!
Bog jih vari
sine Slave,
jim podari
sloge prave,
ena misel naj jih vlada
od izhoda do zapada!

»Bog vam povrni, Bog vam povrni stokrat!« in gre takoj v grad ter plača dolga. Gospod se začudi, kje je dobil mlinar denar, zato ga vpraša Mlinar: »Ve kako in kaj ter se vrne domov. Komaj pa kmet odide, skliče graščak vse svoje hlapce in pastirje ter gre z njimi v mlino, da bi ujel Kljukeca. Pa ni se mu posrečilo. Kljukec se splazi naskrivoma v grad, kjer je ostalo samo neko staro babše. To zgrabi in jo zaklene v neko sobo, sam se pa spravi na graščakovo imej. Narabi kup denarjev, zlata in srebra ter drugih takih stvari in jih znoša na varen kraj zunaj grada. Potem pobere vsa dolžna pisma in jih seže sredi sobe, do grada pa preobrne, pokvari in pokonča vse, kar doseže, nato pa zopet izide.

Nekateri so imeli Kljukeca radi, večidel so se ga pa bali, posebno graščaki. Ponekod so pristavljali zvečer k rožnemu vengu in litanijam celo: »Bog nas obvaruj hudega moza Kljukeca!« Nekoč gre Kljukec mimo borne kmečke baite in pogleda skozi okno, kaj poneno v njej. Mojli so ravno in prve besede, ki privedo Kljukecu na uho, so bile: »Bog nas obvaruj hudega moza Kljukeca!« Kljukec pa ni prav razumel in zdelo se mu je, da je slišal: »Še en očenaš za Kljukeca.« To se mu zdelo tako dobro, da gre in potka na hišna vrata. Gospodinja mu pride odpirati in Kljukec stoji molče v hšo. Tam seže v žep, izvleče rejeno mošnjo in jo pomoli materi, rekoč: »Nate, vzamite in se še kaj spomnite v molitvah mene — Kljukeca!« ter zopet odide.

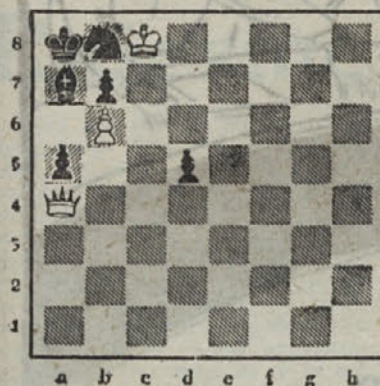
Največjo piko je imel na graščake, zato so ga ti tudi zelo sovražili in so vedno prežali, kako bi ga dobili v pest, a vselej se jim je znal izmuzniti. Pravijo, da ga je neki graščak dvakrat ujel, da vselej mu je ušel, ker je imel moč, da se je izpremenil na vislicah, če se je dotaknil peska ali zemlje, v škornj. Končno ga je pa nekoč vendarle ujel, vklestil in zaprl in rabeli mu je zavil vrat. S tem se je graščakom odvalil velik kamen od srca in osidej so zopet brezskrbno lahko drli ubogeča kmeta.

MLADINA! D o p i s u j v „Mladi Svet“

Fizikultura šport fizikultura šport

ŠAH

Problem
Sestavi E. Boswel

Mat v 3 potezah

Današnji problem je iz avgustove številke šahovske revije „Chess“. Je prav zanimiv; v reviji je označen kot lažji problem. Rešitev se nahaja na koncu današnje rubrike.

Uspehi jugoslovanskega šaha v inozemstvu

Še nobeno leto niso jugoslovanski šahisti dosegli v inozemstvu večjih uspehov kot so jih dosegli letos. Začelo se je z Gligoričevimi zmago v Varšavi, kjer je z dvema točkama naskočil odnesel prvo nagrado pred svetovno znanima velemojstrama Smislovim in Boleslavskim. V prvi polovici julija je velemojster Vasja Pirc na turnirju v Teplice Šanovu, nekdanjem nemškem gnezdu na severni češki meji Töplitz-Schönnau in ki je po vojni postalo izrazito češko mesto, delil prvo nagrado z Belgijcem O. Kellyjem.

Takoj po tem turnirju se je pričel prvi izbirni turnir za svetovno prvenstvo v Hilversumu v Holandiji. Jugoslavijo je kot državni prvak zastopal dr. Trifunović. Do konca turnirja je bil najresnejši konkurent za prvo mesto. Izgubil pa je v predzadnjem kolu z zastopnikom Češke Pahmanom in to ga je vrnilo na drugo mesto, ki ga je delil prav z njim. Drugo mesto dr. Trifunoviča je seveda še vedno velik uspeh v mednarodnem merilu gledano, saj so na turnirju tekmovali prvaki 14 držav evropske cone. V ožji turnir za določitev svetovnega prvaka pride še četrti nagrajenec zastopnik Holandske van Schellinga.

Istočasno s turnirjem v Hilversumu so tekmovali šahisti mladinci v Pragi tudi zastopnik STO-ja Filipovič se je udeležil tekmovalja, ki je potekalo v dveh vzporednih turnirjih. Kdo je bil prvi v obeh turnirjih? Dva jugoslovana v prvi skupini je zmagal mojster Stojan Puc iz Ljubljane, v drugi pa mojster Bore Milč iz Beograda.

Konec avgusta in v začetku septembra bo v Zagrebu meddržavni dvoboj češkoslovaška-Jugoslavija na 10 deskah. Sprico takih uspehov Gligoriča, dr. Trifunoviča, Pirc, Milčica in Puc ima Jugoslavija lahko precej upov na zmago.

Iz turnirja v Teplice Šanovu prinašamo zelo živahno partijo, v kateri je velemojster Vasja Pirc kar povzeli svojega nasprotnika.

Katalonska otvoritev

Beli: Šajtar (CSR)
Črni: Pirc (Jugoslavija)

Teplice Šanov 5. VII. 1947

1. d2 - d4	d7 - d5
2. c2 - c4	e7 - e6
3. Sg1 - f3	Sg8 - f6
4. g2 - g3	d5 x c4
5. Lf1 - g2	Lf8 - e7
6. Dd1 - c2	a7 - a6
7. Dc2 x c4	b7 - b5
8. Dc4 - c2	Lc8 - b7
9. Sb1 - d2	Sb8 - c6!
10. 0 - 0	0 - 0
11. Sd2 - b3?	Sc6 - b4
12. Dc2 - d1	Lb7 - e4
13. Sf3 - e1	c7 - c5!
14. Lg2 x e4	Sf6 x e4
15. Sg1 - f3	c5 - c4
16. Sb3 - d2	Dd8 - d5!
17. Sd2 - b1	Dd5 - f5!

Balkansko prvenstvo v plavanju

V ponedeljek 11. t.m. je bilo zaključeno v Budimpešti tekmovanje za balkansko prvenstvo v plavanju in waterpolu, katerega so se udeležile Madžarska, Jugoslavija, Rumunija, Bolgarija, in Albanija. V plavanju in waterpolu je Jugoslavija zasedla drugo mesto. Čeprav niso jugoslovanski plavalci in waterpolisti v posameznih tekmovanjih zasedli nobenega prvega mesta, so vendar bili doseženi nekateri prav dobri rezultati, izkušnje pa, ki so si jih plavalci pridobili na teh tekmah, bodo lahko v bodočnosti obilo pripomogle k izboljšanju rezultatov jugoslovanskih plavalcev. Podrobni rezultati, ki so bili doseženi na zadnji dan tekmovanja, so naslednji:

400 m prosto moški: 1. Mitro (M) 4:47, 2. Kadas (M) 4:56,8, 3. dr. Defilipis (J) 5:00, 4. Puhar (J) 5:06.

Madžar Mitro je skušal izboljšati rekord, kar mu sicer ni uspelo, a je vendar kljub temu dosegel najboljši letošnji čas v Evropi. Jugoslovanski plavalec Defilipis pa je v tej disciplini dosegel najboljši čas po osvojitvi.

100 m prosto ženske: 1. Sekely (M) 1:12,8, 2. Littomerczy (M) 1:13,2, 3. Beara (J) 1:16,4, 4. Loparič (J) 1:18.

200 m prosto moški: 1. Nemeth (M) 2:47,2, 2. Cerer (J) 2:47,4, 3. Bjelič (J) 2:52,2.

Poljubni skoki z desetmetrskega stolpa: 1. Hidvergy (M) 126,58 točke, 2. Palla (M) 122,3 točke, 3. Grile (J) 84,85 točke.

Madžarska sta bila brez prave konkurence in sta se plasirala daleč pred ostalimi tekmovalci.

Štafeta 4x200 m moški: 1. Madžarska 9:08,4 (evropski rekord), 2. Jugoslavija (Vidović, Stiptić, Puhar, Pelhan) 9:31,6.

V tej disciplini so postavili Madžari nov evropski rekord. Plavalci so v izrednem stilu Valenti je preplaval progo v 2:19, Szatmary 2:13,4, Kadas 2:16,6 in Mitro 2:15,4.

Tekmovalci iz Trsta, ki so prišli četrti na cilj, so plavalci izven konkurence in so dosegli rezultat 11:01,8.

Štafeta 4x100 m prosto ženske: 1. Madžarska (Temes, Littomerczy, Sekely, Novak) 4:49,8, 2. Jugoslavija (Stanojeva, Beara, Loparič, Modić) 5:16,2, 3. Rumunija, 4. Bolgarija.

Tudi tu je madžarska štafeta v izrednem dobrem času prva prišla na cilj in postavila nov državni rekord.

Končni rezultat v plavanju je naslednji: 1. Madžarska 312 točk, 2. Jugoslavija 167 točk, 3. Rumunija 68 točk, 4. Bolgarija 36 točk, 5. Albanija 12 točk.

S tem so bile tekme za balkansko prvenstvo v plavanju končane in sledile so zaključne tekme v waterpolu. V tekmi proti Jugoslaviji so Madžari s spretno igro do-

segli rezultat 3:1 (2:1) in s tem dosegli prvenstvo tudi v waterpolu. Tablica celotnih waterpolo tekem je naslednja:

Madžarska	4	4	0	0	68:2	8
Jugoslavija	4	3	0	1	53:4	6
Rumunija	4	2	0	2	23:15	4
Bolgarija	4	1	0	3	10:49	2
Albanija	4	0	0	4	0:84	0

Po končanih tekmovanjih je bilo razdeljevanje nagrad. Prvi v vsaki disciplini je prejel pokal, drugi in tretji pa kolajno. Jugoslovanski plavalec Miloslavie je dobil pokal kot najboljši inozemski plavalec. Ob igranju madžarske državne himne so prejeli letošnji zmagovalci plavalne balkaniade lep pokal, nato pa je sledilo slovesno snetje zastav vseh sodelujočih držav, s čimer so bile tekme uradno zaključene.

Lokomotiva - Kvarner 2:0

Pred 6000 gledalci je bila v nedeljo odigrana v Reki tekma med nogometnima društvoma «Lokomotiva» (Zagreb) in «Kvarner» (Reka), ki je obenem bila tudi druga kvalifikacijska tekma za vstop v I. zvezno ligo za tekmovalje v državnem prvenstvu FLRJ. Tehnični rezultat je bil 2:0 za «Lokomotivo». Ker je tudi v prvi tekmi zmagala «Lokomotiva», se je kvalificirala za I. ligo. «Kvarner» bo igral v II. ligi.

Drobne športne vesti

Na mednarodnem lahkooletskem mitingu v Pragi je zmagal v metu kopja Jugoslovijan Bujačić z metom 61,71 m pred Čehom Winšem in Jugoslovanom Marcelio. V skoku v višino je zmagal Rumun Šeter s skokom 188 cm pred Italijanom Gabriazijem in Jugoslovanom Kolarovom. Na 400 m je zmagal Jugoslovijan Sobolović. V metu krogle pa je

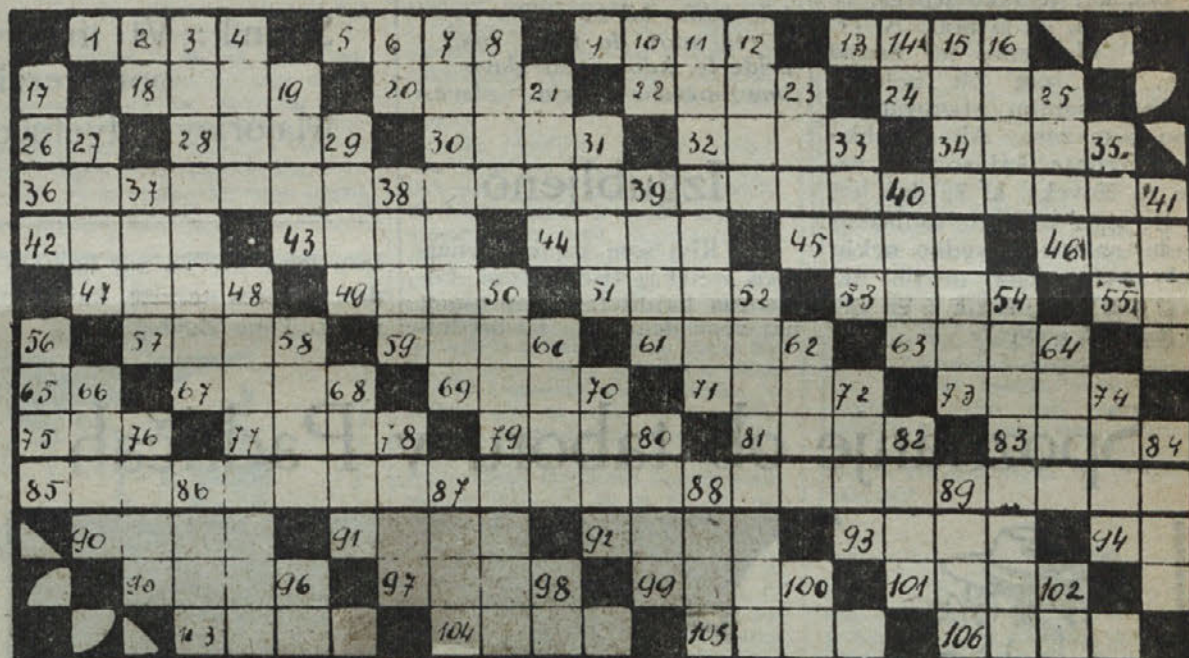
Jugoslovanka Marinček, na drugem mestu za Čehinjo Maňáčkovo.

Velik uspeh so dosegli jugoslovanski strelci; na mednarodnem strelskem tekmovanju v Stockholmu. V streljanju iz precizne malokalibrske puške je Jugoslovijan Marković zasedel 7. mesto na listi najboljših svetovnih mojstrov v streljanju. Priboril si je tudi zlato medaljo »mojstra v streljanju«. Prav dobre uspehe so dosegli tudi strelci Čukič, Tosnič in Cestnik.

Zelo dobri rezultati, so bili doseženi tudi v Glasgowu na mednarodnem atletskem tekmovanju, na katerem so sodelovali tudi Američani. V skoku v višino je zmagal Bill Vesia (USA) z 202 cm. Enako višino je preskočil tudi Allan Paterson, ki je s tem postavil nov britanski rekord. V teku na sto metrov je zmagal Mc Bailey s 10,4 v teku na 800 metrov pa Perkins (USA) s 1:52,3, v skoku s palico Richards (USA), ki je preskočil 4,12 metra.

Lešniki in orehi

Križanka

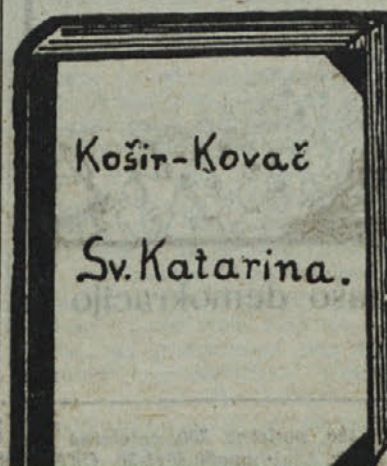
VODORAVNO: 1. zemljepisni pojem, 5. zelo, 9. mavec, 13. pod, 18. mrena, 20. cesta, 22. zdrob, 24. domača žival, 26. ital. avtomobilska znamka, 28. športno borišče, 30. moško ime, 32. obrambna naprava, 34. sedež, 36. in 63. bodrilno ugankarjem, 42. judovsko moško ime, 43. gora v Grčiji, 44. posode, 45. zdraviljace nad Gardskim jezerom (slov. pravopis), 46. žensko ime, 47. tako končujejo pravoslavne molitve, 49. grško božanstvo, 51. del telesa, 53. nemško moško ime, 55. mera, 57. plezalka, 59. mati — brez začetne črke, 61. moško ime, 63. slikarski izraz, 65. nota, 67. kmetsko orodje, 69. grško božanstvo, 71. otok v Jadranu, 73. temna, 75. moško ime, 77. reka in provinca v Franciji, 79. reka v Italiji, 81. planet, 83. rui.

žensko ime, 85. glej 36., 90. svojilni zaimek, 91. moško ime, 92. tru res, 93. kup (narobe), 94. zlato, 95. srevnik, 97. egipčansko božanstvo, 99. obraz, 101. rdečkožec, 103. uradni spis, 104. mesto v Siriji, znano v zgodovini križarskih vojsk, 105. višek, 106. grško božanstvo.

NAVPIČNO: 2. kazalni zaimek, 3. delo, 4. mesto na Hrvatskem, 6. veznik z opuščanjem, 7. odposlanstvo, 9. kratek spis, 10. kraj pri Ljubljani, 11. podpisan na prošnji, 12. vrsta vina, 14. italijanski spolnik, 15. zvezdoslovec, 16. prva polovica neke vrste umetnosti, 17. vrste fotografij, 19. ž. ime, 21. skica, 23. reka v Sloveniji, 25. gozd, 27. bajeslovno bitje pri Grkih in Rimljanih, 29. oblačilo, 31. arhitektonska tvorba, 33. velikonočni sim-

bol, 35. redovnica, 37. divja žival, 38. duševna težava, 39. malik, 40. posoda, 41. žensko ime, 48. početek, 50. končnica (krajec), 52. vrsta kruha, 54. partije, 56. del gospodarskega poslopa, 58. rastlina, 60. tehnični izraz pri zrakoplovstvu, 62. kolona vozil (narobe), 64. odprtina, 66. mesto in zaliv v Arabiji, 68. reka v Franciji, 70. srečanje, 72. žensko ime, 74. časopisna agencija, 76. malo obširno (primerlik), 78. del telesa, 80. mesto na Češkem (narobe), 82. primorski izraz za streho nad ognjiščem, 84. karta, 86. revščina, 87. del kmetskega gospodarskega poslopa, 88. žensko ime, 89. oblačilo, 96. Novi testament, 98. športni klub, 100. pod imenom italijanskih kraljev, 102. veznik.

Knjiga

Sestavi pravilni naslov knjige.

Rešitev ugank št. 28

KRIŽANKA — Vodoravno: 1. Goja, 4. Medana, 10. osa, 11. Maribor, 12. rt, 13. vino, 14. Ra, 15. porta, 16. pi, 17. carina, 19. Mica, 21. amara, 23. saten, 23. are, 24. aksa, 25. Oti, 26. svat, 27. in, 28. recitat, 30. Ana, 31. orator, 32. Kras. — Navpično: 1. Gorica, 2. ost, 3. ja, 4. Malta, 5. Erna, 6. djo, 7. ab, 8. norice, 9. ara, 11. Mirna, 13. volre, 15. pravica, 16. pita, 18. amater, 19. mast, 20. ananas, 22. skat, 24. Avar, 25. oro, 26. STO, 27. Ina, 29. ti, 30. ar.

PREGOVOR — Človek se ne meri na vatel.

Črkovnica

(Besede Simona Gregorčiča)
Naliz zu biva, sid kotoli ve briz,
sid vado, ru val ho pradu ru naliz!

Ključ:
Thenbu ronzu — tržaški slov. list;
dabiz — pripovedno delo;
lorok — poljedelsko opravilo;
Ubrdi — jadranski polotok.

Kupon št. 30

za nagradno tekmovanje
Ljudskega tednika

Odgovorni urednik
Jože Koren

Sanje

Kaj je kdo sanjal so se pogovarjali: Pa je dejal Amerikane: »Prekrasne sanje sem sanjal pred dnevi. Sanjalo se mi je, da je ves svet sprejel Marshallove predloge, da, celo Sovjetski Savez je postal naša kolonija.« »Moje sanje so bile še lepše,« je rekel Avstrijec. »Sanjal sem, da je Hitler še živ in da je pri nas na Avstrijskem še vse po starem.« »To ni vse skupaj nič,« je nato pripomnil Tržačan, »Moje sanje, eh, to so bile sanje!« »Kaj pa si sanjal tako lepega,« so vsi silili vanj. »Pomislite,« je povedal Tržačan, »sanjalo se mi je, da sem polž.« Pa so mu vsi oporekali, češ, kaj je tako lepega, če se ti sanja, da si polž. A Tržačan: »Je lepo, jel Sanjal sem, da sem bil polž s svojim lastnim stanovanjem lepo sam zase. Ali si lahko predstavljate, kaj so take sanje za človeka, ki že dve leti čevlje brusi po stanovanjskem uradu, spi pa še vedno nekje pod streho, kjer se jih nič manj kot pet drenja v en sami majhni sobici?«

Pred zaključkom procesa

»Pred sodnijo so sedeli.«
»Kje?«
»V Ljubljani.«
»Kdo?«
»Nagode in Furlani.«
»Kaj so takega storili?«
»Veste, niso dobro skrili dokumentov.«
»Če ni drugih argumentov, menda bodo jih spustili?«
»Ne!«
»Kako?«
»Moj dragi, vse jih bodo obsodili!«
»Ježeš! Pa take glave! Kje so zakoni, postave?«
»Tam je zakon in postava tudi tamkajšnja Ustava! In v Ustavi točno piše: kdor z vohunštvom pregreši se tega huda kazni čaka.«
»Kaj porečejo Angleži?«
»Ti res vedno so na preži, da bi lahko kakšno rekli: v tem procesu pa opekli so si prste tudi sami.«
»Zdajle pa — tako med nami: ali se tam ne bojiš, da bi za intervencijo tole lahko bil povod?«
»Dragi moj, do takih zmot pride le, kdor sredi glave ima možgane — belo — plave.«

Izgubljeno

Na Rivi sem izgubil denarnico z nekaj tisoč liri. Poštenega najditelja naprošam, naj vrne denarnico na uredni-

Sodnik: Vi major ameriške vojske, Richardson, ste poneverili 20.000.000 tujega denarja.

Majorjev odvetnik: Sodni zbor, malenkost. To bo moj klient kar tukaj povrnili!

štvo lista, lire pa naj kar obdrži, ker res ne vem, kaj bi z njimi. Tone Zguba, Trst.

Peronova in paradizniki

V Lucernu je ljudstvo obmetavalo avtomobil znane argentinske fašiste Peronove s paradizniki in kamenjem. Vsa razburjena je po tem dogodku Peronova protestirala: »Hujše sramote mi ljudstvo ni moglo pripraviti. Za kamene nič ne rečem, tega tudi doma mečejo nekateri za menoj, toda paradizniki! Ko vendar vsi vedo, kako strašno sem besna na — rdečo barvo!«

Uspehi demokratične grške vojske

Grška demokratična vojska je zopet zavzela nekaj pomembnih novih postojank. Te nove uspehe demokratične vojske je pripisovati izdatni pošiljki orožja, ki je pred dnevi prispela v Grčijo iz Amerike in je bila namenjena monarhofašistom. Ksitosi namreč trdijo, da je mnogo lažje bežati, če odvržeš orožje. Prvič, lažje tečeš, drugič lažje pobegneš, ker tisti, ki te love, orožje z veseljem pobirajo.

Sporazum med Anglijo, Ameriko in Francijo

Angleži, Amerikanci in Francozi so se sporazumeli, da bodo pereča vprašanja, ki se tičejo teh treh držav reševali tako, da bo na vse za ključke Francija rekla: Da. Tudi k temu sporazumu je Francija pristavila svoj »da«, le da ga je bolj zajecjala kot izpregovorila.

Uradno poročilo

Uradno poročilo z Jugoslavije se glasi: žetev je letos zelo dobra, mladina po vsej državi gradi in obnavlja, fašiste še sodimo po njih delu, s svojih meja se ne umaknemo in upamo na dober konec tudi brez anglo-ameriške pomoči.

Kuhinjski recept

Vlij v skodelo tri Kolumbova jajca, vmesi nato pol kilograma poruskega problema, dodaj še deset dekagramov demokratičnih svobosčin, za začimbo vzemi ščepec turške nevtralnosti in kavino žličko grških incidentov, pa boš dobil najboljšo »Marshallovo torto«, ki bo poslastica za še tako razvajeno bogatinovo mizo.

Kratke vesti

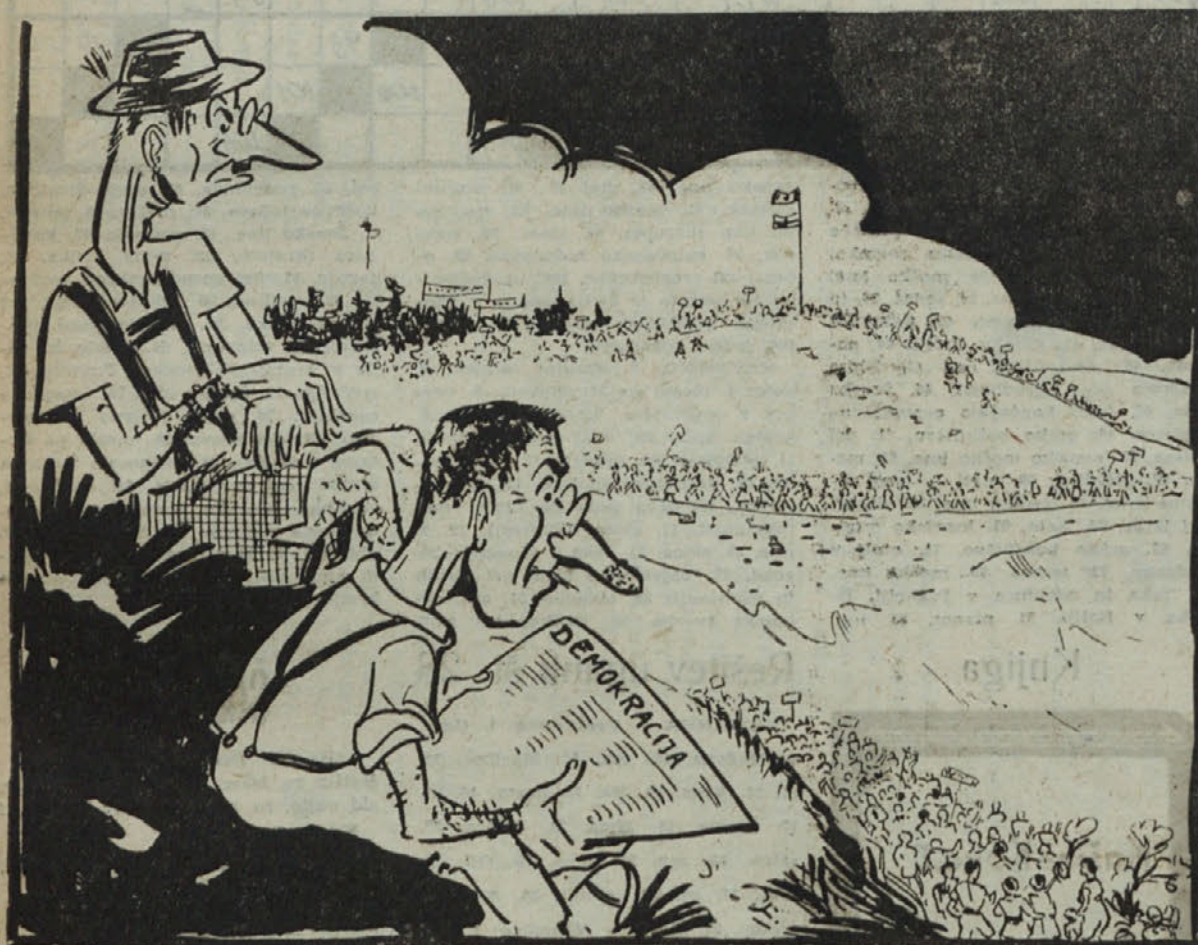
Krstna predstava drame »Preganjanje židov«, ki so jo pred leti z velikim uspehom prvič predvajali v Berlinu in nato po vsej Nemčiji, je doživela te dni velik uspeh tudi v Londonu.

Holandska vlada je poslala svojim četam, ki se bore v Indoneziji, nekaj bal vate; z njo naj bi si zamašile ušesa, da bi ne slišale poziva Varnostnega sveta, ki javlja, naj se sovražnosti v Indoneziji prenehajo.

Uradno poročilo iz Grčije se glasi: Z incidenti nadaljujemo, antifašiste še streljamo, vršimo še nadalje strateške umike in upamo na dober konec anglo-ameriške pomoči.

V Trstu se je te dni nekdo obesil. Iz obupa si je nadel vrv za vrat. Pa so ga sneli, še preden je izdihnil. Ko se je zavedel, se je ozrl krog sebe in bridko zavzdihnil: »O Bog, kaj sem ti storil, da si me do delil v peklu!«

Spoznanje ob taboru v Padričah

Leo: Gregorij, ali se ti ne zdi, da smo z našo demokracijo strašno osamljeni...

NAROČNINA:

Cona A: mesečna 60, četrtletna 180, polletna 330, celoletna 600; Cona B: 40, 120, 240, 400 jugolir; FLRJ 24, 70, 140, 280 din. Čekovni račun na ime »Ljudska založba Trst 11-5156; Reka 45-301; Ljubljana 60-4041-30. CENE OGLASOV: Za vsak mm višine v širini enega stolpca: trgovski 40 lir, finančni in pravni 60 lir, osmrtnice 70 lir. OGLASI pri Upravi od 8.30—12 in od 15—18. Tel. 93-307.